

Zhao Weiting

Recepcja twórczości Czesława Miłosza w Chinach

Rozprawa napisana pod kierunkiem
Dr. hab. Romualda Cudaka, prof. em. UŚ

Katowice 2023

Spis treści

Wstęp	5
Problematyka badań	5
Zakres badań.....	9
ROZDZIAŁ I Stan dotychczasowych badań	14
1.1. Stan badań w Chinach	14
1.2. Stan badań poza Chinami.....	17
1.3. Metoda badawcza	21
Rozdział II Dzieje przekładów i interpretacji twórczości Czesława Miłosza w Chinach.....	25
2.1. Rozwój działań translatorskich dzieł Miłosza w Chinach	26
2.1.1. Znaczący wzrost popularności chińskich tłumaczeń dzieł Miłosza w ostatnich dziesięciu latach	27
2.1.2. Znaczący wzrost liczby przetłumaczonych na język polski utworów Czesława Miłosza w ostatnich dziesięciu latach.....	30
2.1.3. Niski poziom czytelnictwa dzieł Czesława Miłosza w Chinach ...	33
2.2. Rozwój działań upowszechniania i promocji Miłosza w Chinach ...	35
Rozdział III Recepcja Czesława Miłosza w różnych wspólnotach interpretacyjnych	39
3.1. Odbiór twórczości Miłosza przez chińskich „zwykłych” czytelników	42
3.2. Recepcja twórczości Miłosza przez tłumaczy i badaczy literatury Europy Środkowo-Wschodniej	46

3.3. Recepcja Miłosza wśród chińskich poetów	51
Rozdział IV Uwarunkowania recepcji Miłosza w Chinach	58
4.1. Uwarunkowania procesu twórczego Miłosza jako bariera utrudniająca zrozumienie jego dzieł przez Chińczyków	58
4.1.1. Sceptyczne podejście Miłosza do „konieczności rozwoju historycznego” oraz tematy teologiczne.....	59
4.1.2. „Bardziej pojemna” forma poetycka Miłosza	62
„Pisanie fragmentaryczne”	64
Aluzje i notatki	66
Fałszywy notatnik.....	67
4.2. Wybory chińskich wydawców i tłumaczy dzieł Miłosza.....	67
4.3. Wpływ tradycji recepcji literatury Europy Środkowo-Wschodniej w Chinach na recepcję Miłosza.....	73
Zakończenie.....	78
Wywiady z tłumaczami Miłosza	82
Bibliografia.....	94
Wykazy i zestawienia	106
Chińskie przekłady wierszy Czesława Miłosza	106
Chińskie przekłady esejów Czesława Miłosza	215
Rozprawy o Czesławie Miłoszu.....	220
Aneksy	232
Okładki chińskich przekładów dzieł Czesława Miłosza i publikacji	

związanych z Miłoszem	232
Zdjęcia chińskich tłumaczy utworów Miłosza.....	236
Skany i zdjęcia tłumaczeń wierszy Miłosza opublikowanych w czasopismach i antologiach.....	238
Zdjęcia i plakaty z wydarzeń związanych z Miłoszem.....	242

Wstęp

Problematyka badań

Wraz z rozwojem inicjatywy „Pasa i Szlaku”, współpraca między Chinami i krajami Europy Środkowo-Wschodniej staje się coraz bardziej intensywna, a w tym procesie chińsko-środkowo-wschodnioeuropejska wymiana literacka i kulturalna odgrywa coraz ważniejszą rolę. W związku z tym znaczenie badań w dziedzinie bilateralnych stosunków literackich stopniowo staje się coraz bardziej oczywiste. Polska jest uznawana za potęgę literacką w Europie Środkowo-Wschodniej, a wiele arcydzieł polskiej literatury zostało przetłumaczonych na język chiński. Jednak nadal należy poświęcać uwagę badaniom nad procesem tłumaczenia i nad recepcją dzieł literackich polskiego autorstwa w Chinach, gdyż stanowią one pomimo wszystko stosunkowo nowy temat. Dzięki przetłumaczeniu dużego korpusu wierszy polskiego noblisty Czesława Miłosza na język chiński, chińscy czytelnicy mieli możliwość poznania w zasadzie pełnego obrazu jego poezji, co zaowocowało zwiększonym zainteresowaniem jego twórczością w Chinach. To z kolei spowodowało odkrywanie wciąż nowych pól problemowych, które stanowiły podstawę dla dalszych prac badawczych.

Lu Xun [鲁迅] był jednym z pierwszych chińskich literatów, który zainteresował się polską literaturą. Polscy pisarze, którzy zostali przetłumaczeni, a ich dzieła zostały sprowadzone do Chin w latach dwudziestych XX wieku, to m.in. Stefan Żeromski, Władysław Reymont, Bolesław Prus, Maria Konopnicka. Wtedy na język chiński zostało przełożonych kilka polskich powieści, z których najważniejsza to *Quo vadis?* Ta powieść została przetłumaczona w 1922 roku, kolejną powieścią była *Marta* przetłumaczona w 1929 roku. Od wybuchu wojny antyjapońskiej w 1937 r. aż do powstania Nowych Chin, krajowe działania literackie niemal zamarły, czasowo

wstrzymano również przekłady literatury polskiej.

Po powstaniu Nowych Chin stosunki między Chinami i krajami Europy Środkowej i Wschodniej bardzo się zintensyfikowały. W latach 50. XX wieku Chiny i Polska podpisały szereg umów o wymianie kulturalnej, które stały się niejako podstawą i impulsem do przetłumaczenia i sprowadzenia do Chin dużej liczby polskich dzieł literackich okresu socrealizmu. W ciągu 15 lat, od 1950 do 1965 roku, przełożono na język chiński łącznie ponad 120 utworów literatury polskiej autorstwa blisko 70 polskich pisarzy. Niektóre z tych utworów zostały przetłumaczone z języka rosyjskiego, inne z angielskiego i niemieckiego. Większość tego zestawu przetłumaczonych polskich dzieł literackich to powojenna literatura refleksyjna, pełna silnego nacechowania ideologicznego. W 1955 roku przypadała setna rocznica urodzin Adama Mickiewicza. Z tej okazji chińscy uczeni opublikowali wiele recenzji i prac krytycznych na temat twórczości Mickiewicza, co zaowocowało z kolei kolejnymi tłumaczeniami wielu utworów poety¹. Przekłady literatury polskiej w tym okresie charakteryzują się dwiema podstawowymi cechami. Po pierwsze, decyzja o tym, które dzieła należy tłumaczyć, była podejmowana przez wydawnictwa, a one wybierały utwory głównie w oparciu o względy ideologiczne. Po drugie, ponieważ większość utworów była przekładana z innych języków, wierność tłumaczeń nie była wysoka. Profesor Yi Lijun [易丽君] wspomina w artykule zatytułowanym *Recepcja literatury polskiej w Chinach*, że: „przekład dokonany poprzez język pośredni zawierał często wypaczenia i błędy tego pierwszego przekładu”². Wskazuje także, że widać na przykład i to, iż:

tłumacz pierwszego wydania *Trylogii* Sienkiewicza niezbyt dobrze opanował język i popełnił szereg błędów w interpretacji tekstów oryginału, zwłaszcza w rozumieniu realiów zwyczajowych i obyczajowych siedemnastowiecznej Polski opisanych w tych

¹ M.in. *Grażyna, Ballady i romanse, Sonety krymskie*.

² Yi Lijun, 2010, *Recepcja literatury polskiej w Chinach*, w: *Literatura polska w świecie*, t. 3, *Obecności*, red. R. Cudak, Katowice 2010, s. 162.

utworach³.

Po rewolucji kulturalnej przełożono sporo tekstów z klasyki literatury polskiej, w tym wiele obszernych arcydzieł, takich jak *Quo vadis?*, *Krzyżacy*, *Lalka*, *Ogniem i mieczem*, *Nad Niemnem* itp. Warto wspomnieć, że przekład *Dziadów* Adama Mickiewicza dokonany przez Yi Lijun podczas roboty na wsi w ramach „Szkoły Kadrowej 7 Maja” [五七干校] był pierwszym zagranicznym dziełem literackim opublikowanym w Chinach po rewolucji kulturalnej. Od lat 80. i 90. XX wieku do chwili obecnej tłumacze z Katedry Polonistyki na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych (Beijing Foreign Studies University) oraz Instytutu Literatury Zagranicznej Akademii Nauk Społecznych przełożyli z języka polskiego ogrom dzieł polskich pisarzy. Warto zauważyć, że wśród tych przekładów znajdują się nie tylko teksty z kanonu literatury polskiej, czyli np. arcydzieła polskich pisarzy XIX wieku (jak choćby Adam Mickiewicz i Henryk Sienkiewicz), lecz także polskich pisarzy współczesnych, takich jak: Jarosław Iwaszkiewicz, Tadeusz Różewicz, Zbigniew Herbert, Wisława Szymborska, Czesław Miłosz, Adam Zagajewski itd. (których zresztą w innym, szerszym rozumieniu też można by do kanonu zaliczyć). Jeżeli chodzi o kierunki literackie, to wśród tych (arcy)dzieł pojawiają się nie tylko poezja romantyzmu i nowele pozytywizmu, ale także modernistyczne powieści Brunona Schulza, postmodernistyczne powieści Witolda Gombrowicza i Olgi Tokarczuk, fantastyka naukowa Stanisława Lema oraz literatura non-fiction, czyli np. reportaże Ryszarda Kapuścińskiego.

Po otrzymaniu Nagrody Nobla w dziedzinie literatury w 1980 roku, Czesław Miłosz zyskał uznanie na całym świecie, jego dzieła zostały przetłumaczone na 42 języki, w tym chiński. Chińczycy poznali tego laureata w zasadzie dopiero po przyznaniu mu Nagrody Nobla. Przed 1980 rokiem, gdy myślano o najważniejszym czy najbardziej znanym polskim poecie, większość chińskich czytelników wymieniałoby

³ Yi Lijun, 2010, *Recepcja literatury polskiej w Chinach...*, s. 163.

Adama Mickiewicza, czyli tego, który stał się wręcz pomnikiem polskiej literatury równoznacznym z pomnikiem polskiego romantyzmu XIX wieku, i którego przedstawił czytelnikom chińskim Lu Xun, przekładając, *notabene* w postaci fonetycznego i znakowego przekształcenia, nazwisko wieszczą jako „Mi Ke Wei Zhi” [密克威支]. Sytuacja uległa zmianie dopiero wtedy, gdy Czesław Miłosz otrzymał Nagrodę Nobla w 1980 roku. Wówczas, gdy chińscy wydawcy literatury zagranicznej zamierzali opublikować antologię poezji polskiej i zastanawiali się nad wyborem przedstawicieli do tomu, w pierwszym rzędzie pomyśleli o Miłoszu. Można powiedzieć, że właśnie wtedy przeciętni czytelnicy w Chinach nabrali przekonania, że Mickiewicz reprezentował polską poezję XIX wieku, a Miłosz polską poezję XX wieku.

W 2023 roku prezentacja twórczości Miłosza w Chinach ma już ponad 40-letnią historię. W Chinach ukazało się dotąd (połowa 2023 r.) pięć chińskojęzycznych tomów poezji Miłosza i siedem zbiorów jego esejów. Od lat 80. XX wieku, gdy twórczość Czesława Miłosza zaczęła się rozpowszechniać w Chinach, do dziś opublikowano ponad 800 jego wierszy, esejów i innych utworów, których wpływu na wielu chińskich czytelników, zwłaszcza na współczesnych chińskich poetów, nie da się nie zauważyć. Chociaż Miłosz rzadko pojawia się w obszarze zainteresowania szerszej publiczności, poeci chińscy tacy jak Xichuan [西川], Wang Jiaxin [王家新] i Ouyang Jianghe [欧阳江河] wyznają, że odczuwają wyraźną przyjemność i zadowolenie, czytając dzieła Miłosza. Czują, że słowa polskiego poety potrafią wywołać w nich wewnętrzne rezonanse. Warto wspomnieć, że chińscy poeci tacy, jak choćby Jidi Majia [吉狄马加] zaczerpnęli pewne inspiracje z poezji Miłosza. Istotne jest również, że do tej chwili zostało opublikowanych przez chińskich badaczy literatury, tłumaczy i krytyków literackich ponad 100 artykułów poświęconych twórczości Miłosza, w tym teksty krytycznoliterackie, interpretacje utworów i akademickie artykuły naukowe. Przedstawiają one różne punkty widzenia na temat twórczości i myśli Miłosza. Ważnym tematem jest recepcja jego twórczości w Chinach. Jednocześnie można zauważyć, że punkty widzenia przedstawione w tych artykułach nie są jednakowe, na ich podstawie

można prześledzić istotne różnice w odbiorze dzieła przez różne grupy odbiorców.

Analiza sytuacji tłumaczeń, promocji i badań nad twórczością Czesława Miłosza w Chinach pozwala zauważyć, że na początku lat 80. ubiegłego wieku jego dzieła zostały wprowadzone do obiegu literackiego w Chinach, ale szybko zeszły z czołowych miejsc zainteresowania chińskich czytelników. Przez długi czas jego twórczość nie wywoływała większej uwagi w Chinach, co stało w sprzeczności z jego pozycją na polskiej i międzynarodowej scenie literackiej. Dopiero na początku drugiej dekady obecnego (XXI) stulecia dzieła Miłosza zostały w Chinach przetłumaczone i wydane na większą skalę. Warto zadać sobie pytanie, dlaczego przekład dzieł tak ważnego autora był w Chinach tak opóźniony. Czy wynikało to wyłącznie z cech twórczości samego polskiego noblisty czy ze specyficznego otoczenia, w którym jego twórczość zaczęła funkcjonować. Co wreszcie skłoniło chińskich tłumaczy do przetłumaczenia jego dzieł, jednego po drugim, w ciągu ostatnich lat? To pytania, na które warto poszukiwać odpowiedzi.

Aby odpowiedzieć na tak postawione pytanie, warto prześledzić sposób przedstawiania twórczości Czesława Miłosza w Chinach. Staje się to możliwe poprzez analizę 100 artykułów dotyczących Miłosza i jego twórczości i dzięki przeprowadzeniu wywiadów z chińskimi czytelnikami i tłumaczami Miłosza w celu odkrycia punktów odniesienia, sposobów lektury i interpretacji w różnych obszarach obiegu czytelniczego wśród publiczności chińskiej, wreszcie dzięki analizie punktów widzenia recepcji literackiej, podobieństw i różnic w recepcji twórczości Miłosza przez różne grupy, w celu znalezienia przyczyn wpływających na kształtowanie recepcji.

Zakres badań

Odbiór zagranicznych dzieł literackich przez czytelników można podzielić na dwa rodzaje. Pierwszy z nich to pośredni odbiór, w którym tłumacz jako pierwszy czytelnik dokonuje przyswojenia i recepcji oryginalnego tekstu, a następnie przekłada

go na swój język, a odbiorca czyta przekład. W tym procesie występują dwie pary podmiotu i obiektu odbioru. Gdy tłumacz czyta oryginał, jest podmiotem odbioru dzieła, natomiast gdy tłumacz tłumaczy oryginał na swój język, przyjmuje rolę nadawcy informacji, a przetłumaczony tekst staje się obiektem odbioru, a z kolei odbiorca czytający przekład staje się podmiotem odbioru.

Drugim typem recepcji jest bezpośredni odbiór, w którym czytelnik osobiście czyta oryginał (np. w języku angielskim lub polskim) i dokonuje aktu recepcji. W przypadku bezpośredniego odbioru badania skupiają się na wyborze i interpretacji, czyli poddaje się analizie sposób, w jaki czytelnik wybiera, które utwory ma przeczytać, a które nie, oraz jak interpretuje dzieło (jeśli owym wybierającym jest tłumacz, zwykle motywy widoczne są w słowie wstępnym czy posłowiu tłumacza). To pozwala także zrozumieć, jak dokonuje on odbioru tekstu.

W przypadku pośredniego odbioru jednym z istotnych wyjściowych punktów badań są trudności zrozumienia tekstu spowodowane różnicami kulturowymi. Odpowiednią ścieżką badawczą jest porównanie kulturowe. Drugim punktem wyjścia jest różnica w przekazywaniu informacji spowodowana przez tłumaczenie, a kolejną ścieżką badawczą staje się porównanie oryginału i przekładu, pozwalające ocenić utratę i deformację treści w procesie tłumaczenia.

Ściśle rzecz biorąc, analiza tłumaczenia nie powinna być celem badań nad odbiorem literackim, ale trzeba przyznać, że wpływ tłumaczenia na odbiór nie może być lekceważony, ponieważ czytelnik percypuje przetłumaczony tekst, a nie oryginał. Jednakże w niniejszych badaniach nie będziemy się odnosić do analizy tłumaczenia. Przed rozpoczęciem właściwych badań autorka przestudiowała sytuację przekładów dzieł Miłosza z języka angielskiego i stwierdziła, że anglojęzyczne wersje jego poezji i esejów nie są faktycznymi „tłumaczeniami”, tylko „twórczością” z udziałem autora. Miłosz wspominał, że większość jego wierszy została najpierw przetłumaczona przez niego samego, a następnie sprawdzona przez Roberta Hassa, czyli przeszła proces „amerykanizacji” dokonanej przez użytkownika języka angielskiego jako rodzimego⁴,

⁴ Miłosz C., 2011, *Dwujęzyczność*, w: *Spizarnia literacka*, Kraków, s. 89.

a na końcu autor potwierdził odpowiedniość przekazu „poetyckości” (muzykalności)⁵. Miłosz uważał, że znajomość dwóch języków jest szczególnie korzystna dla poety, ponieważ daje mu zdolność zrozumienia dwóch języków i kultur z nimi związanych, a także słów i zdań, które w różnych kontekstach językowych mogą być odbierane przez czytelników w różny sposób. Jest oczywiste bowiem, że czytelnicy o różnym podłożu kulturowym interpretują ten sam tekst w sposób różny. Dlatego Miłosz, tłumacząc swoją poezję, stawał przed dylematem „zachowania wierności oryginałowi” i „dopasowania do gustu czytelnika”⁶. Fakt, że Miłosz tłumaczył swoją własną poezję, sprawił, iż role „autora” i „tłumacza” połączyły się, gdyż był twórcą utworu i jego interpretatorem. Dlatego, jeśli chodzi o badanie angielskojęzycznych wersji twórczości Miłosza, należy dokładnie zdefiniować, w jaki sposób należy je traktować: jako przekład lub oryginał? Należy pamiętać, że angielskojęzyczne wersje nie są „czystymi” przekładami, co uniemożliwia traktowanie ich jako takich w badaniach. Konieczne jest stwierdzenie, jakie elementy i aspekty oryginału są utracone lub zniekształcone w procesie tłumaczenia, a także jak te zmiany wpłynęły na odbiór tekstu przez angielskojęzycznych czytelników.

Podsumowując, badania objęły następujące zagadnienia: po pierwsze, zebranie przekładów utworów Miłosza, które zostały wydane w Chinach, co pozwoliło przedstawić statystyczny zarys promowania jego twórczości w tym kraju oraz zidentyfikować cechy i czynniki wpływające na kształt tego stanu. Po drugie, dokonano także podsumowania działań podjętych przez polskie i chińskie instytucje w zakresie promocji i prezentacji twórczości Miłosza w Chinach. Zestawienie obejmuje działania prowadzone przez polskie ambasady oraz instytucje kultury w Chinach, takie jak Instytut Polski w Pekinie, a także przez chińskie wydawnictwa, uniwersytety i organizacje kulturalne. Po trzecie, przeprowadzono analizę przedmów tłumaczeń, recenzji oraz interpretacji dokonywanych przez krytyków literackich, aby wytypować i unaocznic te aspekty twórczości Miłosza, które najczęściej interesowały chińskich

⁵ Miłosz C., 1981, *Gorliwość tłumacza*, „Literatura na Świecie”, nr 6, s. 127.

⁶ Miłosz C., 2005, *Poezje wybrane – selected Poems*, Kraków, s. 453.

odbiorców. Po czwarte, badania dotyczą analizy wyborów dokonywanych przez wydawców, którzy zdecydowali się na wprowadzenie na rynek chiński dzieł Miłosza oraz zlecieli ich tłumaczenie – uwaga głównie została skupiona na przyczynach owych wyborów. Po piąte, przeprowadzono wywiady z tłumaczami, wydawcami oraz badaczami twórczości Miłosza, aby zinterpretować przyczyny kształtowania takiej recepcji z perspektywy podmiotu odbioru.

Chcę stwierdzić, że prezentując historię przekładu i recepcji Miłosza w Chinach, nie dokonałam podziału jej na fazy ze względu na kilka czynników. Przede wszystkim, tłumaczenie dzieł Miłosza na język chiński rozpoczęło się na początku lat 80. XX wieku, co oznacza, że badany okres obejmuje ledwie ponad 40 lat, co może stanowić trudność w dokonaniu klarownego podziału na jakieś okresy. Ponadto, proces tłumaczenia i recepcji dzieł Miłosza w Chinach był stopniowy i niejednorodny, a różne fazy mogły się nakładać na siebie, co dodatkowo utrudnia fragmentaryzację. Dalej, badania recepcji pisarza zagranicznego, takie jak badanie procesu kanonizacji jego dzieła w Chinach, opierają się na podstawowym fakcie, że tego typu poszukiwania i ustalenia dzielą historię recepcji według etapów rozwoju historii, społeczeństwa i kultury Chin. Rozpiętość czasowa tych etapów jest zdecydowanie duża, a zakres różnych etapów ma pewne podstawy w badaniach historycznych i społecznych. Tradycyjnie wyodrębnia się okresy takie, jak: „późna dynastia Qing i wczesna Republika Chińska” [清末民初], „Czasy Ruchu 4 Maja” [五四时期], „Okres po 1949 roku” [1949 年以后], „Siedemnaście lat” [十七年], „Od nowej ery” [新时期以来] i tak dalej. Okresy te są wyraźnie zróżnicowane zarówno pod względem ustroju społecznego, jak i środowiska kulturowego. Z perspektywy tradycji w dziedzinie badań nad recepcją literatury zagranicznej w Chinach, uczeni chińscy definiują okres po rewolucji kulturalnej jako „nowy okres” [新时期] i traktują go jako ostatni etap w historii przekładu literatur zagranicznych w Chinach. Nie ma ogólnie przyjętej normy akademickiej dla podziału „nowego okresu”. W związku z tym, w niniejszym artykule nie dokonano wewnętrznego podziału owych 40 lat historii tłumaczeń i recepcji dzieł Miłosza w

Chinach na etapy. Jednakże brak takiego podziału nie przeszkadza w porównywaniu konkretnych przypadków recepcji w różnych stadiach tego okresu.

ROZDZIAŁ I Stan dotychczasowych badań

1.1. Stan badań w Chinach

Opis badań nad recepcją literatury wschodnio- i środkowoeuropejskiej w Chinach sprawia pewien kłopot z uwagi na obiektywne trudności badawcze. Literatura małych narodów, w tym literatura wschodnio- i środkowoeuropejska, może być trudna do zauważenia i docenienia w kontekście relacji z literaturą chińską. W przypadku badań nad tłumaczeniem i recepcją dzieł Miłosza w Chinach, przyczyny tej sytuacji są różnorodne. Z perspektywy strony odbiorczej, skomplikowana biografia Miłosza, jego wielowymiarowa myśl, bogactwo tematów i różnorodność gatunkowa, a także długi okres twórczości trwający ponad 70 lat i ogromna liczba dzieł, stanowią pewne wyzwanie dla badaczy. Ponadto, chińscy czytelnicy różnią się pod względem uwarunkowań kulturowych, środowiska społecznego i doświadczeń historycznych od środowiska Miłosza i jego polskich czytelników. Indywidualni czytelnicy mają też różne hierarchie i orientacje wartości, gusty estetyczne oraz kompetencje czytania i doceniania literatury. Z uwagi na wskazane czynniki, sytuacja odbioru dzieł Miłosza w Chinach jest dość złożona. Nawet profesjonalni czytelnicy, tłumacze dzieł Miłosza na język chiński, badacze literatury polskiej i krytycy literaccy napotykają trudności w analizowaniu tłumaczeń i recepcji jego dzieł w Chinach.

Ze względu na nowość tematu, badania wymagały dużego nakładu pracy przy samym zebraniu i ustrukturyzowaniu materiałów. Ponadto, badania dotyczące twórczości Miłosza nie są jeszcze usystematyzowane w Chinach, niewielu badaczy jest zainteresowanych tym tematem. To stanowi trudność dla uczonych, którzy nie są zaznajomieni z pracami Miłosza.

Rozprawy na temat Miłosza i jego twórczości można podzielić na dwie kategorie. Pierwsza to artykuły pisane po polsku przez chińskich badaczy literatury polskiej. Zwykle były one pisane przez tłumaczy dzieł Miłosza, którzy mogli wykorzystać swoje doświadczenia w procesie tłumaczenia oraz swoją znajomość języka, literatury i kultury polskiej, omawiając recepcję z perspektywy procesu tłumaczenia. Jednak ze względu na językową i literacką specyfikę wiedzy i zakres działalności tych badaczy należy stwierdzić, że skłonni byli oni do patrzenia na recepcję z punktu widzenia języka, literatury i procesu tłumaczenia, pomijając rozpoznanie odbiorców i środowiska recepcji. Druga kategoria artykułów to te, które zwykle były pisane przez badaczy zaznajomionych z chińską poezją i którzy oceniali wpływ poezji Miłosza na współczesną chińską twórczość poetycką. Tych badaczy cechowało lepsze zrozumienie odbiorcy i środowiska recepcji, ale brakowało im zrozumienia samych dzieł Miłosza i czasami prowadziło do błędów w informacjach i interpretacjach z powodu bariery językowej.

Artykuły profesora Xiong Hui [熊辉] zatytułowane *Przegląd historii przekładu Miłosza w Chinach* [米沃什在中国的译介历程] oraz *Świadek historii i rzeczywistości: Miłosz w Chinach* [历史和现实的见证者：米沃什在中国] pomieszczone w jego antologii pod tytułem *Niewidzialna siła: tłumaczenie poezji i ustanowienie formy chińskiej poezji współczesnej* [隐形的力量：翻译诗歌与中国新诗文体地位的确立], wykorzystując metodologię komparatystyczną, poprzez systematyczny przegląd historii tłumaczenia Miłosza w Chinach zawierają charakterystykę cech przekładu dzieł Miłosza w różnych okresach. Autor analizuje również wpływ twórczości Miłosza na chińskich czytelników, tłumaczy i akademików w różnym czasie, ukazując proces stopniowego, obiektywnego rozpoznawania dorobku autora. Wcześniej jego twórczość była często błędnie odczytywana, ale z czasem opinia chińskiej publiczności literackiej na temat polskiego poety staje się coraz bardziej trafna. W jednym ze swoich artykułów Xiong Hui zauważa, że wiele tekstów wprowadzających do twórczości Miłosza opiera się na opinii Lu Xuna o wschodnioeuropejskich poetach, co prowadzi do błędnego

traktowania Miłosza jako poety narodowego i definiowania jego poezji jako wąsko pojętej twórczości politycznej. Jednakże wraz z tłumaczeniem coraz większej liczby dzieł Miłosza w Chinach, ta sytuacja uległa zmianie, a Miłosz został zdefiniowany jako poeta filozoficzny, który rozważa powszechne problemy ludzkie, a nie jedynie walczy z uciskiem i wojną. Co więcej, poezja Miłosza coraz częściej była publikowana w gazetach, czasopiśmie i podręcznikach dla uczniów szkół średnich ze względu na jej wartość estetyczną. Z jednej strony więc taki trend pokazuje, że chińscy czytelnicy nie postrzegają już Miłosza jednostronnie jako poety wyłącznie politycznego, a jego poezja jest już akceptowana poza politycznymi znaczeniami i wywołuje odpowiedni rezonans wśród chińskiej publiczności. Z drugiej strony, powolność przekształceń sposobu odczytywania powoduje, że chińscy czytelnicy mają jeszcze do niej dość powierzchowne podejście i nie wniknęli w głębsze jej warstwy⁷.

W omawianym artykule zatytułowanym *Świadek historii i rzeczywistości: Miłosz w Chinach*⁸ autor przeprowadza dokładną analizę źródeł, z jakich korzysta, wymieniając wszystkie zbiory wierszy Miłosza, w tym te opublikowane w języku polskim i angielskim. Ponadto analizuje drobne zmiany w przedrukach tych samych wierszy oraz różnice w tytułach tych samych utworów. Jednakże ze względu na brak dostępu do pierwotnych źródeł (oryginalnych utworów Miłosza napisanych w języku polskim), niektóre zbiory esejów zostały błędnie uznane za zbiory wierszy, a tytuły niektórych zbiorów wierszy w języku polskim i angielskim nie zostały ujednolicone. Ponadto autor opiera swoje rozumienie poezji Miłosza głównie na interpretacjach dokonanych przez jego tłumaczy i badaczy w Chinach, co wynika z braku możliwości sięgnięcia do polskich prac dotyczących twórczości Miłosza. Przykładem takich materiałów są zbiory esejów Miłosza, takie jak *Abecadło*, *Świadectwo poezji*, *Zniewolony umysł* i *Druga przestrzeń*, które zostały przełożone na język chiński, a także

⁷ Xiong Hui [熊辉], 2017, *Lishi he Xianshi de Jianzhengzhe: Miwoshi zai Zhongguo* [Świadek historii i rzeczywistości: Miłosz w Chinach] (历史和现实的见证者: 米沃什在中国), w: *Yinxing de Liliang: Fanyi Shige yu Zhongguo Xinshi Wenti Diwei de Queli* [Niewidzialna siła: tłumaczenie poezji i ustanowienie formy chińskiej poezji współczesnej] (隐形的力量: 翻译诗歌与中国新诗文体地位的确立), Wyd. Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [Wyd. Uniwersytetu Pedagogicznego w Guangxi] (广西师范大学出版社), Guilin (桂林), s. 208-212.

⁸ Xiong Hui [熊辉], 2017, *Lishi he Xianshi de Jianzhengzhe...*, s. 206.

przedmowy tłumaczy tych książek. Ten problem jest powszechnie spotykany wśród chińskich uczonych badających Miłosza i jego recepcję w Chinach.

W 2020 roku Xiong Hui i Lu Beibei [卢贝贝] opublikowali artykuł pod tytułem *Recepcja i zmiana wizerunku Miłosza w Chinach* [米沃什在中国的接受与形象变迁]. Na podstawie analizy historii tłumaczeń dzieł Miłosza w Chinach oraz kierunków interpretacji jego twórczości przez chińskich krytyków, autorzy artykułu wskazują na niezrozumienie poezji Miłosza wśród chińskich poetów⁹. Jednakże, jak dokumentują, z czasem obraz Miłosza jako „poety politycznego” stopniowo się zmieniał, a poeta zaczął być postrzegany jako autor, interesujący się losami ludzkości ponad politycznymi wartościami¹⁰. Autorzy podkreślają, że zmiana ta wynikała z faktu, że chińscy krytycy zdali sobie sprawę, iż Miłosz nie był przeciwny kapitalistycznym państwom, a to całkowicie zmieniło ich stosunek do jego twórczości¹¹. Ponadto autorzy analizują wpływ „sponsorów” na recepcję twórczości Miłosza w Chinach.

1.2. Stan badań poza Chinami

W 2010 roku profesor Yi Lijun z Pekńskiego Uniwersytetu Języków Obcych opublikowała artykuł zatytułowany *Recepcja literatury polskiej w Chinach*¹², który był pierwszą chińską rozprawą akademicką poświęconą przekładom i recepcji literatury polskiej w Chinach napisaną przez chińskiego badacza literatury polskiej. Autorka dokładnie prześledziła historię przekładów literatury polskiej w Chinach od 1906 roku

⁹ Lu Beibei [卢贝贝], Xiong Hui [熊辉], 2000, *Miwoshi zai Zhongguo de Jieshou yu Xingxiang Bianqian* [Recepcja i zmiana wizerunku Miłosza w Chinach] (米沃什在中国与接受与形象变迁), „Lanzhou Daxue Xuebao (Shehui Kexue Ban)” [“Gazeta Akademicka Uniwersytetu w Lan Zhou” (Dziedzina: Nauka społeczna)] (兰州大学学报[社会科学版]), nr 3, s. 21-22.

¹⁰ Lu Beibei [卢贝贝], Xiong Hui [熊辉], 2000, *Miwoshi zai Zhongguo de Jieshou yu Xingxiang Bianqian...*, s. 23.

¹¹ Lu Beibei [卢贝贝], Xiong Hui [熊辉], 2000, *Miwoshi zai Zhongguo de Jieshou yu Xingxiang Bianqian...*, s. 22.

¹² Yi Lijun, 2010, *Recepcja literatury polskiej w Chinach*, w: *Literatura polska w świecie*, t. 3, *Obecności*, red. R. Cudak, Katowice, s. 157-168.

i podzieliła ją na trzy etapy: przed II wojną światową, po II wojnie światowej do 1976 roku oraz po 1976 roku. W artykule autorka przedstawia nie tylko całościowy obraz literatury polskiej w Chinach, ale również szczegółowo wymienia wszystkie polskie dzieła literackie przetłumaczone na chiński. Jako jedna z głównych chińskich tłumaczy literatury polskiej, autorka wskazuje prawdziwe czynniki wpływające na wybór dzieł do tłumaczenia oraz sukcesy i porażki w procesie translacji.

W 2012 roku profesor Wu Lan [乌兰], która wiele lat pracowała na Uniwersytecie Gdańskim, opublikowała tekst pod tytułem *Czesław Miłosz – spojrzenie z Chin*¹³. Jest to pierwszy artykuł autorstwa chińskiej badaczki opublikowany po polsku, dotyczący recepcji twórczości Miłosza w Chinach. Autorka nie tylko prześledziła historię tłumaczeń dzieł Miłosza na język chiński od 1980 roku, ale również umieściła je w szerszym kontekście chińskiej literatury i kultury, analizując wpływ i zapożyczenia z poezji Miłosza wśród chińskich poetów. Ponadto jako tłumaczka dzieł Miłosza, autorka opisała trudności z rozumieniem pewnych miejsc, na jakie natrafiła podczas tłumaczenia jego poezji, a także sposoby ich pokonywania. Na podstawie komentarzy innych tłumaczy, takich jak Xichuan [西川] i Zhang Shuguang [张曙光], autorka kreśli obraz Miłosza w oczach chińskich czytelników. Ten tekst stanowi istotne uzupełnienie luki badawczej i dostarcza nowych perspektyw oraz bogatego materiału do późniejszych badań nad recepcją twórczości Miłosza w Chinach.

Li Yinan [李怡楠] z Pekinśkiego Uniwersytetu Języków Obcych w monografii zatytułowanej *Literatura polska w Chinach*¹⁴ systemowo przeanalizowała ogólną sytuację odbioru literatury polskiej w Chinach z perspektywy badań nad recepcją literacką. Autorka wykorzystuje w swoich badaniach rozumienia recepcji współczesnych badaczy, przede wszystkim polskich, zainteresowanych tym zagadnieniem. W publikacji stwierdza, że chińscy badacze literatury skupiają się głównie na trzech aspektach twórczości Miłosza: jego tożsamości, świadomości

¹³ Wu Lan, 2012, *Czesław Miłosz – spojrzenie z Chin*, w: Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia, R. 2010/2011, Pekin (北京), s. 45-54.

¹⁴ Li Yinan, 2017, *Literatura polska w Chinach*, Katowice.

ekologicznej oraz myśli religijnej¹⁵. Li Yinan przywołuje komentarze tłumaczy Miłosza, takich jak Yang Deyou [杨德友] i Zhang Shuguang, oraz porównuje je z polskimi pracami naukowymi poświęconymi twórczości poety. Stwierdza, że obaj tłumacze zgodnie uważają, iż poezja Miłosza jest zwięzła i pełna siły, wyraża odwołania poety do ducha humanistycznego i zawiera głęboką refleksję nad ludzką naturą. Jego twórczość nie skupia się na zdobnictwie słownym, ale na wyrażeniu myśli pełnych złożoności i głębi filozoficznej¹⁶.

W 2018 roku Zhao Weiting [赵玮婷] napisała artykuł pod tytułem *Recepcja twórczości Czesława Miłosza w Chinach – co się zmieniło z upływem czasu?* pomieszczony w tomie pokonferencyjnym VI edycji biuletynu międzynarodowej cyklicznej konferencji „Spotkania Polonistyk Trzech Krajów: Chiny, Korea, Japonia”¹⁷. Autorka szczegółowo prześledziła przekłady oraz krytykę dzieł Miłosza w Chinach, przedstawiając je w porządku chronologicznym. W artykule poświęca dużo miejsca na prezentację historii przekładów, jednak – jak stwierdziła – dyskusja o recepcji twórczości Miłosza jest wciąż powierzchowna. W 2020 roku Zhao Weiting opublikowała w czasopiśmie „Transfer. Studia nad Przekładem i Recepcją Literatury” artykuł pod tytułem *Współodczuwanie. Drogi twórczości Czesława Miłosza w Chinach*¹⁸. Autorka na podstawie szerokiego przeglądu historii przekładów dzieł Miłosza w Chinach analizuje recepcję jego twórczości z punktu widzenia chińskiego środowiska czytelniczego, tradycyjnego modelu recepcji literatury światowej w Chinach oraz wpływu recepcji literatury Europy Środkowo-Wschodniej w Chinach na recepcję twórczości Miłosza. Artykuł wysuwa nowatorską tezę, że skłonność chińskich czytelników do interpretowania poezji Miłosza w kategoriach społeczno-historycznych nie jest „błędą interpretacją”. W twórczości Miłosza zawsze istniały wszak wątki polityczne i specyficzne spojrzenie na historię społeczną, a wraz ze zmianą chińskiego

¹⁵ Li Yinan, 2017, *Literatura polska w Chinach...*, s. 108.

¹⁶ Li Yinan, 2017, *Literatura polska w Chinach...*, s. 106-107.

¹⁷ Zhao Weiting, 2018, *Recepcja twórczości Czesława Miłosza w Chinach – co się zmieniło z upływem czasu?*, w: *Spotkania Polonistyk Trzech Krajów: Chiny, Korea, Japonia*, R. 2018/2019, Seul, s. 439-447.

¹⁸ Zhao Weiting, 2020, *Współodczuwanie. Drogi twórczości Czesława Miłosza w Chinach*, „Transfer. Reception Studies”, nr 5.

kontekstu recepcji odkrywano w jego twórczości coraz więcej wymiarów. To sprawiło, że interpretacje chińskich odbiorców stały się bardziej różnorodne¹⁹.

Jednocześnie, uwzględniając anglojęzyczne publikacje naukowe, autorka zauważyła, że badania dotyczące tłumaczeń i recepcji Czesława Miłosza dostępne w Chinach są raczej rzadkie. Udało się znaleźć tylko jedną pracę doktorską polskiej badaczki Bożeny Karwowskiej pt. *The critical reception of Czesław Miłosz and Josif Brodsky in English-speaking countries*. Jej badania, oparte na teorii i metodologii recepcji literackiej, skupione były na analizie recepcji dwóch pisarzy z Europy Środkowej i Wschodniej w krajach anglojęzycznych: Czesława Miłosza i Josifa Brodskiego. Autorka omawia krytykę ich dzieł w krajach anglojęzycznych, ich wizerunki na Zachodzie oraz ogólną recepcję literatury z Europy Wschodniej i Rosji w krajach zachodnich. W badaniach analizuje czynniki ideologiczne, krytykę literacką, życie pisarzy oraz rolę tłumacza w procesie recepcji. Warto zauważyć, że jej analizy są czynione z uwzględnieniem perspektywy byłego kraju bloku wschodniego i autorka szczególnie podkreśla rolę czynników ideologicznych w procesie recepcji. Badaczka twierdzi, że Miłosz i Brodski, jako pisarze uciekający z bloku socjalistycznego na Zachód, pozwalają na poznanie stanowiska i perspektywy literatów z Europy Wschodniej i Rosji oraz recepcji ich literatury w krajach zachodnich po II wojnie światowej.

Podsumowując, można stwierdzić, że badacze zajmujący się tematem recepcji twórczości Miłosza w Chinach dzielą się na dwie grupy, różniące się swoimi akademickimi uwarunkowaniami i perspektywą badawczą. Pierwsza grupa to badacze literatury polskiej i języka polskiego w Chinach, z których większość jest również tłumaczami i badaczami dzieł Miłosza. Dzięki temu mogą oni samodzielnie czytać oryginalne teksty w języku polskim oraz oceniać jakość tłumaczeń i strategie tłumaczeniowe. Ponadto, czytając polskie artykuły naukowe na temat Miłosza i jego dzieł, badacze z Chin mogą poznać sposoby interpretowania przez Polaków twórczości

¹⁹ Zhao Weiting, 2020, „Współodczuwanie”. *Drogi recepcji twórczości Czesława Miłosza w Chinach...*, s. 292.

poety. Dzięki temu zyskują szerszy ogłód perspektyw badawczych i mają możliwości porównania opinii między badaczami z Polski i Chin. Ponadto, ze względu na ich znajomość kultury i społeczeństwa polskiego, naukowcy ci mogą podejść do tematu z bardziej zróżnicowanej perspektywy kulturowej. Ale niestety, ich prace są napisane po polsku, co utrudnia wymianę poglądów na ten temat między nimi a badaczami chińskimi niewładającymi tym językiem. Druga grupa to uczeni z dziedziny komparatystyki i recepcji literatury zachodniej w Chinach. W swoich badaniach nad recepcją twórczości Miłosza w Chinach, w przeciwieństwie do osób z pierwszej grupy, stosują metody komparatystyczne. Jednak większość z nich czerpie swoją wiedzę o twórczości Miłosza z drugiej ręki, czyli np. z chińskich przekładów oraz artykułów chińskich badaczy i krytyków literackich. W związku z tym trudno jest powiedzieć, czy posiadają wystarczającą wiedzę i odpowiednią metodologię, aby ocenić stan recepcji twórczości Miłosza w Chinach.

Na podstawie wcześniejszych badań, niniejsze rozważania stanowią wyraz dążenia do udoskonalenia metod badawczych, poszerzenia zakresu tematycznego oraz pogłębienia analizy w celu kompleksowego przedstawienia procesu przekładu i recepcji dzieł Miłosza w Chinach. Celem dociekań jest dokładne zbadanie sytuacji tłumaczeń dzieł Miłosza na język chiński oraz głębsze zrozumienie przyczyn i mechanizmów kształtowania się jego recepcji w Chinach.

1.3. Metoda badawcza

Przedstawione w rozprawie rozważania należą do dziedziny komparatystyki. Tradycyjna metoda komparatystyczna skupia się na badaniu wpływu, czyli na odkrywaniu i analizie procesu, w którym pisarz zagraniczny inspirował twórczość literacką pisarza lub pisarzy w kraju. W takim podejściu większy nacisk kładzie się na stronę, która wywarła wpływ, a literatura przyjmująca jest uważana za stronę czysto

pasywną. Jednak późniejsze badania wpływu miały tendencję do oddzielania się od samej literatury, a nadmierne dążenie do analizy mechanicznej przyczynowości w relacjach literackich doprowadziło do tego, że tego rodzaju badania stały się coraz bardziej ograniczone do analizy „handlu literackiego” między krajami. Na szczęście pojęcie estetyki recepcji, które pojawiło się w latach 60., wprowadziło nowe podejście do analiz komparatystycznych. Badania komparatystyczne prowadzone pod kątem teorii recepcji skupiają się na związku między autorem a odbiorcą, literaturą a społeczeństwem. W związku z tym, w badaniach recepcji literatury przywiązuje się większą wagę do analizy zmieniających się sposobów recepcji twórczości danego pisarza poprzez analizę celów autora oraz zmian społecznych dotyczących odbiorców²⁰.

Nowoczesnej teorii recepcji dała początek niemiecka „szkoła z Konstancji” pod koniec lat 60., kiedy teoretycy Hans Robert Jauss i Wolfgang Iser wprowadzili pojęcie „estetyki recepcji”. Według tej teorii, w przeciwieństwie do formalizmu i strukturalizmu, wartość estetyczna dzieła literackiego nie jest czymś obiektywnym, ale jest związana z „horyzontem oczekiwań” – zespołem uwarunkowań historycznych, społecznych i kulturowych, z jakimi czytelnik przystępuje do lektury dzieła, oczekując ich spełnienia. Autorzy i czytelnicy wzajemnie się ograniczają, a myślenie odbiorców wpływa również na proces tworzenia literatury. Jauss i Iser uważali, że estetyka czytania powieści polega na „wyświetlaniu się obrazu na ekranie”, co oznacza, że powieść nie daje całego obrazu, ale tylko możliwość uzupełnienia go w myślach czytelników. Tylko poprzez odkrywanie znaczeń utworu literackiego przez czytelników ta możliwość staje się rzeczywistością²¹. Na podstawie tych koncepcji, Stanley Fish zaproponował teorię „krytyki ze strony czytelnika” i rozwijał ją, wprowadzając ideę „wspólnoty interpretacyjnej”. Fish podkreślał, że czynniki warunkujące czytanie zależą od systemu zbiorowego rozumienia generowanego w systemie społecznym, zwyczajach i normach. Pojęcie „wspólnota interpretacji” unika ustanawiania dwóch niezależnych źródeł znaczeń – tekstu i czytelników – aby wyeliminować trudności w rywalizacji o dominację. W ten sposób

²⁰ Le Daiyun [乐黛云], 1988, *Bijiao Wenxue Yuanli [Teoria komparatystyki] (比较文学原理)*, Hunan Wenyi Chubanshe [Wydawnictwo Literatury i Sztuki w Hunan] (湖南文艺出版社), Changsha (长沙), s. 43.

²¹ Le Daiyun [乐黛云], 1988, *Bijiao Wenxue Yuanli...*

znaczenie nie istnieje ani w autorze, ani w czytelniku, ani w tekście. Stanley Fish postuluje przyjęcie tezy, że ostateczne znaczenie tekstu nie znajduje się ani w samym tekście, ani w intencjach autora, ale jest wynikiem procesu interpretacji przez czytelnika. To pojęcie modyfikuje wizję tekstowego centryzmu, umieszczając czytanie jako praktykę w kontekście społeczno-kulturowym²².

Chciałabym zdefiniować trzy terminy z dziedziny teorii recepcji, których używam w rozprawie, są to: „ekran odbiorczy”, „horyzont oczekiwań” oraz „wspólnota interpretacji” (lub „społeczność interpretacji”). Wszyscy czytelnicy, w tym tłumacze i badacze, mają unikalny poziom wykształcenia, wiedzy i kultury, gust, a także osobiste doświadczenia, które wpływają na ich „ekran odbiorczy” i określają, co zostanie zaakceptowane, a co zignorowane w procesie czytania. „Ekran odbiorczy” ukazuje, co czytelnik przetwarza i odtwarza w swoim umyśle i jak reaguje na tekst²³. „Horyzont oczekiwań” odnosi się do uprzednich oczekiwań czytelnika co do obiektu recepcji. „Horyzont oczekiwań” zmienia się nie tylko w zależności od systemu kulturowego, do którego przynależy odbiorca, ale także zmienia się wraz z duchem i modą czasów. Kiedy odbiorca czyta utwór i w ten sposób nawiązuje kontakt z autorem, pierwszą rzeczą, jaka się uobecnia, jest „ekran odbiorczy” czytelnika. Każdy czytelnik żyje w pewnym układzie współrzędnych, w którym oś X to etap historyczny, a oś Y to rozwój kulturowy. To, co znajduje się w przestrzeni ekranu odbiorczego, zależy od wiedzy, kultury, doświadczenia i upodobań czytelnika. To właśnie ten ekran decyduje, które informacje zawarte w dziele literackim będą mogły być odebrane przez mózg czytelnika i wywołać rezonans lub pobudzić wyobraźnię, a które będą ignorowane i nieprzyjęte przez czytelnika. Następnie „horyzont oczekiwań” wpływa na interpretację tych informacji z danego dzieła literackiego. Społeczność interpretacyjna odnosi się do grupy ludzi o

²² Ren Hujun [任虎军], 2005, *Cong Duzhe Jingyan dao Chanshi Shehui – Sitanli Feishi de Duzhe Fanying Piping Lilun Pingjie* [Od doświadczeń odbiorców do społeczności interpretacyjnej – o krytyce ze strony czytelnika Stanleya Fisha] (从读者经验到阐释社会——斯坦利·费什的读者反应批评理论评介), „Sichuan Waiyu Xueyuan Xuebao” [„Gazeta Akademicka Szkoły Języków Obcych w Syszuanie”] (四川外语学院学报), nr 1, s. 43-46.

²³ Le Daiyun [乐黛云], 1988, *Bijiao Wenxue Yuanli*..., s. 46-47.

„wspólnych strategiach interpretacyjnych”, którzy dzielą tę samą „pamięć kulturową”, opierającą się na publicznym systemie rozumienia, zwyczaju i normach oraz „wstępnej strukturze” odbioru. Oznacza to, że korzeniem wspólnych strategii interpretacyjnych jest kultura – wspólne tradycje kulturowe tworzą wspólne strategie interpretacyjne czytelników.

Praca w dalszej części składa się z trzech rozdziałów analitycznych. Rozdział drugi poświęcony jest historii tłumaczenia, publikacji i promocji dzieł Czesława Miłosza w Chinach. Treścią rozdziału trzeciego jest analiza różnych grup chińskich czytelników – badanie ich interpretacji twórczości Miłosza oraz wytwarzanego przez nich obrazu dzieła Miłosza w celu rekonstrukcji „ekranu odbiorczego” i „horyzontów oczekiwań” różnych „społeczności interpretacyjnych”. W rozdziale czwartym autorka omawia dominujące czynniki wpływające na akceptację twórczości Miłosza z trzech perspektyw: przyczyn związanych z elementami zawartymi w jego twórczości, które były niezrozumiałe dla chińskich czytelników, przyczyn związanych z tłumaczeniem na język chiński i promocją jego dzieł w Chinach oraz przyczyn związanych z „horyzontem oczekiwań” niektórych „wspólnot interpretacyjnych”.

Rozdział II Dzieje przekładów i interpretacji twórczości Czesława

Miłosza w Chinach

Swoje działania rozpoczęłam od dokładnego przebadania chińskich przekładów utworów Czesława Miłosza, korzystając z katalogów Chińskiej Biblioteki Narodowej oraz baz danych CNKI [知网] (Chińska Narodowa Infrastruktura Wiedzy) i Duxiu [读秀]. Zebrałam i zestawiałam przekłady, podzieliłam je na dwie kategorie, czyli utwory poetyckie oraz utwory eseistyczne i prozatorskie, a potem posegregowałam je według form publikacyjnych, takich jak wiersze publikowane w czasopiśmie, wiersze publikowane w książkach, przedruki wierszy publikowane w periodykach lub w książkach. W trakcie porządkowania zestawionego katalogu tłumaczeń dokładnie odnotowywałam informacje na temat tłumaczy, języka oryginalnego dzieła, tytułu oryginału, roku wydania oryginału, źródła oryginału (tomiku poezji lub zbioru prozy), roku publikacji przetłumaczonego dzieła oraz instytucji wydawniczej, która opublikowała przetłumaczony tekst.

Korzystałam z metod porównawczych, takich jak porównanie liczby przekładów utworów poetyckich i niepoetyckich, liczby przekładów z języka angielskiego i polskiego oraz liczby przekładów Miłosza i innych polskich poetów z tych samych czasów. W ten sposób powstało kompleksowe spojrzenie na przekłady i publikacje dzieł Miłosza w Chinach.

Pragnę podkreślić, że nie ograniczyłam się wyłącznie do tłumaczeń w formie pisemnej, ale także zbadalam wiele multimedialnych sposobów rozpowszechniania tłumaczeń, które są dostępne w internecie. Ponadto zebrałam relacje z wydarzeń związanych z promocją twórczości Miłosza, aby móc ująć ją szerzej. Dzięki temu rozpowszechnianie twórczości Miłosza w Chinach zostało rozpatrzone z wielu perspektyw.

2.1. Rozwój działań translatorskich dzieł Miłosza w Chinach

Przed 1980 rokiem chińscy czytelnicy, w tym przedstawiciele chińskich kręgów literackich, niewiele wiedzieli o Miłoszu. Trzeba sobie uświadomić, że nawet uczeni zajmujący się wówczas przekładami i badaniami literatury polskiej nie mogli stać się czytelnikami Miłosza. Według Lina Honglianga [林洪亮], badacza z Instytutu Literatury Zagranicznej Chińskiej Akademii Nauk Społecznych [中国社会科学院外国文学研究所] oraz tłumacza literatury polskiej, w momencie, gdy Miłosz otrzymał Nagrodę Nobla, ani on, ani Zhang Zhenhui [张振辉] (również badacz Akademii Nauk Społecznych), ani wreszcie Yi Lijun [易丽君] (profesor filologii polskiej na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych [北京外国语大学] i tłumaczka literatury polskiej) nie znali twórczości noblisty. Podczas studiów za granicą, trójka ta nie miała dostępu do twórczości Miłosza, ponieważ został on uznany za „zdrajcę” i jego dzieła były zakazane w Polsce²⁴.

Nagroda Nobla zmieniła sytuację. Spośród gatunków twórczości Miłosza to poezja jako pierwsza wkroczyła w pole widzenia chińskich odbiorców. Moment przełomowy nastąpił 6 stycznia 1981 roku, kiedy na łamach czasopisma „Dushu” [读书] opublikowano artykuł Zhu Shida [朱世达] zatytułowany *Musimy kochać ludzi – Czesław Miłosz, laureat literackiej Nagrody Nobla w 1980 roku* [“我们要热爱人民”——一九八〇年诺贝尔文学奖金获得者切·米罗什]. W artykule autor zanalizował kilka wierszy Miłosza, cytując fragmenty jego utworów przetłumaczonych z języka angielskiego, co umożliwiło chińskim czytelnikom zapoznanie się z wierszami Miłosza

²⁴ Xia Yu [夏榆], 2008, *Lixiang de Miwoshi [Miłosz opuszczający rodzinne miejsce] (离乡的米沃什)*, w: *Dakai Yige Fengbi de Shijie: Wode Yiyu Ting yu Xie [Otwierać zamknięty świat: moje słuchanie i pisanie za granicą] (打开一个封闭的世界: 我的异域听与写)*, Huacheng Chubanshe [Wydawnictwo Miasto Kwiatów] (花城出版社), Guangzhou (广州).

po raz pierwszy i stało się początkiem recepcji dzieła noblisty. Od tego czasu historia przekładów Miłosza w Chinach zaczęła się powoli rozwijać. Pierwsze dzieło eseistyczne Miłosza przetłumaczone na język chiński ukazało się w 1988 roku. Pierwszy rozdział *Świadectwa poezji*, czyli *Zaczynając od mojej Europy* został przetłumaczony przez Ma Gaominga [马高明] i opublikowany we *Współczesnej poetyce zachodniej* [西方现代诗论]. Pierwszym zbiorem wierszy Miłosza w języku chińskim były *Wybrane wiersze Miłosza* [米洛舒诗选] przetłumaczone przez Du Guoqinga [杜国清] w 1982 roku, a pierwszym zbiorem wierszy Miłosza opublikowanym w Chinach kontynentalnych był tom *Osobne zeszyty* w tłumaczeniu Lv Yuana [绿原] wydany w 1989 roku. Dopiero w 2004 roku zbiór esejów *Abecadło Miłosza* został przetłumaczony z angielskiego na chiński przez Xi Chuana [西川] i Beita [北塔]. Jest to pierwsze tłumaczenie zbioru esejów Miłosza na język chiński. Od 2004 do 2023 roku przetłumaczono na język chiński łącznie 6 niepoetyckich tomów Miłosza (uwzględniono tylko te opublikowane w Chinach kontynentalnych).

Warto zauważyć, że przekłady i publikacje dzieł Miłosza w Chinach odznaczają się kilkoma istotnymi cechami. Po pierwsze, w ciągu ostatnich dziesięciu lat zanotowano znaczący wzrost popularności przekładów dzieł Miłosza na język chiński. Po drugie, w ostatnich latach zyskały na popularności w szczególności przekłady poezji Miłosza bezpośrednio z języka polskiego. Po trzecie, pomimo tego, że liczba przetłumaczonych dzieł wzrosła, odbiór poezji Czesława Miłosza w Chinach pozostaje stosunkowo niszowy. W dalszej części tekstu zostaną przedstawione szczegóły dotyczące procesu tłumaczenia i publikacji dzieł Miłosza w Chinach.

2.1.1. Znaczący wzrost popularności chińskich tłumaczeń dzieł

Miłosza w ostatnich dziesięciu latach

Przed 1990 rokiem ukazały się dwa zbiory wierszy Czesława Miłosza w Chinach,

czyli *Wybrane wiersze Miłosza* w tłumaczeniu Du Guoqinga z 1982 roku oraz *Osobne zeszyty* w tłumaczeniu Lv Yuana z 1989 roku. Wiersze polskiego poety sporadycznie ukazywały się również w książkach lub czasopismach. Niektóre książki zbiorcze, takie jak antologie wierszy noblistów i antologie wierszy zagranicznych, zawierają (w większości przedrukowane z czasopism) utwory Miłosza. Ponieważ Miłosz był jeszcze stosunkowo nieznany chińskim czytelnikom, tłumaczone wiersze z tego okresu były często poprzedzone tekstami wprowadzającymi, krótko przedstawiającymi jego życie, twórczość, gatunek, styl, status itp. Przykładem może być *Dar* przetłumaczony przez Xue Fei [薛菲] w 1982 r. Tytułem chińskiej wersji jest *Piękny dzień* [美好的一天], który nie jest tłumaczeniem tytułu oryginalnego. Tłumacz wymyślił ów tytuł jako właściwszy w chińskich realiach²⁵. W 1983 roku w *Wyborze wierszy zagranicznych* [世界抒情诗] wydanym przez Chunfeng Literature and Art Publishing [春风文艺出版社] znalazło się 7 wierszy Miłosza²⁶. W 1986 roku 10 wierszy Miłosza znalazło się w *Wyborze wierszy laureatów literackiej Nagrody Nobla* [诺贝尔文学奖获得者诗选] wydanych przez Wydawnictwo Chińskiej Federacji Kół Literackich i Artystycznych [中国文联出版公司]. *Wiersze zagraniczne (5)* [外国诗(五)] wydane przez Wydawnictwo Literatury Zagranicznej [外国文学出版社] w 1986 r. zawierały 8 wierszy w przekładzie A Mu [阿木]²⁷. W 1988 roku Zhang Zhenhui przetłumaczył 12 wierszy Miłosza i pomieścił je w *Wyborze dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla* wydanych przez Zhejiang Literature and Art Publishing House [浙江文艺出版社]²⁸. W 1988 roku w *A Collection of World Love Poems* [世界爱情诗荟萃] wydanym przez Beiyue Literature

²⁵ Został opublikowany w *Przeglądzie słynnych krótkich wierszy zagranicznych* [外国历代著名短诗欣赏].

²⁶ *Ars poetica?*, przeł. Wang Yongnian [王永年], *Obłoki*, przeł. Wang Yongnian [王永年], *Zadanie*, przeł. Han Yi [韩逸], *Przedmowa*, przeł. Ai Xun [艾迅], *Spotkanie*, przeł. Ai Xin [艾迅], *Na małą murzynkę grającą Chopina*, przeł. Lin Hongliang [林洪亮], *Okno*, przeł. Chen Jingrong [陈敬容].

²⁷ *Te korytarze*, *Przypowieść*, *Kiedy księżyc*, *Jakże obrzydliwe*, *Pory roku*, *Stan poetycki*, *Rachunek*, *Pomyłka*.

²⁸ *Pieśń*, *Błądząc*, *Piosenka pasterska*, *W Warszawie*, *Który skrzywdziłeś*, *Pory roku*, *Stan poetycki*, *Rachunek*, *Pomyłka*.

and Art Publishing [北岳文艺出版社] znalazł się przekład Lina Honglianga wiersza Miłosza zatytułowanego *Miłość*.

W latach 90. XX wieku liczba wierszy Miłosza przetłumaczonych na język chiński była bardzo ograniczona. Były tylko dwa zbiory wierszy w wyborze Wang Jiixin [王家新] i Shen Rui [沈睿] *To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla* [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集] 7 wierszy w przekładzie Shen Rui²⁹, 3 wiersze przetłumaczone przez Zhanga Ziqinga [张子清] zawarte w *Zbiorze utworów prozatorskich 20 laureatów literackiej Nagrody Nobla*³⁰ oraz w 1992 r. osiem przekładów wierszy Miłosza zawartych w *Wyborze poezji polskiej XX wieku* [波兰二十世纪诗选] opracowanej przez Yi Lijun³¹. W pierwszej dekadzie XXI wieku, poza zbiorem wierszy Czesława Miłosza przygotowanym przez Zhang Shuguanga, przetłumaczono tylko niewielką liczbę wierszy Miłosza, a niektóre nowo przełożone wiersze opublikowano w czasopiśmie lub zebrano w książkach typu antologii wierszy zagranicznych.

W latach 1980-2023 wiersze Miłosza tłumaczono łącznie 884 razy, a okresem, w którym tych przekładów wykonano najwięcej, były lata 2012-2023 (539 wierszy). W 2018 roku Shanghai Translation Publishing House [上海译文出版社] wydało zbiór utworów Czesława Miłosza opublikowanych przez poetę w latach 1933-2000 w przekładach tłumaczy literatury polskiej Lina Honglianga, Yang Deyou [杨德友] i Zhao Ganga [赵刚]. Ten zbiór po raz pierwszy przedstawia chińskim czytelnikom pełny obraz wierszy Miłosza. Ponadto Li Yiliang [李以亮], Zhang Zhenhui i Lian Hansheng [连晗生] na nowo przetłumaczyli niektóre późne wiersze Miłosza odpowiednio z

²⁹ *Zadanie, Dar, Album snów, Co było wielkie, Szczęście, Biedny poeta, Hymn.*

³⁰ *Le transsiberien, Haftki gorsetu, Bryczką o zmierzchu.*

³¹ *Obłoki, Droga, Słońce, Piosenka o końcu świata, Władca Albanii, Dar, Zadanie, O aniołach.*

angielskiego i polskiego, zwłaszcza utwory z tomu Miłosza *To* (2002) i *Ostatnie wiersze* (2006), uzupełniając brakujące utwory późne poety we wcześniej wymienionym zbiorze wydanym przez Shanghai Translation Publishing House. W 2015 roku zbiór wierszy Miłosza *Druga przestrzeń* został opublikowany przez Wydawnictwo Huacheng [花城出版社] i włączony do serii tłumaczeń „Niebieska Europa Wschodnia” [蓝色东欧] pod redakcją Gao Xinga [高兴].

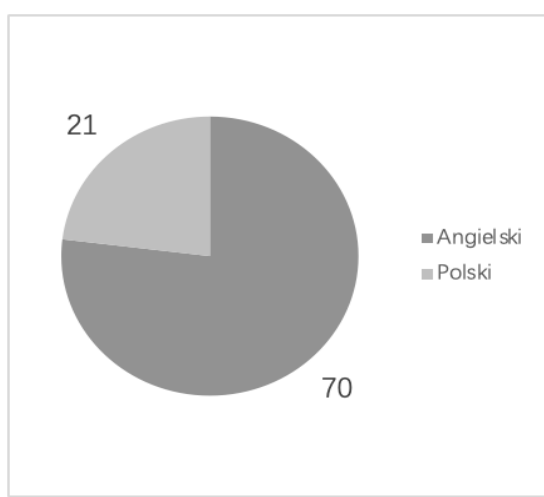
W ciągu ostatnich 10 lat przetłumaczono na język chiński łącznie 7 tomów eseistycznych Miłosza, czyli *Świadectwo poezji* w tłumaczeniu Huang Canran [黄灿然] z 2013 roku, zbiór esejów *Zniewolony umysł* w tłumaczeniu Wu Lan i Yi Lijun z 2013 roku, zbiór esejów *Piesek przydrożny* w tłumaczeniu Zhao Weiting [赵玮婷] z 2017 roku, zbiór esejów *Ziemia Ulro* z 2019 roku, zbiór esejów *To Begin Where I Am* w tłumaczeniu Huang Canran z 2019 roku, zbiór dzienników Miłosza zatytułowany *Rok myślowy* w tłumaczeniu Li Yiliang z 2019 roku oraz zbiór esejów *Widzenia nad zatoką San Francisco* w tłumaczeniu Hu Sang [胡桑] z 2023 roku. Należy tu wyrazić żal, że bardzo ważny zbiór esejów Miłosza *Rodzinna Europa* dotąd nie został przełożony na język chiński. Jednocześnie dzięki ukazaniu się tych ważnych utworów dzieło Czesława Miłosza w oczach chińskich czytelników stawało się coraz pełniejsze.

2.1.2. Znaczący wzrost liczby przetłumaczonych na język polski utworów Czesława Miłosza w ostatnich dziesięciu latach

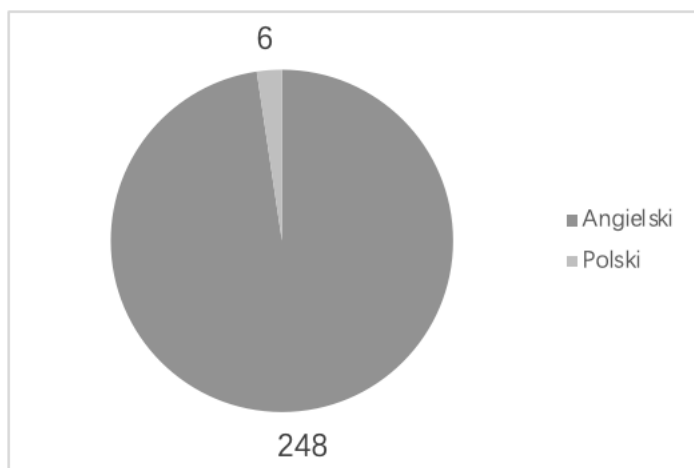
Istnieją dwa rodzaje chińskich przekładów dzieł Miłosza: przetłumaczone pośrednio z języka angielskiego i translacje bezpośrednie z języka polskiego. Większość wierszy i tomów prozy Miłosza ma wersje angielską i polską. W drugiej połowie XX wieku tłumaczy z języka polskiego było bardzo mało, przed 2000 rokiem o wiele więcej powstawało chińskich przekładów poety z języka angielskiego. Dotychczas w Chinach ukazały się cztery zbiory wierszy Miłosza: *Wybrane wiersze Miłosza* w tłumaczeniu Du

Guoqing z 1982 roku, *Osobne zeszyty* w tłumaczeniu Lv Yuana z 1989 roku, *Wybrane wiersze C. Miłosza* [切·米沃什诗选] w tłumaczeniu Zhang Shuguanga z 2002 roku oraz *Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy)* w przekładzie Lina Honglianga, Yang Deyou i Zhao Ganga z 2018 roku. Lin Hongliang i Zhao Gang przełożyli utwory noblisty z języka polskiego, a Yang Deyou z angielskiego. Wybór poetycki Miłosza *Druga przestrzeń* wchodzący w skład serii tłumaczeń „Niebieska Europa Wschodnia” został przetłumaczony z języka angielskiego przez Zhou Weichi [周伟驰].

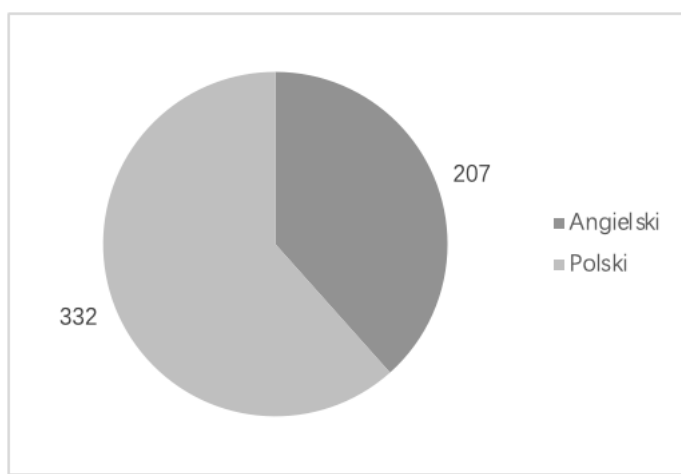
Należy podkreślić, że w latach 1989-2001 przetłumaczono 176 wierszy Miłosza, z których żaden nie był bezpośrednio tłumaczony z języka polskiego, wszystkie powstawały na podstawie źródeł angielskojęzycznych. Oprócz tego w pozostałych okresach tłumaczono zarówno z języka polskiego, jak i angielskiego. Na trzech zaprezentowanych wykresach widać, że po 2011 roku sytuacja uległa odwróceniu: zmienia się proporcja dzieł poety tłumaczonych z angielskiego i z polskiego.

Rys. 1. Diagram proporcji wierszy przetłumaczonych z angielskiego i polskiego w latach 1980-1988.

Rys. 2. Diagram proporcji wierszy przetłumaczonych z angielskiego i polskiego w latach 1989-2001.

Rys. 3. Diagram proporcji wierszy przetłumaczonych z angielskiego i polskiego w latach 2011-2023.

Jeżeli chodzi o utwory eseistyczne, wśród 6 powstałych przekładów *Zniewolony umysł* i *Piesek przydrożny* zostały przetłumaczone bezpośrednio z języka polskiego, a pozostałe zostały dokonane z języka angielskiego.

2.1.3. Niski poziom czytelnictwa dzieł Czesława Miłosza w Chinach

Chociaż do tej chwili większość dzieł Miłosza została przetłumaczona i opublikowana na język chiński, ich czytelnictwo nigdy nie było zbyt duże. Miłosz, niestety, nie stał się w Chinach w kręgach zwykłych czytelników poetą powszechnie znanym i popularnym. Niewielu chińskich odbiorców zwraca uwagę na jego zbiory poezji czy zbiory prozy, większość zwykłych czytelników czyta utwory Miłosza pomieszczone przede wszystkim w antologiach pisarzy noblistów i antologiach wierszy zagranicznych, a wybór wierszy tam zawartych, nawiasem mówiąc, jest dość podobny i jednorodny. Zakres dzieł noblisty, do których ma dostęp większość chińskich czytelników, jest z tej perspektywy stosunkowo wąski.

Obok Miłosza wśród współczesnych polskich poetów, którzy w XX wieku zdobyli Literacką Nagrodę Nobla, jest Wisława Szymborska, która otrzymała ją w 1996 roku. Według danych krajowego autorytatywnego narzędzia statystyki sprzedaży książek „Open Book Smart” [“开卷 smart”] zbiór poezji Szymborskiej *Wszystko jest ciche i tajemnicze: wybrane wiersze Szymborskiej* [万物静默如谜：辛波斯卡诗选] (2016) zajmował 12. miejsce w rankingu sprzedaży w kategorii „Dramat zagraniczny / Poezja zagraniczna”. Jest to jedyne dzieło poety z Europy Środkowo-Wschodniej w pierwszej piętnastce. Wyprzedzają go *Zabłąkane ptaki* [飞鸟集] (2009) autorstwa indyjskiego poety Rabindranath Tagore’a, *Dwadzieścia poematów o miłości i jedna pieśń rozpacz* [二十首情诗和一首绝望的歌] (2014) chilijskiego poety Pabla Nerudy, *Hamlet* [哈姆莱特] Williama Szekspira (2007), *Boska komedia* [神曲] (2011) Dantego Alighieriego oraz *Faust* [名著名译丛书. 浮士德] (2015) Johanna Wolfganga Goethego.

W systemie statystyki zbiór wierszy Miłosza jest klasyfikowany w drugim rankingu zatytułowanym jako „Dramat/Poezja” (tu znajdują się wszelkie utwory dramatyczne i poetyckie, bez względu na to, gdzie i w jakim języku powstały). W

rankingu sprzedaży z tej kategorii znajdują się książki dwóch polskich poetów: *Wszystko jest ciche i tajemnicze: wybrane wiersze Szymborskiej* jest na 40. miejscu, a *Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy)* na 1003. miejscu i *Druga przestrzeń* na 1275. miejscu. „Przepaść” w popularności twórczości Miłosza i Szymborskiej w Chinach, obojga polskich poetów, laureatów literackiej Nagrody Nobla w XX wieku, jest związana z różnymi czynnikami, które postaram się przedstawić.

Po pierwsze, w wierszach Miłosza przebija się wiele dyskusji o literaturze, historii, filozofii i religii, z których część jest wyjątkowo trudna dla chińskich czytelników, bo nie znajduje oparcia w ich wiedzy, kulturze i systemie światopoglądowym. Nie potrafią zrozumieć tych utworów bez odpowiedniego zasobu wiedzy np. o historii i kulturze litewskiej lub polskiej. Z drugiej strony, jako polski poeta i noblista w XX wieku, Miłosz słynie z powagi i surowości, woląc prowadzić dyskurs o problematyce historycznej, politycznej i filozoficznej, podczas gdy Wisława Szymborska preferuje dyskurs literacki bliższy „zwykłemu” człowiekowi. W porównaniu z tekstami Miłosza wiersze Szymborskiej obejmują szeroki zakres tematyczny. Może to być jeden z powodów, dla których wiersze Miłosza nie znalazły szerokiego oddźwięku w Chinach.

Po drugie, w Chinach utwory Czesława Miłosza w zasadzie nie są obecne w mediach, takich jak telewizja, radio czy prasa. Nie pojawiały się zbytnio w programach telewizyjnych, radiowych czy w artykułach prasowych, które są popularne i docierają do szerokiego grona odbiorców. Powodem, dla którego zwykli czytelnicy są zainteresowani czytaniem dzieł zagranicznego pisarza, często jest właśnie to, że napotkali o nim odpowiednie informacje w telewizji, radiu albo innych mediach. Jeśli odbiorca wcześniej nie słyszał o jakimś pisarzu, naturalnie – w znakomitej większości przypadków, nie będzie zainteresowany czytaniem jego dzieł. Choć był okres, kiedy lektura wierszy Miłosza stała się w latach 90. ubiegłego wieku modą wśród chińskich poetów i w kręgach literackich znawców, to nigdy nie pojawiła się w obiegu „dobrowolnym” chińskiej publiczności literackiej.

W odróżnieniu od dzieł Miłosza, wiersze Szymborskiej cieszą się w Chinach o

wiele większą popularnością. Zdanie z jej utworu zatytułowanego *Miłość od pierwszego wejrzenia* zostało zaadaptowane przez Jimi [几米], autora bestsellerowych książek obrazkowych w Chinach, jako element rdzenia książki *Iść w lewo, iść w prawo* [向左走, 向右走] (2002): „Oboje są przekonani, że połączyło ich uczucie nagle. Piękna jest taka pewność, ale niepewność jest piękniejsza”. Książka z obrazkami stała się bestsellerem, zrealizowany na jej podstawie film *Go Left, Go Right* [向左走, 向右走] wszedł na ekrany kin w Chinach w 2003 roku, a piosenkę z filmu *Encounter* [遇见] zaśpiewała słynna piosenkarka Stefanie Sun [孙燕姿]. W 2008 roku *Go Left, Go Right* (film) został powtórnie wyprodukowany przez słynnego muzyka Wu Qingfenga [吴青峰], a ścieżka dźwiękowa była szeroko rozpowszechniona wśród młodych wielbicieli muzyki popularnej Chin. Można powiedzieć, że dzięki specyficznemu „opakowaniu” przez środki masowego przekazu, polska poetka zyskała w Chinach ogromne zainteresowanie.

2.2. Rozwój działań upowszechniania i promocji Miłosza w Chinach

Wprowadzenie na rynki czytelnicze i promocja twórczości Miłosza w Chinach przybiera głównie trzy formy.

Pierwszą są artykuły zamawiane przez wydawnictwa w celu promocji nowych książek, są to głównie recenzje, teksty krytycznoliterackie i krótkie biografie. Czasami przed i po wydaniu nowej książki wydawca organizuje premiery i promocje nowych publikacji. Z różnych powodów niektóre nowe przekłady książek Czesława Miłosza nie były przedmiotem konferencji prasowych, a zastępowano je – jako formą reklamy – publikowaniem recenzji książek lub przedmów tłumaczy oraz prezentacjami fragmentów z książek na oficjalnej stronie wydawnictwa lub kanale internetowym. Na przykład 9 grudnia 2018 r. „Beijing News Book Review Weekly” [新京报书评周刊]

opublikował artykuł Zhao Weiting i Zhang Jina [张进] *Zanotowanie „wstydu historii” piórem* [用文字, 记录“时代的羞耻”]. Zaproszono trzech chińskich tłumaczy Miłosza – Lina Honglianga, Zhao Ganga i Li Yiliang – do udzielenia wywiadu w formie pisemnej na temat jego twórczości oraz własnych doświadczeń związanych z tłumaczeniem tych utworów.

Druga forma to niektóre akcje promocyjne organizowane przez chińskie czasopisma literackie lub polskie instytucje kultury z okazji ważnych rocznic związanych z poetą. Przede wszystkim po tym, jak Miłosz zdobył literacką Nagrodę Nobla w 1980 r., w Chinach dokonano skoncentrowanych działań zmierzających do wprowadzenia go w obieg czytelniczy. Relacje i artykuły przedstawiające Miłosza były publikowane na łamach czasopism, takich jak „Literatura Światowa” [世界文学], „Yi Lin” [译林], „Nauki Społeczne za Granicą” [国外社会科学], „Czytanie” [读书] i in. Wśród tych pierwszych tekstów na temat polskiego noblisty najbardziej reprezentatywnymi artykułami są „*Musimy kochać ludzi*” – Czesław Miłosz, laureat literackiej Nagrody Nobla w 1980 roku” autorstwa Zhu Shida z 1980 roku oraz mała biografia Miłosza autorstwa Chen Guanga [晨光] towarzysząca publikacji 6 przekładów wierszy Miłosza wykonanych przez Han Yi [韩逸] z 1981 roku. W 2004 roku, „Poezja” [诗刊] i „Literatura Światowa” podały wiadomość o śmierci Miłosza. W tymże roku ukazał się artykuł zatytułowany *Odejście jednego brata* [一位兄弟的离去] autorstwa Cui Weiping [崔卫平], zapis wywiadu pod tytułem *Miłosz daleko od domu* [离乡的米沃什] opracowany przez Xia Yu [夏榆] w „Southern Weekend” [南方周末], *Korzenie Miłosza* Lin Xianzhi [林贤治] oraz *Czytam Czesława Miłosza* [我读切·米沃什] autorstwa Sun Wenbo [孙文波].

Jak wiadomo, polskie instytucje zajmujące się promocją Polski w świecie to przede wszystkim Instytut Adama Mickiewicza i Instytut Polski. W Chinach promocja

polskiej sztuki i literatury leży głównie w gestii Instytutu Polskiego. Promocja Miłosza i jego twórczości przez tę instytucję polegała zasadniczo na organizowaniu seminariów naukowych (w tym współorganizacji), publikowaniu artykułów pamiątkowych, wydaniu nagrania poezji Miłosza w formie dźwiękowej itp. Okazją do zorganizowania imprez promocyjnych w Chinach ze strony polskiej były przede wszystkim 100. i 110. rocznica urodzin Czesława Miłosza.

Z okazji setnej rocznicy urodzin poety w 2011 roku, w celu upamiętnienia noblisty, Ambasada RP w Chinach, Chińskie Biuro Światowej Konferencji Poetów [世界诗人大会中国办事处] oraz Klub Poetów Chińskich [中国诗人俱乐部] zorganizowały 30 czerwca seminarium naukowe w Pekinie. W tym samym czasie odbyła się wystawa fotografii poświęcona życiu i twórczości Miłosza. Wśród ekspertów biorących udział w tych wydarzeniach znaleźli się tłumaczka Miłosza, profesor literatury polskiej Yi Lijun, chińscy poeci, krytycy i tłumacze poezji: Tu An [屠岸], Xi Chuan, Wang Jiaxin, Wang Jianzhao [汪剑钊] i inni. Przy tej okazji, w 15. numerze „Poezji” [诗刊] z 2011 r. ukazał się specjalny program upamiętniający 100. rocznicę urodzin Miłosza, w którym znalazło się 10 wierszy wcześniej przetłumaczonych na język chiński. W tym samym roku Instytut Polski i Katedra Polonistyki Pekńskiego Uniwersytetu Języków Obcych (Beijing Foreign Studies University) [北京外国语大学] wspólnie zorganizowały „Seminarium z okazji 100-lecia urodzin Miłosza” [纪念米沃什诞辰 100 周年学术研讨会], na które specjalne zaproszenie otrzymał prof. Aleksander Fiut. Zostali zaproszeni również tłumacze dzieł Miłosza: Yi Lijun, Lin Hongliang, Xi Chuan i Beita.

Z kolei z okazji 110. urodzin Miłosza w 2021 roku Instytut Polski zaplanował wydarzenie „Miesiąc Miłosza”. Korzystając z tej okazji, opublikowano trzy artykuły na temat Miłosza i jego twórczości na oficjalnym kanale WeChat Instytutu. Jednak liczba niespełna 300 kliknięć tych artykułów świadczy, że chińscy czytelnicy bardzo mało uwagi poświęcają Miłoszowi.

Trzecia forma to promocja „bez konkretnego celu”. Promocje te na ogół nie mają „patronów” i nie mają określonego przesłania, ale twórcy umieszczają prace Miłosza we własnych projektach w różnych ukształtowaniach, takich jak np. program CCTV „Recytator” [朗读者]. W jednym odcinku publicystka zacytowała *Dar*. Z kolei *Rzeki maleją* zadeklamował chiński poeta Ouyang Jianghe [欧阳江河], a znowu *Dar* został zaprezentowany przez chińskiego aktora Duana Yihonga [段奕宏] w radiu internetowym „Reading Poems for You” [为你读诗]. Zdania z wierszy Miłosza pojawiały się w stacji pekińskiego metra i na autobusie miasta Shenzhen.

Podsumowując, skala przekładów, publikacji i promocji Miłosza w Chinach nie jest duża, więc jego prace czytane i akceptowane są głównie przez mniejszości czytelnicze „znawców”, w tym głównie tłumaczy i badaczy literatury zagranicznej i chińskich poetów. W kolejnym rozdziale omawiam podobieństwa i różnice w akceptacji Miłosza przez różne wspólnoty interpretacyjne funkcjonujące przede wszystkim w obiegu profesjonalnym.

Rozdział III Recepcja Czesława Miłosza w różnych wspólnotach interpretacyjnych

Na odczytania utworów Czesława Miłosza przez chińskich odbiorców wpływają nie tylko wspólne problemy pewnych grup, takie jak razem postrzegane i odczuwane różnice kulturowe, środowisko społeczne i tło epoki, ale także czynniki indywidualne, takie jak poziom wykształcenia, własna hierarchia wartości, nawyki doceniania pewnych zjawisk i wreszcie np. własne dokonania literackie. Wang Xiangyuan [王向远] uważa, że czytelnicy dzieł literackich dzielą się na różne poziomy odbiorcze. Poziom czytelników literatury tłumaczonej (zagranicznej) ma bardziej oczywisty wpływ na recepcję, dlatego w badaniach percepcji literatury tłumaczonej konieczne jest rozróżnienie między czytelnikami „zwykłymi” a czytelnikami profesjonalnymi. Różne grupy czytelników – profesjonalisci pracujący w obszarze literatury i inni – tzw. zwykli czytelnicy mają dość różne zasady odczytywania dzieł. Większość zwykłych czytelników nie jest dwujęzyczna. Nie rozróżniają i nie są w stanie odróżnić tłumaczeń od oryginalnej pracy, dlatego przetłumaczona wersja jest dla nich równa oryginalnej, czyli przedmiotem recepcji jest przekład utworu, bez możliwości konfrontacji z oryginałem. Mogą stąd wynikać nieporozumienia i powstawać błędne interpretacje, ale jest to nieuniknione i musi zostać zaakceptowane.

Dlatego też, badając przyjęcie dzieł Miłosza przez różnych odbiorców, dzielę czytelników chińskich na dwie kategorie: czytelników profesjonalnych i czytelników zwykłych. Czytelnicy profesjonalni to badacze literatury zagranicznej, tłumacze, krytycy literaccy, pisarze i poeci. Czytelników tego kręgu (obiegu) można z kolei podzielić na profesjonalnych „czytelników tekstu oryginalnego”, którzy sięgają głównie po oryginalne dzieła Miłosza (polskie i zaliczam tu też angielskie) – w tym głównie tłumaczy dzieł Miłosza, badacze literatury i języka polskiego oraz „czytelników chińskich przekładów” – to przede wszystkim badacze literatury zagranicznej, pisarze i poeci, krytycy literaccy itp. Możemy uznać te dwa typy czytelników za różne

„wspólnoty interpretacyjne”, omówić ich akceptację dzieł Miłosza, żeby zanalizować podobieństwa i różnice ich „horyzontów oczekiwań” i „ekranów odbioru”.

Chińscy tłumacze dzieł Miłosza to szczególna grupa, która ma istotny wpływ na recepcję poety w Chinach. Zwykle ta grupa tłumaczy to grupa, która najbardziej interesuje się twórczością Miłosza, charakteryzuje się najgłębszym zrozumieniem i najwyższym stopniem akceptującego przyswojenia jego twórczości. Oni z jednej strony są „odbiorcami”, a z drugiej strony ich przekłady stanowią przedmiot recepcji dla kolejnych grup czytelników. Tłumacz oryginału angielskiego dzieła Miłosza z pewnością będzie pod wpływem interpretacji Miłosza stworzonej przez amerykańskich krytyków literackich i zwróci większą uwagę na tożsamość Miłosza jako pisarza wschodniośrodkowoeuropejskiego, a tłumacz z polskiego pozostanie pod wpływem interpretacji Miłosza przez polskich krytyków literackich.

Zadaniem tłumacza – w przyjętej przeze mnie koncepcji przekładu – jest jak najbardziej obiektywne, systematyczne i wyczerpujące przedstawienie czytelnikom tekstu oryginalnego. Jednak pamiętać trzeba, że tłumacz jest nie tylko czytelnikiem, ale także „drugim twórcą” dzieła. Recepcja oryginalnego dzieła przez tłumacza wpływa na odbiór tekstu przez innych czytelników poprzez np. przedmowę tłumacza, ale też sam charakter przekładu. Francuski komparatysta Philippe Van Tieghem uważa, że przedmowy tłumaczy mają również wielką wartość badawczą, ponieważ powiedzą nam wiele „najcenniejszych rzeczy o osobistych przemyśleniach każdego tłumacza oraz ich systemie tłumaczeniowym”³². Alexandru Dima, rumuński komparatysta, przywiązywał wielką wagę do przedmowy tłumaczy, uważając, że „zawierają one odczytania tłumacza oryginału i wprowadzenie autora”, a „wraz z przetłumaczonym dziełem promują czynnik związku literackiego dwustronnego i źródło materiału do porównawczych studiów historycznych”³³.

³² Tieghem Paul van., 2015, przeł. Dai Wangshu [戴望舒], *La littérature compare*, Jilin Chuban Jituan Youxian Gongsi [Spółka Wydawnicza w Jinlin] (吉林出版集团有限公司), Changchun (长春), s. 132-134.

³³ Xie Tianzhen [谢天振], 2007, *Yijie Xue Daolun [Wprowadzenie do mediatranslatologii]* (译介学导论), Beijing Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pekińskiego] (北京大学出版社), Pekin (北京) s. 3-5.

Warto zauważyć, że niektóre osoby wśród czytelników profesjonalnych mogą odgrywać różne role. Na przykład są zarówno tłumaczami dzieł Miłosza, jak i badaczami literatury polskiej – tę grupę reprezentują Yi Lijun, Wu Lan oraz Zhao Gang, ale są to także chińscy poeci, tacy jak Wang Jiaxin, Xi Chuan, Zhang Shuguang oraz Li Yiliang. Tradycja „poetów tłumaczących wiersze” istniała w Chinach od zawsze i wielu badaczy związków literatury chińskiej i zagranicznej również zwracało uwagę na to zjawisko. Jest to czynnik, którego nie można ignorować w studium recepcji Miłosza w Chinach. Niektórzy chińscy poeci naśladują formę poetycką Miłosza. Wśród nich jest Wang Jiaxin, który naśladując „fragmentaryczność” twórczości Miłosza i jego *Traktatu poetyckiego*, napisał aforystyczny utwór zatytułowany *Kto jest wśród nas* [谁在我们中间]. Reprezentant trzeciego pokolenia poetów Chin Zhang Shuguang napisał wiersz pod tytułem *1965* ilustrujący charakterystykę opowiadania historii, zastępującej cechę – jak dotąd – obowiązkową poezji, czyli wyrażanie emocji autora, tworząc nurt „poezji narracyjnej” [叙述性诗歌]. Zhang Shuguang jest miłośnikiem i tłumaczem poezji Miłosza, więc styl jego twórczości pozostawał pod mniejszym lub większym wpływem poglądów na temat funkcji społecznej i estetycznej poezji polskiego poety. Jednak chińscy poeci najczęściej postrzegają Miłosza z perspektywy powstawania i konstrukcji chińskiej poezji współczesnej, dlatego z tej perspektywy poezja Miłosza traktowana jest przez poetów chińskich jako punkt odniesienia na rzecz interpretacji swoich idei twórczych.

Badacze chińskiej literatury zagranicznej, którzy nie znają języka polskiego, często skupiają się na tożsamości Miłosza jako poety pochodzącego z Europy Środkowo-Wschodniej, który wyjechał na Zachód, a więc na jego tożsamości identyfikującej pochodzenie narodowe, polityczne i kulturowe. Natomiast eksperci, którzy posiadają zasoby wiedzy o polskiej literaturze, kulturze i historii, różnią się od innych grup pod kątem „ekranu odbiorczego”. Dzięki znajomości kulturowego i historycznego tła polskiego rozumieją lepiej dzieła Miłosza niż pozostali czytelnicy. Ponadto, dzięki oddziaływaniu polskich krytyków literackich przyjmują Miłosza z innej

perspektywy niż pozostali znawcy. Potrafią też odpowiednio osadzić Miłosza w historii literatury polskiej dla porównań synchronicznych, co bardziej sprzyja ich wieloaspektowemu zrozumieniu twórczości poety.

Badaniom poddałam 136 pozycji dotyczących Czesława Miłosza. Porządkuję je według rodzajów publikacji. Pierwszy rodzaj to czasopisma. Wśród nich można wyróżnić pięć gatunków: 1. czasopisma poświęcone przekładom i badaniom literatury zagranicznej, 2. czasopisma poświęcone współczesnej poezji chińskiej oraz teorii poetyckiej, 3. czasopisma poświęcone krytyce literackiej, 4. czasopisma poświęcone współczesnej literaturze ogólnej, 5. czasopisma naukowe poświęcone badaniom nad językami i kulturami europejskimi.

3.1. Odbiór twórczości Miłosza przez chińskich „zwykłych” czytelników

Dar jest tekstem najszerzej rozpowszechnionym wśród „zwykłych” chińskich czytelników i został do tej pory przedrukowany łącznie 59 razy. Wśród istniejących przekładów wiersza *Dar* ten w wykonaniu Xue Fei został opublikowany 28 razy (po raz pierwszy przetłumaczony był w 1982 roku). Co ciekawe, tłumaczenie *Daru* wykonane przez Xue Fei, zatytułowane *Piękny dzień* [美好的一天], nie jest dokładne. Oryginał wyraża wdzięczność za spokojne życie i spokojny stan ducha, który poeta odczuwa w momencie tworzenia. Polski tytuł *Dar* ma sugerować, że po doświadczeniu życiowych cierpień i wewnętrznych zmagani poeta uważa przeciętność, która jest jego obecnym udziałem, za dar od Boga. Z tego powodu tłumaczenie tytułu na „prezent” nie byłoby właściwe, ponieważ tytuł oryginalny sugeruje to, że życie samo w sobie jest darem, który należy docenić i cieszyć się nim. Każde tłumaczenie jest zawsze kompromisem między dokładnym oddaniem oryginału a zachowaniem sensu tekstu w nowym języku. Dlatego też wybór odpowiednika zależy od tłumacza i jego interpretacji oryginału, jak również od kontekstu, w jakim wiersz jest czytany.

Dar Czesława Miłosza jest uważany przez wielu czytelników za arcydzieło i naturalnie kojarzy się z artystyczną koncepcją „zrywania chryzantem pod wschodnim płotem i spokojnego oglądania południowej góry” [采菊东篱下，悠然见南山]. Ten tekst, autorstwa chińskiego poety Tao Yuanminga [陶渊明], jest powszechnie znany w literaturze i kręgach kulturowych Chin. Podobne emocje odbiorcze mogą być odczuwane przez chińskich czytelników podczas czytania *Daru*. W porównaniu z *Darem*, inne – nawet bardziej reprezentatywne – utwory poetyckie Miłosza, takie jak *Pieśń Adriana Zielińskiego*, zdobyły o wiele mniejszą popularność wśród chińskich czytelników.

Interpretacje wiersza Miłosza *Dar* przez znawców: Huang Lihai [黄礼孩], Zhang Xia [张霞] i Zhou Ning [周宁] miały pewien wpływ na recepcję tego utworu przez chińskich czytelników. Porównali oni *Dar* Miłosza z chińskimi wierszami, m.in. *Drinking Wine* [饮酒] autorstwa Tao Yuanminga, *Birdsong Stream* [鸟鸣涧] autorstwa Wang Wei [王维] i *Butterfly Love Flower* [蝶恋花] autorstwa Yana Shu [晏殊]. Badacze zwrócili uwagę na to, że łączy on w sobie cechy zarówno polskiej, jak i chińskiej poezji, takie jak niechęć do sławy i bogactwa oraz dążenie do harmonii wewnętrznej po gorzkich doświadczeniach. W ich artykułach podkreśla się, że choć autor nie dąży już do zdobycia majątku i zapomina o cierpieniu, to nadal jest pełen miłości do życia i docenia każdy dzień³⁴.

Oprócz szeroko rozpowszechnionego *Daru*, jeszcze trzy inne wiersze Miłosza *Piosenka pasterska*, *Łąka* i *Godzina* wzbudziły wśród chińskich odbiorców żywe zainteresowanie, wywołując skojarzenia związane z kontaktem z przyrodą czy tęsknotą za niewinnym dzieciństwem. Changfeng [长风] napisał:

³⁴ Zhang Xia [张霞], 2016, *Shiguang de Liwu – Du Miwoshi de Shige Liwu Yougan* [*Dar* czasów – interpretacja *Daru* Miłosza] (时光的礼物——读米沃什的诗歌《礼物》有感), „Renmin Sifa” [„Jurysdykcja Ludowa”] (人民司法), nr 9.

Wiersze Miłosza są twarde, ogromne i głębokie. W jego dorobku jest sporo wielkich dzieł, ale bardziej podobają mi się jego krótkie utwory. Z jednej strony są łatwe do zrozumienia, a z drugiej strony są niezastąpione i najważniejsze w twórczości Miłosza. Takie wiersze są przejrzyste, jasne i piękne, oświecające, mają siłę zaspokajającą ludzi³⁵.

Jian Nan napisał o motywie chęci powrotu do domu dzieciństwa, odnosząc się do *Łąki* Miłosza:

Jadąc do rodzinnego miasta, człowiek może głęboko odczuć, jak życie hartowało go przez czas, a jednocześnie przypomina sobie piękno beztroskiego dzieciństwa. Czy to oznacza, że myśli człowieka są jak czysty i nieskończony powrót? Czesław Miłosz powrócił do swojego rodzinnego miasta, ale czy jego dusza też tam powróciła? Kiedy dusza człowieka wraca do dalekiego miejsca swojego dzieciństwa, wystarczy niekiedy tylko kawałek trawy, aby poczuć się znowu tam; ale to, co niesie, może być jak niebo nad całym rodzinnym miastem i czasem dzieciństwa. Teraz, podobnie jak Miłosz, ja chcę użyć rzecznej wody i zielonej trawy mojego rodzinnego miasta, aby opisać mgłę szczęścia i osiągnąć duchowe zbawienie pośród hałaśliwego świata³⁶.

Podobnie Chang Yu [常雨] odczytał obraz uchwycenia szybko mijającego czasu i młodości w wierszu *Okno*:

³⁵ Chang Feng [长风], 2015, *Suiyue Jingmei, Chenshi Anhao – Du Miwoshi zhi Yixiaoshi* [Lata są ciche i piękne, a świat jest spokojny – interpretacja Godziny Miłosza] (岁月静美, 尘世安好——读米沃什之《一小时》), „Ketang Neiwai Chuangxin Zuowen” [„Innowacyjne Pisanie Wewnątrz i na Zewnątrz Klasy”] (课堂内外创新作文), nr 3.

³⁶ Jian Nan [剑男], 2007, *Chunzhen de Caodi yu Guxiang* [Naiwna łąka i ojczyzna] (纯真的草地与故乡), „Yuwen Jiaoxue yu Yanjiu” [„Badania i Dydaktyka Literatury”] (语文教学与研究), nr 24.

To właśnie przez to okno polski poeta Miłosz widzi jednocześnie dwie zupełnie różne scenerie [...] Silny kontrast przypomina autorowi Miłosza życie ludzkie³⁷.

Krótką interpretację *Okna* napisał także Ben Liren [贲立人]:

Szkoda marnować wiele lat na próżno! Kiedy duch człowieka jest zamknięty w oknie, stagnacja tylko się pogłębia, a myślenie staje się sztywne. Otwórz okno i ciesz się krajobrazem za nim! Wyjdź z pokoju i dotykaj rzeczy poza nim! Tylko w ten sposób można wzbogacić treść życia i zachować młodość umysłu, pełnego emocji³⁸.

Jednak to, co *Okno* chce wyrazić, nie jest tak proste, jak „apelowanie do dobrego wykorzystania czasu”. Miłosz chce w tym wierszu wyrazić tezę, że „wszystko się zmienia, nic nie trwa wiecznie”. Rzeka Heraklita, która symbolizuje myśl, że „wszystko płynie i nic nie jest stałe”, wywarła głęboki wpływ na Miłosza i jego poetyckie przekonania. Dlatego właśnie, ponieważ wierzył mocno w to, że nic na świecie nie może pozostać takie samo, starał się objąć każdy moment, będąc przekonany, że uchwycenie go jest równoznaczne z uratowaniem przed nieskończonym upływem czasu³⁹. *Spotkanie* jest dobrym przykładem tego wpływu, ale chińscy czytelnicy mogą jedynie wyczytać z niego znikomość życia jednostek w nurcie historii. Na przykład Liang Kai [梁凯] napisał, doceniając ten utwór, że „poeta nadał temu krótkiemu wierszowi historyczną wagę, pomijając jednocześnie życie i zdając sobie sprawę, że historia przenika życie z dymu i pyłu. Bez wątpienia powinniśmy podziękować Miłoszowi, który swoim delikatnym stylem, poprzez złożony świat, prostymi słowami, budzi w nas uczucia do

³⁷ Chang Yu [常雨], 2005, *Kaiqi Xingfu de Liangba Yaoshi – shangxi Chuang, Liwu* [Dwa klucze do szczęścia - interpretacja *Okna* i *Daru*] (开启幸福的两把钥匙——赏析《窗》、《礼物》), „Xin Zuowen” [„Nowe Pisanie”] (新作文), nr 11.

³⁸ Ben Liren [贲立人], 1997, *Yishou Jingmiao de Xiaoshi – Miwoshi Chuang Jianxi* [Interpretacja *Okna* Miłosza - krótka i wyrafinowany wiersz] (一首精妙的小诗——米沃什《窗》简析), „Yuedu Yu Xiezu” [„Czytanie i Pisanie”] (阅读与写作), nr 11.

³⁹ P. Dakowicz, 2005, *Rzeki Miłosza*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica” nr 7.

życia⁴⁰.

3.2. Recepcja twórczości Miłosza przez tłumaczy i badaczy literatury

Europy Środkowo-Wschodniej

Można powiedzieć, że kiedy Miłosz po raz pierwszy pojawił się w polu widzenia chińskich odbiorców, towarzyszyło mu uznanie krytyków poetyckich jako „poety patriotycznego”. Zhu Shida zaprezentował wizerunek Miłosza jako człowieka, który inspirował bojowy entuzjazm ludzi swojego czasu. Napisał:

Podczas II wojny światowej Miłosz wytrwał w walce, kiedy wielu polskich pisarzy uciekło. Zorganizował i wydawał podziemną gazetę, publikował poezję i prozę, zachęcał do walki antyfaszystowskiej⁴¹.

Taka interpretacja i ocena miała swoje uzasadnienie. Sprawdziłam, że większość wierszy, które zostały zacytowane przez Zhu Shidę w artykule, pochodziła z tomu *Ocalenie*. To takie utwory, jak *Głosy biednych ludzi: Biedny chrześcijanin patrzy na getto*, *Biedny poeta* itp., a przecież wiele utworów w zbiorze wierszy wydany w 1945 r. jest ściśle związanych z wojennymi przeżyciami Miłosza. W szeroko rozpowszechnionych wierszach można dostrzec oczywisty sens realny. Na przykład w wierszu zatytułowanym *Campo di Fiori* poeta prezentuje się jako świadek tragedii Żydów, dostrzegający obojętność ludzi wobec śmierci innych i mający czułe serce. Twórczość Miłosza jest inspirowana poczuciem moralności i sumienia. W 1989 roku uznanie Zhou Ning dla przekładu Wang Yongnian *Który skrzywdziłeś* podtrzymało pozycję Miłosza jako „poety patriotycznego”. Zhou Ning napisał:

⁴⁰ Liang Kai [梁凯], 2009, *Changhe zhong Ru Suli de Shengming – Du Miwoshi Jiehou* [Małe życie w długiej rzece jak ziarenka piasku – czytać Spotkanie Miłosza] (长河中渺如粟粒的生命——读米沃什《邂逅》). „Yuedu Yu Xiezu” [„Czytanie i Pisanie”] (阅读与写作), nr 9.

⁴¹ Zhu Shida [朱世达], 1981, „Women Yao Reai Renmin” – 1980 nian Nuobeier Wenxuejiangjin Huodezhe Qie Miluoshi [„Musimy kochać ludzi” – Czesław Miłosz, laureat literackiej Nagrody Nobla w 1980 roku] (“我们要热爱人民”——一九八〇年诺贝尔文学奖金获得者切·米罗什), „Du Shu” [„Czytelnictwo”] (读书), nr 1.

Miłosz jest poetą, który przemawia w imieniu ludu i stoi na straży sprawiedliwości: Ty w wierszu można rozumieć jako Hitlera, a także jako wszystkich tyranów na świecie, którzy postępują na odwrót wobec dobrego i złego, poddają niewoli niewinnych ludzi. Ich złe uczynki są wspierane nie tylko przez pochlebnych klaunów, ale także przez cichą tolerancję niezliczonych tchórzy, którzy milczą. Jednak okrucieństwa muszą zostać ukarane, sprawiedliwość zostanie wymierzona, a poezja jest głosem protestu przeciwko tyranii⁴².

Te komentarze w sposób oczywisty przedstawiają czytelnikowi obraz poety patrioty, który w obliczu tyranii opowiada się po stronie ludu i staje w jego obronie.

W dwóch zbiorach chińskich wierszy Miłosza opublikowanych w latach 80. tłumacze Du Guoqing i Lv Yuan zdefiniowali wiersze Miłosza odpowiednio jako „wiersze rewolucyjne” i „wiersze polityczne”. Du Guoqing powiedział w posłowie, mówiąc o Miłoszu i Nerudzie:

Poezja rewolucyjna, z artystycznego punktu widzenia, często jest lepsza niż wiersze artystów zamkniętych w wieżach z kości słoniowej, ponieważ tematyka jest podobna do poezji Nerudy. Tęsknota w ludzkim sercu uwolniła jego słowa z okowów panujących wówczas klisz. [...] Jego wczesne prace poruszyły mnie znacznie bardziej niż te napisane po wygnaniu do Stanów Zjednoczonych. Jego twórczość, oparta na jego życiowym doświadczeniu i buntowniczym duchu, posiada w sobie coś w rodzaju wstrząsającej siły, która powinna szczególnie dotknąć Chińczyków, głęboko zagrożonych komunistycznym totalitaryzmem w życiu lub duchu. Jego prace mają

⁴² Zhou Ning [周宁], 1989, *Miwoshi: Ni Dailai le Sunhai* [Miłosz: Który skrzywdziłeś] (米沃什: 你带来了损害). W: *Waiguo Mingshi Jianshang Cidian* [Słownik przekładów i interpretacji słynnych wierszy zagranicznych] (外国名诗鉴赏辞典), red. Sun Shaoxian [孙绍先], Zhou Ning [周宁], Zhongguo Gongren Chubanshe [Wydawnictwo Chińskich Robotników] (中国工人出版社), Pekin (北京), s. 250.

szczególne znaczenie dla chińskich czytelników. Uważam, że nawet niektóre z jego dzieł, które wyrażają głos tamtych czasów, powinny być inspiracją dla współczesnych chińskich poetów⁴³.

Lv Yuan napisał do *Osobnego zeszytu* przedmowę zatytułowaną *Z poczucia odpowiedzialności ocalałego* [发自幸存者的责任感] i zwrócił uwagę, że Miłosz jest przedstawicielem „innej Europy”, reprezentującym Europę Wschodnią Petöfiego i Mickiewicza i obecną pod formułą „literatury narodowej upośledzonej” Lu Xuna, o której badacz wspomina w jego dziele *O sile poezji demonicznej*.

W rzeczywistości badacze literatury polskiej przez pewien okres poświęcają Miłoszowi niewiele uwagi. Już we wstępie do tej rozprawy wskazałam, że Miłosz pojawił się w polu widzenia Chińczyków w latach 80., tuż przed końcem rewolucji kulturalnej, kiedy utwory literatury polskiej wciąż czekały na przekłady w Chinach. Profesor Yi Lijun pisała:

Przekłady, które przeinaczały fakty opisane w tekście oryginału, dawały sfałszowane obrazy kultury polskiej, nie ułatwiały, lecz utrudniały chińskim czytelnikom pełne zrozumienie kultury polskiej, jednocześnie utrudniały literaturze polskiej rozpowszechnianie się w Chinach, tak więc nowe przekłady tych utworów były nie tylko pożądane, ale i konieczne⁴⁴.

Dlatego w tym czasie zajmowano się głównie przekładem literatury polskiej, a Jia, Lin Hongliang, Yi Lijun i Zhang Zhenhui skupiali się głównie na ponownym tłumaczeniu klasycznych powieści bezpośrednio z języka polskiego. Trzeba jednak przyznać, że dzieło Miłosza, ważnego noblisty w historii literatury polskiej, nigdy nie zostało całkowicie zignorowane przez tę trójkę. Przykładem jest *Historia współczesnej literatury wschodnioeuropejskiej* [东欧当代文学史] autorstwa Lina Honglianga,

⁴³ Zhou Ning [周宁], 1989, *Miwoshi: Ni Dailai le Sunhai...*

⁴⁴ Yi Lijun, 2010, *Recepcja literatury polskiej w Chinach...*, s. 164.

Historia polskiej literatury powojennej [波兰战后文学史] autorstwa Yi Lijun. *Historia literatury polskiej w XX wieku* [20 世纪波兰文学史] napisana przez Zhang Zhenhui zawiera na przykład wprowadzenie do twórczości poety. Niemniej jednak prawie niemożliwe jest znalezienie osobnego opracowania poświęconego Miłoszowi.

Autor i tłumacz Lin Hongliang wspomniał kiedyś w rozmowie, że z punktu widzenia jego osobistej estetyki literackiej wiersze Miłosza nie są mu bliskie. Z perspektywy stylu językowego, utwory Miłosza wydają się niezbyt poetyckie i estetyczne, poświęcone są także raczej sprawom metafizycznym. Według Lina Honglianga, Miłosz należy do „szkoły ujawnienia”. Zdaniem tłumacza jednym z ważnych powodów, dla których Miłosz jest ceniony w krajach zachodnich i zdobył Nagrodę Nobla, jest wybitny polityczny charakter jego twórczości⁴⁵.

Miłoszowi najwięcej uwagi poświęcili w Chinach tłumacze i badacze literatury wschodnioeuropejskiej, m.in. Gao Xing, redaktor naczelny magazynu „Literatura Światowa” i Cui Weiping [崔卫平], profesor Pekińskiej Akademii Filmowej [北京电影学院]. Cui Weiping zwróciła kiedyś uwagę, że pisarze z Europy Środkowej i Wschodniej mają podobny rdzeń, to znaczy uważają się za ocalałych i poczuwają się do obowiązku opowiadania się za zmarłymi. Cui Weiping porównała Miłosza z czeskim pisarzem Ivanem Klimą oraz polskim poetą Tadeuszem Różewiczem i zauważyła, że łączy ich pozycja „przegranego”, a charakterystyczna dla twórcy poetyka „fragmentaryzacji” mająca na celu niedopuszczenie do ujawnienia wszystkich informacji jest jednym z elementów budowania ich wspólnoty. Są bowiem ze sobą powiązani i nie chcą w pełni pokazywać publicznie swojego ukrytego bólu, dlatego między słowami i zdaniami występują luki i pęknięcia, struktura jest przerywana, a narracja nierówna⁴⁶.

Gao Xing stworzył kiedyś *Mały słownik Miłosza* [米沃什小小词典], a w 1996 r.

⁴⁵ Zob. wywiad autorki z Linem Hongliangiem zawarty w aneksach niniejszej pracy.

⁴⁶ Cui Weiping [崔卫平], 2000, *Zhanzai Shibaizhe Zheyibian* [Po stronie przegranych] (站在失败者这一边), „Huanghe” [„Rzeka Żółta”] (黄河), nr 1.

wydał projekt z kilkoma przekładami esejów Miłosza na łamach „Literatury Światowej”. Wiersze i eseje Miłosza były również tematem wypowiedzi na temat poety w wielu gazetach. Na przykład w artykule *Behind the Story, or the Overflow Meaning – On Tokarchuk* [故事背后，或者溢出的意义——浅谈托卡尔丘克], autor zwrócił uwagę na to, że zarówno polski romantyzm, jak i realizm mają ten sam rdzeń – patriotyzm. Napisał:

Mickiewicz, Sienkiewicz i Miłosz, wszyscy mają w sobie polskość i są typowo polskimi pisarzami. Wszyscy interweniują i angażują się na swój sposób, traktując literaturę jako rodzaj broni. Ponadto wszyscy uważają, że literatura powinna służyć narodowi i aspirują do bycia jego rzecznikami [...] Po tym, jak Miłosz wyjechał z Polski w latach 50., nigdy nie zapomniał o swojej ojczyźnie i zawsze świadomie sytuował się w polskim kontekście. Będąc geograficznie odległy i duchowo bliski, z pozoru zdradzany, Miłosz zawsze skrywa swój patriotyzm w sercu⁴⁷.

Z przytoczonego fragmentu wynika, że badacze literatury wschodnioeuropejskiej mówią o Miłoszu w kontekście literatury polskiej i wschodnioeuropejskiej. Ich wiedza o historii i literaturze wschodnioeuropejskiej powoduje, że zanim przystąpią do lektury Miłosza, mają w naturalny sposób inny punkt widzenia niż zwykli czytelnicy. Dla nich tożsamość Miłosza jako pisarza z Europy Wschodniej oznacza nie tylko „ocalałego”, „przegranego” i „poetę upośledzonego narodu”, ale ma bardziej wieloaspektowe znaczenie. Gao Xing na przykład zauważa w *Pamięć, czytanie, inne spojrzenie (przedmowa ogólna)* [记忆，阅读，另一种目光（总序）]:

Kiedy pisarz amerykański, pisarz brytyjski lub pisarz francuski pisze tekst, w sposób naturalny ma wielu czytelników z całego świata... To

⁴⁷ Gao Xing [高兴], 2020, *Gushi Beihou, Huozhe Yichu de Yiyi* [Znaczenie za historią lub wylany poza historię – o Oldze Tokarczuk] (故事背后，或者溢出的意义——浅谈托卡尔丘克), „Waiguo Wenxue Dongtai” [„Aktualności Literatury Zagranicznej”] (外国文学动态), nr 2.

poczucie jest trudne dla pisarzy z Europy Wschodniej. Początkujący pisarze z Europy Wschodniej często mają poczucie pośpiechu i kryzysu. Muszą zrobić wszystko co w ich mocy, aby zamienić swoje słabości w zalety. Kundera wielokrotnie podkreślał, że w małym kraju „albo się jest biednym krótkowidzem”, albo staje się dobrze poinformowanym „człowiekiem kosmopolitą”. [...] Kundera, Miłosz, Cioran, kolejni pisarze wschodnioeuropejscy tacy jak Gombrowicz, Herbert, Cadalay, Salamon itd., wszyscy ostatecznie stali się „ludźmi kosmopolitycznymi”⁴⁸.

3.3. Recepcja Miłosza wśród chińskich poetów

Chińscy poeci odczytują Miłosza z perspektywy nowej chińskiej poezji. W latach 80. większość chińskich intelektualistów doświadczyła reformy i otwarcia, a także nowych idei oświeceniowych, wierząc, że droga rozwoju Chin w kierunku Zachodu była historycznym trendem, któremu nie można było się oprzeć. Jednak na przełomie lat 80. i 90. na świecie miało miejsce wiele ważnych wydarzeń historycznych. Słowa polskiego poety wypowiedziane podczas uroczystości wręczenia Nagrody Nobla: „Nie umiałbym mówić o poezji w ogóle, muszę mówić o poezji w jej spotkaniu ze szczególnymi okolicznościami miejsca i czasu”, zostały uznane jako wezwanie do powrotu do realizmu i wielokrotnie były przywoływane przez chińskich poetów.

W latach 1993-1995 w chińskich kręgach ideowych i kulturowych prowadzono dwuletnią dyskusję na temat „ducha humanistycznego”. W 1993 r. „Journal of Yanbian University (edycja nauk społecznych)” [延边大学学报 (社会科学版)] uruchomił

⁴⁸ Gao Xing [高兴], 2016, *Jiyi, Yuedu, Lingyizhong Muguang (Zong Xu)* [Pamięć, czytanie, inne spojrzenie: przedmowa redaktorska do serii wydawniczej „Niebieska Europa Wschodnia”] (记忆, 阅读, 另一种目光 [总序]), w: C. Miłosz, *Piesek przydrożny*, przeł. Zhao Weiting [赵玮婷], Huacheng Chubanshe [Wydawnictwo Miasto Kwiatów (花城出版社), Guangzhou (广州)], s. 6.

„Kolumnę teorii poezji współczesnych młodych poetów chińskich” [中国当代青年诗人诗论专栏], zapraszając wielu współczesnych chińskich młodych twórców do pisania artykułów podsumowujących i rozważających aspekty tworzenia chińskiej poezji współczesnej.

Zhang Bocun [张伯存] i Lu Yanpeng [卢衍鹏] dokonali wieloaspektowej analizy znaczenia tej „dyskusji o duchu humanistycznym” w książce zatytułowanej *Research on Literary Turn and Social Transformation in the 1990s* [二十世纪九十年代文学转向与社会转型研究]. Pisali:

Prawdziwy dylemat współczesnych chińskich intelektualistów ma większy zakres niż tylko zewnętrzne problemy, takie jak osłabienie wpływu na społeczeństwo czy trudności w odnalezieniu właściwego wyrazu w coraz bardziej skomercjalizowanym społeczeństwie. To przede wszystkim wewnętrzne rozterki, związane z utratą tożsamości w wartościach duchowych i brakiem podstaw dla całej egzystencji. Objawia się to nie tylko jako teoretyczne ubóstwo, ale także jako chorobliwa zmiana osobowości i utrata jakości duchowej. Uważamy, że uwydatnienie tego wewnętrznego dylematu i dążenie do odbudowy podstaw przetrwania jest najważniejszym celem dyskusji o duchu humanistycznym⁴⁹.

Zakończenie zimnej wojny, rozpad Związku Radzieckiego i bloku krajów socjalistycznych w Europie Środkowej i Wschodniej spowodowały istotne zmiany w światowej strukturze politycznej. Jednocześnie nadchodziło przełomowe wydarzenie w

⁴⁹ Zhang Bocun [张伯存], Lu Yanpeng [卢衍鹏], 2013, *Ershi Shiji Jiushi Niandai Wenxue Zhuanxiang yu Shehui Zhuanxing Yanjiu* [Badania nad transformacją literatury i społeczeństwa chińskiego w latach 90. XX wieku] (二十世纪九十年代文学转向与社会转型研究), Guangming Ribao Chubanshe [Wydawnictwo Dziennika Oświecenia] (光明日报出版社), Pekin [北京], s. 15.

Chinach. W 1992 r. „Southern Tour” [南巡] Deng Xiaopinga [邓小平] zapoczątkował rynkową reformę gospodarczą Chin. W nowej sytuacji historycznej szybkie urynkowienie i komercjalizacja różnych dziedzin doprowadziły do rozpowszechnienia się konsumpcjonizmu społecznego, a intelektualiści również głęboko doświadczili zmian i wstrząsów, jakie „modernizacja” spowodowała w psychice ludzi. To, co wydarzyło się w Chinach w tym historycznym momencie, wywołało również niemały szok w świecie literackim. W latach 80. kręgi literackie i artystyczne wysoko ceniły estetyczną funkcję literatury, powstało pojęcie „literatura czysta” [纯诗] i zakwestionowano funkcję literatury jako nośnika ideowego. Jednak na początku lat 90. chińscy intelektualiści, którzy przetrwali transformację gospodarki rynkowej, odczuwali duchowy i religijny kryzys i chętnie przeciwstawiali się nagłemu poczuciu nicości, oszołomieniu i wahaniu wywołanemu przez urynkowienie i modernizację, starali się ów stan przezwyciężyć, wzywając do „ducha humanistycznego” [人文精神]. Na tym tle chińscy pisarze kwestionowali „czystą literaturę” i kwestionowali „samą istotę literatury” [何谓文学本身?].

W tej wielkiej dyskusji o „duchu humanistycznym” Xi Chuan, Zang Di [藏棣], Wang Jiaxin [王家新], Ouyang Jianghe [欧阳江河], Zhang Shuguang i inni chińscy poeci, którzy popierali „poezję filozoficzną” i „pisarstwo intelektualne”, zwrócili uwagę na Miłosza. Wang Jiaxin w artykule *Pod świadectwem poezji* [在诗歌的目睹下] napisał:

Na przełomie lat 80. i 90. wśród chińskich poetów krążyło powiedzenie Miłosza⁵⁰ – To nie my byliśmy świadkami poezji, ale to poezja była świadkiem nas⁵¹.

Podczas dyskusji na temat literackich wzorców obcych, Miłosz był często

⁵⁰ Właściwie to nie jest oryginał wypowiedzi Miłosza, tylko przekształcenie zdania z jego zbioru esejów *Świadectwa poezji*.

⁵¹ Wang Jiaxin [王家新], 2007, *Zai Shige de Muduxia [Pod świadectwem poezji]* (在诗歌的目睹下), „Tian Ya” [„Koniec Świata”] (天涯), nr 6.

wymieniany jako poeta, który mógłby służyć za przykład – tym razem nie ze względów politycznych, a ze względu na wartości artystyczne i sposób rozumienia poezji. Głównymi zwolennikami poezji Miłosza byli tzw. „poeci-inteligenci”, którzy odrzucali poezję skierowaną do „prostego ludu” i opowiadali się za twórczością wyrafinowaną o wysokim poziomie artystycznym. Ouyang Jianghe, jeden z przedstawicieli tej grupy poetów, cenił w Miłoszu nie tylko jego upodobanie do twórczości o charakterystycznej złożoności, ale przede wszystkim osobowość inteligenta tzw. starej Europy, w którego twórczości można znaleźć kulturalne dziedzictwo całej Europy – od filozofii i historii po chrześcijaństwo czy pogaństwo.

Oprócz Xi Chuan i Zhang Shuguang, którzy tłumaczyli wiersze i prozę Miłosza, także Wang Jiaxin jest jednym z tych poetów, którzy zwracają szczególną uwagę na Miłosza. W artykule *Słowik w swoim czasie – o współczesnej poetyce* [夜莺在它自己的时代——关于当代诗学] mówi:

Czuję głęboko, że wielu naszych poetów rywalizuje o to, by stać się niewolnikami „czystej poezji”. Zapomnieli o tym, kim są ludzie i w jakim kontekście kulturowym żyją, trudno mówić o osobistych odczuciach związanych z własnym przeżyciem i doświadczeniem językowym, odwołując się do twórczości takich pisarzy, jak Mallarmé, Rilke, Dante czy Homer. Ich twórczość może być piękna, ale trudno nawiązać z nią głęboką relację w naszej epoce. Istnieje prawdziwe tarcie między naszym doświadczeniem życiowym a doświadczeniem językowym. Być może wynika to z przeciwieństwa minionej epoki. Niektórzy poeci mają wiele tabu i nie chcieli się wiązać z „polityką” i „historią”, dopóki nie odnaleźli u Miłosza i Brodskiego sposobu na ujęcie tych tematów w poezji. To ma znaczenie także poetyckie!⁵².

⁵² Wang Jiaxin [王家新], 1996, *Yeying zai Taziji de Shidai – Guanyu Dangdai Shixue* [Słowik w swoim czasie – o współczesnej poetyce] (夜莺在它自己的时代——关于当代诗学), „Shi Tansuo” [„Zbadanie Poezji”] (诗探索), nr 1.

Huang Canran, jako tłumacz Miłosza, zwracał uwagę na poglądy twórcy dotyczące bardziej szczegółowych kwestii poetyckich. Uważał na przykład, że wiele problemów poezji modernistycznej, poruszanych przez Miłosza, odgrywa ogromną rolę dla chińskich poetów. W przedmowie do przekładu tomu *Świadectwa poezji* Huang Canran zaproponował, aby chińscy poeci spojrzeli na kwestie poruszone przez Miłosza w tej książce w ogólnym kontekście pisarstwa chińskiego. Jednym z podawanych przez niego przykładów był casus Du Fu. Zwrócił uwagę, że choć Chińczycy generalnie uważają Du Fu [杜甫] za realistę, to jeśli owo pojęcie odnieść do wąskiego pojęcia „przyjmowania odpowiedzialności społecznej”, okazuje się, że nie rozumieją prawdziwego realizmu. Gdyby je pojęli, powinni zauważyć, że „realizm” Du Fu jest ucieleśniony w jego wierszu *Namiętne dążenie do prawdy*. Huang Canran zwrócił również uwagę na związek między klasycyzmem i modernizmem. Według niego chińska nowa poezja jest sposobem pożegnania z poezją klasyczną, ale jednocześnie pozostaje pod wpływem zachodniej poezji modernistycznej w procesie konstruowania. Uważał, że chińscy poeci mogą w pełni ożywić poezję poprzez zapożyczenia z poezji zachodniej⁵³.

W 2013 roku wydawnictwo Jiangsu Wenyi Chubanshe wydało tom wierszy *Tożsamości* chińskiego poety Jidi Maji, zastępcy przewodniczącego Chińskiego Związku Pisarzy. W tomie znajduje się pewien wiersz dedykowany Czesławowi Miłoszowi zatytułowany *Milczenie: Czesławowi Miłoszowi*⁵⁴. Tytuł odnosi się do utworu Miłosza *Przepis* (To, 2002), a dokładnie do zdania z tego utworu: „Lepiej zamilczeć, pochwalać niezmienny porządek rzeczy”. Na początku wiersza Jidi Maji powiedział wprost, że to przekonanie nie może być jedynym celem życia. Wskazywał na całe życie Miłosza, które uznał za świadectwo XX wieku, a twórcę obwołał świadkiem historii swego czasu. Dokumentował także, że to nie był dobrowolny wybór

⁵³ Huang Canran [黄灿然], 2016, *Yi Hou Ji [Po tłumaczeniu]* (译后记), w: C. Miłosz, *Świadectwa poezji*. przeł. Huang Canran, Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego w Guangxi] (广西师范大学出版社), Guilin (桂林), s. 209-221.

⁵⁴ Jidi Majia, 2013, *Chénmò: Xiàngěi Qièsīwǎfū Mǐwòshí* (沉默：献给切斯瓦夫·米沃什) [*Milczenie: Czesławowi Miłoszowi*], w: *Shēnfèn* (身份) [*Tożsamość*], Nanjing: Jiangsu Wenyi Chubanshe, s. 264-265.

poety. Według Jidi Maji Miłosz wybrał wygnanie, nie będąc w stanie pozostać w zdeprawowanym świecie pełnym kłamstwa. Mimo pobytu za granicą pragnął zachować kulturę i język swojej ojczyzny. Frazą „słowa, które były palone przez ogień piekła” Jidi Majia sugeruje oczyszczenie języka, w którym pisał Miłosz oraz nirwanę samego poety po przeżyciu nieszczęsnego losu. Dalej Jidi Majia odwoływał się także do Adama Mickiewicza, polsko-litewskiego romantyka i jego *Sonetów krymskich*, które zostały przełożone po raz pierwszy na język chiński 70 lat temu, w roku 1954 przez Sun Yong i Jing Xing.

Jidi Majia wygłosił również przemówienie pod tytułem *Odpowiedzialność poezji polega nie tylko na odkrywaniu siebie*. W tym wystąpieniu Jidi Majia opowiedział o swoim osobistym spotkaniu z Czesławem Miłoszem oraz z literaturą polską:

Wciąż dobrze pamiętam, że w pewnym artykule przeczytałem, iż jeden z najwybitniejszych polskich poetów XX wieku, Czesław Miłosz, wygłosił kiedyś na Uniwersytecie Jagiellońskim mowę pt. *Sprzeciwiać się światu polską poezją*. W tym przemówieniu wyraził myśl, że polscy pisarze nigdy nie będą mogli uciec przed poczuciem odpowiedzialności wobec innych oraz wobec „przodków i potomków”. Chyba właśnie stąd wywodzi się mój długotrwały respekt wobec literatury polskiej. Jeśli patrzymy na dwudziestowieczną literaturę świata, duchowy impet i szok wywołane przez pisarzy i poetów pochodzących z Europy Środkowo-Wschodniej, to uznajemy, że w pewnym sensie kompletnie przekroczyły horyzonty literatury wszystkich innych części świata. Z punktu widzenia moralności i duchowości w ostatnim stuleciu cała grupa utalentowanych pisarzy polskich zawsze znajdowała się na wyżynach, ku którym powinniśmy, jako poeci, podnosić wzrok. Twórcy ci noszą na sobie ciężki, ale niewidoczny krzyż, cały czas zajmują miejsce u szczytów, gdzie krzyżują się grzmoty i błyskawice, odczuwając niewyobrażalny ból cielesny i duchowy. Tym, którzy dobrze znają historię Polski nietrudno zrozumieć, dlaczego ta ironia

pozostająca w nierozzerwalnych splotach z łzami i śmiechem jest tak właściwa poezji polskiej. Ta charakterystyczna cecha może tak mocno zawstydzić tę poezję, która powstaje wyłącznie w imię sztuki dla sztuki⁵⁵.

Jidi Majia zgadzał się z Miłoszem, że poezja nie może tylko skupiać się na osobistym przeżyciu, ignorując refleksję nad losem danego narodu albo całej ludzkości. Według niego w związku z tym, iż Polska była pod zaborami i okupacją, polskich literatów cechuje głębsze rozumienie samego życia, co pozwoliło im dotknąć kwintesencji okrucieństwa ludzkości i dokładnie je przedstawiać w utworach literackich. Jidi Majia mówił, że Chińczyków łączy z Polską tradycyjna przyjaźń oraz wzajemne uznanie. Już od dawna, czyli począwszy od Ruchu 4 Maja, chińscy pisarze, m.in. Lu Xun, z pokolenia na pokolenie tłumaczą i przedstawiają publiczności arcydzieła literackie z krajów Europy Środkowej. Właśnie te przekłady wywierały ogromny wpływ na chińską kulturę współczesną. Można tutaj dostrzec wyraźnie polityczno-historyczny punkt widzenia.

Podsumowując, trzeba stwierdzić, że ze względu na różnice w „ekranach akceptacji” i odmienne „horyzonty oczekiwań”, różne grupy odbiorców mają rozmaite zainteresowania i dość odmiennie interpretują twórczość Miłosza.

55 <http://www.yidianzixun.com/article/0K6wBzee/amp>, 2020.12.31.

Rozdział IV Uwarunkowania recepcji Miłosza w Chinach

W tym rozdziale pragnę omówić dominujące czynniki wpływające na akceptację twórczości Czesława Miłosza w Chinach. Istnieją dwa główne czynniki wpływające na recepcję dzieł literackich za granicą: po pierwsze, stopień „koordynacji” samego dzieła literackiego z gustami i oczekiwaniami odbiorców, po drugie, są to czynniki zewnętrzne, takie jak uwarunkowania historyczne, jakość przekładów i decyzje wydawnicze. Stwierdzam, że czynniki wpływające na przyjęcie Miłosza obejmują trzy aspekty. Ze względu na różnice kulturowe pomiędzy twórczością Miłosza a wiedzą i doświadczeniem chińskich czytelników, rozumienie jego utworów napotyka dość spore często trudności. Dalej, dobór tekstów do przekładów dokonywany przez tłumaczy i wydawnictwa, które promowały poszczególne utwory, wpłynął na ich wczesną recepcję w Chinach. I wreszcie aspekt trzeci, duży wpływ na postrzeganie samego Miłosza wywiera nadal recepcja literatury wschodnio- i środkowoeuropejskiej w środowiskach akademickich w Chinach.

4.1. Uwarunkowania procesu twórczego Miłosza jako bariera utrudniająca zrozumienie jego dzieł przez Chińczyków

Xi Chuan, jeden z tłumaczy *Abecadła Miłosza*, słusznie wskazał, że w poezji Miłosza dostrzega się pewną „hermetyczność”, charakterystyczną dla literatury wschodnioeuropejskiej. Przejawia się ona w retrospektywnym, kontemplacyjnym i alegorycznym spojrzeniu na świat⁵⁶. Te cechy na pewno utrudniają recepcję Miłosza w Chinach. Jednak nie tylko „status poety wschodnioeuropejskiego” jest tu przyczyną trudności. Ważne są także: samotnicza osobowość i poważny styl autora, fakt pisania po polsku przez emigranta w Stanach Zjednoczonych bez świadomości publiczności,

⁵⁶ Xi Chuan [西川], 2004, *Miwoshi de Lingyige Ouzhou [Inna Europa Miłosza] (米沃什的另一个欧洲)*, „Shiyue” [„Październik”] (十月), nr 1.

różnice kulturowe i odmienne warunki wychowania – chińscy czytelnicy nie znają tła historycznego i osobistych doświadczeń Miłosza. Te różnice zasobów wiedzy sprawiają, że chińscy odbiorcy odczuwają dość silną obcość poezji Miłosza, uznając ją za „niejasną”. Chcę więc przyjrzeć się przyczynom trudności w recepcji Miłosza przez czytelników chińskich, w nawiązaniu do stanu badań w tej kwestii.

4.1.1. Sceptyczne podejście Miłosza do „konieczności rozwoju historycznego” oraz tematy teologiczne

W twórczości Czesława Miłosza jedną z kluczowych idei jest sceptycyzm wobec scjentyzmu oraz stanowcza obrona humanistycznego ducha. W *Ziemi Ulro* Miłosz zwracał uwagę na to, że оголачanie natury ludzkiej przez racjonalizm staje się coraz poważniejsze, a to prowadzi do sprzeczności między bezwzględną, neutralną pod względem wartości zasadą nauki a wewnętrznymi potrzebami istot ludzkich w zakresie znaczenia wartości i duchowej integralności. Deistyczny światopogląd, który wybrzmiał w okresie Oświecenia, miał ogromny wpływ na tradycyjne chrześcijaństwo, a rozchwianie systemów wartościowania wywołane tym zjawiskiem zatrzęsło długo utrzymującą się równowagę duchową w umysłach Europejczyków, której nie udało się już potem ostatecznie przywrócić. W eseju pod tytułem *Religia i przestrzeń* Miłosz napisał o zmieniającej się koncepcji przestrzeni związanej z wierzeniami religijnymi. Stwierdził, że zarówno chrześcijaństwo, jak i judaizm, operują wyobrażeniem przestrzeni, które obejmuje hierarchię „góra-dół”, ale odkrycia fizyki w XX wieku sprawiły, że te religijne wizje przestrzeni straciły sens. W tym kontekście Miłosz zadaje pytanie, jak ludzie powinni radzić sobie w takim świecie, gdzie panuje nieskończona ciemność wszechświata⁵⁷. Poeta uważał, że pozycja chrześcijaństwa jest zagrożona w otwartym, coraz bardziej moralnie niebezpiecznym i ryzykownym świecie, który promuje „myślenie postępu”⁵⁸.

⁵⁷ Fiut A., 1998, *Moment wieczny: poezja Czesława Miłosza*, Kraków, s. 45.

⁵⁸ Breczko J., 2017, *Przyływy i odpływy katolicyzmu Miłosza (wymiar społeczny)*, „Folia Philosophica”, nr 38,

W *Zniewolonym umyśle* Miłosz użył terminu „Heglowskie ukąszenie”, który odnosi się do zjawiska, o którym przekonuje właśnie filozofia heglowska z wiarą w historię, myśl. W trzeciej części długiego poematu pod tytułem *Duch dziejów w Traktacie poetyckim* Miłosz bada obiektywną idealistyczną teorię „ducha” Hegla. Poeta twierdził, że „być” (być = istnieć) i „stawać się” są przeciwieństwami. Owo „być” w znaczeniu pierwszym oznacza, że historia jest nieruchoma, jest w bezruchu i stagnacji, a „stawać się” oznacza, że historia jest w ruchu – to znaczy, że historia jest równocześnie nieruchoma i znajduje się w ruchu. Miłosz pytał: jeśli „jest” jest dopuszczane, czy oznacza to, że odrzuca się „przed” lub „po”? Jeśli przyznać, że historia jest w ciągłym ruchu i wszystko staje się raczej „względne” niż „absolutne”, czy oznacza to zaprzeczenie niewzruszonych norm i wartości? Czy istnieje zatem jedna prawda⁵⁹?

W swoim przemówieniu z okazji przyjęcia Literackiej Nagrody Nobla w 1980 roku Miłosz wspominał o dwóch osobach, które wywarły istotny wpływ na jego myślenie – o Oscarze Miłoszu i Simone Weil. Ważnym punktem widzenia Simone Weil jest przeciwstawienie się „konieczności”, determinacji rozwoju historycznego, według którego proces historii przebiega jedynie zgodnie z naturalnymi prawami materii i postępuje w nieuniknionym kierunku rozwoju, podczas gdy wszelkie zjawiska nadprzyrodzone i metafizyczne nie mają nań wpływu⁶⁰. Według Miłosza to „historyczna konieczność” doprowadziła do duchowego kryzysu w Europie, ponieważ porządek i normy, które kiedyś dawały ludziom poczucie bezpieczeństwa, stały się niepewne. Właśnie z tego powodu Miłosz zaczął szukać w religii ładu i sensu, swego rodzaju duchowego wspornika, na który mogą liczyć Europejczycy, którzy utracili swoją hegemonię. Właśnie pod wpływem Simone Weil, Miłosz przeciwstawiał się też teorii ewolucji, uważając, że zaciera ona granice między człowiekiem a zwierzęciem, jest przyczyną skrajnie okrutnych i niehumanitarnych zachowań⁶¹.

s. 127-136.

⁵⁹ Hertl J., 2012, *Czesław Miłosz w poszukiwaniu innej historyczności*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”, nr 20, s. 13-32.

⁶⁰ Kunisz K., 2012, *Tożsamość religijna Czesława Miłosza i jego gnostyckie inspiracje*, „Logos i Ethos”, nr 2, s. 123-146.

⁶¹ Gorbaniewska, N., 2012, *Nie traktat, a traktat wierszem...*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”, nr 20, s. 211-214.

Jak zauważył Zhou Weichi w przedmowie tłumacza do chińskiej wersji zbioru wierszy Miłosza zatytułowanego *Druga przestrzeń*, chińscy czytelnicy często skupiają się na tożsamości Miłosza jako wschodnioeuropejskiego pisarza i na jego umiejętnościach poetyckich, pomijając jego myśl metafizyczną. Aby wszak zrozumieć wiersze Miłosza z późniejszych lat, nie wystarczy zrozumienie jego podłoża politycznego i kulturowego, trzeba też zrozumieć jego tło religijne⁶². Kiedy poeta jest już starym człowiekiem, jego głównym zmartwieniem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: „Dokąd zmierza życie?”. Tego rodzaju metafizyczne pytanie o przeznaczenie życia znajduje odzwierciedlenie w wierszach Miłosza, dlatego dopiero w jego późnych utworach czytelnik odnajdzie dużo głębokich przemyśleń z zakresu teologii. W 1991 roku, w wieku 80 lat, Miłosz wydał tomik wierszy pod tytułem *Dalsze okolice*. Słowo *okolice* oznacza po polsku ‘obszar’, podczas gdy *dalsze* oznacza ‘następny’, ‘inny’ lub ‘przyszły’⁶³. Tutaj „dalsze okolice” nie odnoszą się oczywiście do przestrzeni, ale do czasu, do „kolejnego etapu życia”. Możemy się domyśleć, że „dalsze okolice” faktycznie odnoszą się do świata po śmierci. Od tego dzieła możemy odczuć silny wpływ chrześcijaństwa na twórczość poety. Jednocześnie w wierszach Miłosza można doszukać się przekornego i niepewnego stosunku do chrześcijaństwa jako nowoczesnego Europejczyka. Miłoszowi jako katolikowi nie odpowiada światopogląd scjentyzmu i bardzo nieufnie podchodzi do nihilizmu, ale jego racjonalność podpowiada mu, że trudno jest udowodnić istnienie Boga. Miłosz wspominał, że lekcje historii chrześcijaństwa i biologii w gimnazjum miały duży wpływ na kształtowanie jego światopoglądu. Wówczas odczuwał dylemat światopoglądowy: nie wiedział, czy należy tłumaczyć świat z perspektywy naukowej czy religijnej. W *Wychowaniach katolickich* pytał: jeśli prawem natury jest zabijanie, jeśli silni przeżywają, a słabi wymierają, to gdzie był/jest dobry Bóg przez tysiące lat? Skoro ludzie różnią się od zwierząt, dlaczego

⁶² Zhou Weichi [周伟驰], 2016, *Miwoshi Wanqi Shige Zhong de Lishi yu Xingershang [O historii i metafizyce w późniejszej poezji Miłosza (米沃什晚期诗歌中的历史与形而上)]*, w: C. Miłosz, *Druga przestrzeń*, przeł. Zhou Weichi, Huangcheng Chubanshe [Wydawnictwo Miasto Kwiatów [花城出版社], Guangzhou (广州)], s.1-16.

⁶³ Zob. okolice – ‘obszar wyróżniony ze względu na pewne cechy charakterystyczne i stanowiący pewną całość’, dalsze – 1. ‘takie, że odległość między określonym punktem w przestrzeni lub czasie a tym, o którym mowa, jest duża’; ale... 2. ‘kontynuujący to, o czym mowa’ (wsjp.pl – *Wielki słownik języka polskiego*).

wciąż spotykają się z chorobami, śmiercią i okrucieństwem wynikającym z prawa dżungli? Pytał też, dlaczego świat odbiega od podstawowego ludzkiego poczucia moralności, skoro Bóg jest jego stwórcą. Odpowiedź miała posmak manichejski: Bóg jest odpowiedzialny za stworzenie świata, ale to „niższy” bóg Demiurg jest odpowiedzialny za bezwzględną machinę materialnego świata⁶⁴.

Zainteresowania i rozważania Miłosza nad gnostycyzmem można znaleźć także w innych pracach. Na przykład w wydany w 1982 roku zbiorze wierszy pod tytułem *Hymn do perły* znajduje się słynny wiersz o tym samym tytule. Tytuł ma wydźwięk gnostyczny, ponieważ w dziełach gnostycznych perła często oznacza pneumę, jedyną część człowieka, która może doznać jedności z transcendentnym Bogiem, ponieważ jest Jego częścią⁶⁵. Można zauważyć, że jeśli chiński czytelnik nie posiada żadnej wiedzy o gnostycyzmie, jest prawie niemożliwe, by mógł dojść do prawidłowego zrozumienia wierszy Miłosza. Warto podkreślić, że te idee w wierszach Miłosza bywają często obecne nawet zwykłym polskim czytelnikom.

4.1.2. „Bardziej pojemna” forma poetycka Miłosza

Ars poetica? Miłosza jest często określane jako jego utwór programowy:

Zawsze tęskniłem do formy bardziej pojemnej,
Która nie byłaby zanadto poezją ani zanadto prozą
I pozwoliłaby się porozumieć nie narażając nikogo,
Autora ni czytelnika, na męki wyższego rzędu⁶⁶.

Miłosz zauważa, że poeci często zbierają swoje wiersze pisane przez kilka lat w tomik i nadają im wspólny tytuł, ale że w istocie jest to jedynie niekonieczne przyzwyczajenie. To, co poeta pisze pod wpływem impulsu, nie zawsze musi być określane jako poezja, a forma poezji nie jest jedynym wyborem. Miłosz sam twierdził,

⁶⁴ Kunisz K., *Tożsamość religijna Czesława Miłosza i jego gnostyczne inspiracje...*

⁶⁵ Raczkiewicz M., 2004, *Hymn o perle*, „Studia Redemptorystowskie”, nr 2, s. 201-210.

⁶⁶ Wszystkie cytaty wierszy Miłosza wg: Miłosz C., 2011, *Wiersze wszystkie*, Kraków.

że zbiór jego dzieł z lat 1981-1984 nie jest wyłącznie zbiorem wierszy, ale zawiera również jego eseje, tłumaczenia wierszy (np. utwory Walta Whitmana, D.H. Lawrence'a), notatki z lektur (wśród autorów cytuje m.in. Emanuela Swedenborga, Simone Weil, Blaise'a Pascala, Oskara Miłosza, Paula Valéry'ego, Charlesa Baudelaire'a) oraz zbiór jego listów do przyjaciół. Miłosz twierdził, że przez odniesienie do *Ars poetica*? zaproponował eksplorację „formy bardziej pojemnej”. We *Wstępie* do *Nieobjętej ziemi* zatytułowanym *Od autora* napisał:

We wszystkim, co wtedy pisałem, dałoby się odgadnąć tę samą dążność i tę samą tonację, jako że nasze życie składa się z kolejnych odnowień-wcieleń i każde wcielenie ma swoją tonację. [...] Czemu nie zawrzeć w jednej książce sentencji zakreślonych przy lekturze różnych pisarzy, dlatego że uderzyły nas jako trafne, własnych wierszy, przekładów z innych poetów, zapisów prozą a nawet listów od przyjaciół, jeżeli dotyczyły niepokojących nas pytań? Tak właśnie w książce, którą tutaj prezentuję, postąpiłem, szukając, jak kiedyś nazwałem, „formy bardziej pojemnej”⁶⁷.

Wcześniej, we *Wstępie* w *Traktacie poetyckim* Miłosz mówił o przyczynie szukania „formy bardziej pojemnej”:

Z przyprawą żartu, błazeństwa, satyry,
Jeszcze się umie podobać poezja.
Jej znakomitość wtedy się docenia.
Ale te walki, gdzie stawką jest życie
Toczy się w prozie. Nie zawsze tak było.

W niniejszym rozdziale wymieniam kilka głównych sposobów, którymi Miłosz posłużył się w celu eksploracji „formy bardziej pojemnej”.

⁶⁷ Miłosz C., 2011, *Wiersze wszystkie...*, s. 793.

„Pisanie fragmentaryczne”

Czytelnicy żartowali kiedyś, że niektóre wiersze w *Piesku przydrożnym* są bardzo podobne do tych napisanych przez Miłosza Weibo [chiński Twitter – przyp. Z.W.]. Wiersz pod tytułem *Zdania* w zbiorze poezji *Hymn do perły* składa się z kilkudziesięciu „maksym” liczących od 1 do 3 wersów, a każdy fragment ma niezależny tytuł. Specyficzna „fragmentaryczna” metoda poetycka Miłosza wywodzi się właściwie z myśli filozoficznej Heraklita. W *Przedmowie* do drugiej części zbioru wierszy *Kronika* Miłosz wyjaśnił przyczyny swojej „fragmentarycznej” metody pisarskiej oraz wpływ, jaki wywarł na niego starożytny grecki filozof Heraklit. Poeta stwierdził, że przyjął koncepcję „lepiania fragmentów”, ponieważ był bardzo świadomy nieuniknionych ograniczeń języka w opisywaniu rzeczywistości. Uważał, że język i malarstwo nie wystarczą, by oddać świat rzeczywisty. Tym bardziej nie dokona tego „gładki” język, który oddala od rzeczywistości. Zatem, ponieważ słowa w ogóle nie mogą opisać rzeczywistości, lepiej jest zachować pewne teksty, które mogą rejestrować rzeczywistość, takie jak wycinki z gazet, fragmenty książek i wspomnienia. Miłosz uważa, że ten sposób zapisu może przynajmniej pomóc zachować więcej elementów rzeczywistości niż fotografie.

Poeta zawsze się bał, że wszystko zniknie w jednej chwili, zanim zdoła „to” złapać. Na przykład w *Oknie* Miłosz pisał:

Wyjrzałem przez okno o brzasku
i zobaczyłem młodą jabłonkę
przezroczystą w jasności.
A kiedy wyjrzałem znowu o brzasku
stała tam wielka jabłoń obciążona owocem.

Noblista uważa, że rzeczywistość jest bardzo trudna do uchwycenia, dlatego stara

się przedstawić to, co się wydarzyło w pewnym momencie w rzeczywistości, a jego *Spotkanie* należy właśnie do tego typu wierszy „opisujących chwilę w rzeczywistości”.
Miłosz pisze w tym wierszu:

Jechaliśmy przed świtem po zamrzniętych polach,
Czerwone skrzydło wstawało, jeszcze noc.

I zając przebiegł nagle tuż przed nami,
A jeden z nas pokazał go ręką.

To było dawno. Dzisiaj już nie żyją
Ni zając, ani ten, co go wskazywał.

Aluzje i notatki

W 1957 roku Miłosz opublikował długi wiersz zatytułowany *Traktat poetycki*, w którym umieścił wiele notatek wprowadzających aluzje i wiedzę uzupełniającą dotyczącą ważnych polskich szkół poetyckich, reprezentatywnych poetów i ich arcydzieł od XIX do XX w. i późniejszych, obejmujących dwadzieścia lat między I i II wojną światową, czas II wojny światowej i okres powojenny. Był to pierwszy eksperyment Miłosza z poezją w takiej nowatorskiej formie. W 1969 roku poeta opublikował obszerny wiersz *Miasto bez imienia*, składający się z dwunastu rozdziałów. W tym utworze Miłosz prowadzi badania historyczne i kulturowe pochodzenia miejsca bez nazwy, używa wielu lokalnych aluzji i osobistych wspomnień. Poeta posługuje się odmienną retoryką, czerpiąc z metrum barokowego i rymu trzywersowego (łac. *terza rima*).

Kolejny długi wiersz Miłosza *Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada* opublikowany w 1974 roku jest uważany za jedno z jego najwybitniejszych dzieł. Polscy krytycy porównują go do „fugi polifonicznej”. W wierszu odnajdujemy słowa skierowane bezpośrednio do czytelnika, komentarze poety, wstępy i adnotacje dotyczące treści wiersza, a także definicje encyklopedyczne, ustępy tekstów cytowanych w traktatach oraz fragmenty lokalnych kronik wiejskich Litwy. Miłosz wykorzystywał wspomnienia i odniesienia do rzeczywistości, skojarzenia podczas lektury, osobiste doświadczenia i historie przodków jako materiały – rekonstruował świat w swoich wierszach. W utworze pojawiają się również języki litewski i starobiałoruski, a także cytaty z niektórych mało znanych poetów litewskich. Jednakże, ten wyjątkowy sposób pisanie, w połączeniu z licznymi aluzjami i osobistymi wspomnieniami, utrudnia zrozumienie tych wierszy przez czytelników niemających szerokiej znacznej wiedzy.

Specyficzny sposób pisanie poezji kontynuowany był przez Miłosza w późniejszych latach. W obszernym *Czeladniku*, opublikowanym w zbiorze *Druga przestrzeń*, Miłosz dodał bardzo skomplikowane adnotacje, szczegółowo opisujące

historię życia Oskara, jego myśli i dzieła, archiwa rodziny Miłoszów, miejscowe kroniki Litwy, a nawet bardzo dawne zapiski oraz wiele nietypowych nazwisk osób i miejsc. Ponadto w wierszu pojawiły się fragmenty w języku łacińskim, francuskim, polskim, litewskim i innych językach.

Falszywy notatnik

Miłosz stworzył słynny tomik wierszy zatytułowany *Osobny zeszyt*. Powodem, dla którego poeta nazwał grupę wierszy „osobnym zeszytem”, jest to, że „zeszyty” czyta się chaotycznie, jak porozrzucane notatki. Poeta wyznał kiedyś, że tytuły poszczególnych części zostały wybrane przypadkowo, bez dokładnego namysłu. Na przykład *Strony w dobie Niepodległości* pochodzą z roku, w którym napisał tę właśnie grupę wierszy – 1978, część nosi nazwę *Gwiazda piołun*, ponieważ w zbiorze wierszy znajduje się krótki wiersz o tej samej nazwie, a później przyjaciel od niechcenia nazwał całą grupę wierszy w ten właśnie sposób. Aby teksty te bardziej przypominały autentyczne notatki, Miłosz celowo dodał „numery stron”. *Osobny zeszyt – Kartki odnalezione w Piesku przydrożnym* są typową formą stworzoną przez Miłosza. Faktycznie nie były odkrywane po latach, tylko napisane od razu.

4.2. Wybory chińskich wydawców i tłumaczy dzieł Miłosza

Dobór dzieł do tłumaczenia dokonany przez wydawców ma wyjątkowe znaczenie dla recepcji twórczości Czesława Miłosza w Chinach. Pokazuje, co oczywiste, które z jego dzieł mogły być czytane przez chińskich czytelników nieznających języka polskiego ani angielskiego. Ma również znaczący wpływ na sposób lektury, przyjęcia i budowy „wizerunku” dzieł poety. W latach 50. XX wieku w Chinach tłumaczenia i wstępy do zagranicznych dzieł literackich były bardzo stronnicze – z wyraźnymi

preferencjami na korzyść dzieł socrealistycznych z obszaru rosyjskojęzycznego, ze Związku Radzieckiego i krajów Europy Wschodniej, a dzieła z nurtu modernistycznego były praktycznie ignorowane. Można powiedzieć, że ówczesne czynniki doboru miały decydujący wpływ na recepcję literatury wschodnioeuropejskiej przez chińskich czytelników, jak również odegrały kluczową rolę w kształtowaniu się ówczesnej literatury chińskiej. Zdecydowana większość dostępnych dla chińskich czytelników dzieł literackich z Europy Wschodniej i Środkowej w latach następnych to w dużej mierze także dzieła socrealizmu, ponieważ preferencje wydawców dla tego typu dzieł stały się głównym kryterium wyboru w imporcie literackim. Wprowadzane wówczas na chiński rynek czytelniczy utwory były – delikatnie to określając – mieszane pod względem wartości literackiej.

Sądząc z wyborów dotyczących dzieła poetyckiego Miłosza w latach 1980–1988 i 1989–2010, oryginalne utwory wśród przetłumaczonych wierszy pochodziły z wydanego w 1945 roku zbioru wierszy *Ocalenie* (stanowiące 14% ogólnej liczby przetłumaczonych wierszy – łącznie 884). W kolejnym etapie od 2011 r. najwięcej przetłumaczonych wierszy pochodziło nadal z *Ocalenia*, co stanowiło 22% (łącznie 82), a 38% (łącznie 175) ogólnej liczby przetłumaczonych wierszy na tym etapie to wiersze z tworzonych przez Miłosza od 1990 roku tomów: *Druga przestrzeń*, *To*, *Piesek przydrożny* i *Na brzegu rzeki* – ich liczba przewyższa liczbę przetłumaczonych wierszy z *Ocalenia*.

Niektóre wiersze Miłosza były już wcześniej tłumaczone i pojawiały się częściej w źródłach dostępnych dla chińskich czytelników, co przez pewien czas wpływało przemożnie na postrzeganie poety i jego twórczości. Jednak dopiero od 2011 roku zaczęto tłumaczyć jego wiersze późniejsze. W miarę jak coraz więcej jego dzieł było tłumaczonych i publikowanych w Chinach, zmienia się również jego wizerunek w świadomości chińskich czytelników. W 1989 roku Lv Yuan przetłumaczył na język chiński pierwszy zbiór wierszy Miłosza, zatytułowany *Osobny zeszyt*, który został wcześniej przetłumaczony z polskiego na angielski. Należy dodać, że w 1984 roku w nowojorskim wydawnictwie Echo Publishing House ukazał się zbiór wierszy Miłosza

Osobny zeszyt, zawierający trzy pierwsze części serii wierszy o tym samym tytule: *Przez galerie luster*, *Kartki dotyczące lat niepodległości* i *Gwiazda piołun*. Lv Yuan przetłumaczył wiersze z *Osobnego zeszytu* oraz kilka esejów i wierszy prozą zebranych z innych miejsc, aby skomponować chińską wersję zbioru. W 2002 roku Zhang Shuguang przetłumaczył na język chiński ponad 120 wierszy Miłosa i stworzył drugi zbiór wierszy poety w Chinach. Część tych wierszy pochodzi z dwóch tomów poezji Miłosa wcześniej wydanych w Stanach Zjednoczonych: *Winter Bells* z 1978 roku i *Selected Poems* z 1973 roku. Ponieważ te dwa zbiory nie obejmują późniejszych dzieł Miłosa, Zhang Shuguang poprosił swoich znajomych w Stanach Zjednoczonych, aby pomogli mu zebrać nowe prace poety z okresu po 1980 roku. Wybrany przez tłumacza zestaw ponad 120 wierszy (i grup wierszy) pochodzi z niemal wszystkich zbiorów poezji Miłosa z lat 1936-2000 (z wyjątkiem *Dalszych okolic* wydanego w 1991 roku). Sądząc z zakresu wierszy wybranych do tego zbioru, prezentuje on chińskim czytelnikom twórczość poetycką Miłosa bardziej kompleksowo niż dwa pozostałe chińskie zbiory wierszy. W 2018 roku Shanghai Translation Publishing House opublikowało *Wybrane wiersze Miłosa (cztery tomy)*, w tym tom pierwszy *Poemat o czasie zastygłym*, tom drugi *Gucio zaczarowany*, tom trzeci *Nieobjęta ziemia* oraz tom czwarty *Na brzegu rzeki*, które zostały przetłumaczone przez tłumaczy literatury z języka polskiego: Lin Hongliang, Yang Deyou i Zhao Gang. Publikacja tego zbioru wierszy Miłosa po raz pierwszy pozwoliła przedstawić chińskim czytelnikom pełny obraz jego poezji, obejmujący dzieła opublikowane przez niego w latach 1933-2000.

Można badać powiązania między doborem dzieł a dominacją w danym okresie różnych czynników decydujących o wyborze. W zwykłych okolicznościach, dobór dzieł do przekładów zależy od uznania patrona, tłumacza i sytuacji rynkowej (czytelników o preferencjach estetycznych). Każdy z tych czynników wpływa na sytuację recepcji. Na przykład, przekład *Dziadów* był całkowicie zdominowany przez patrona, co do pewnego stopnia odzwierciedla charakter systemu mecenatu w Chinach po 1949 roku⁶⁸. Po 1949 roku patron stopniowo stał się „wyłączy”, to władza państwowa stawała się jedynym

⁶⁸ Zob. Zhao Weiting, 2021, *Rozmowa z Profesorem Yi Lijun*, „Litteraria Copernicana”, nr 2. s. 121-122.

mecenasem, a to silnie wpłynęło na działania tłumaczy pod względem ideowym, społecznym i ekonomicznym. Jedyny i wyłączny patron nie tylko wpływa na zachowania poszczególnych tłumaczy, ale ma również głęboki wpływ na ujednolicanie modeli i standardów krytyki przekładu oraz kształtowanie się klasyki przekładu⁶⁹. Waga czynnika rynkowego w doborze dzieł literatury polskiej jest stosunkowo niewielka, głównie z powodu zbyt małej publiczności literatury wschodnioeuropejskiej i nieprzewidywalności popularności przekładów. Mimo to, wśród polskich dzieł literackich tłumaczonych na język chiński znajdują się również arcydzieła popularne wśród chińskich czytelników, takie jak wiersze Szymborskiej, *Krzyżacy* Sienkiewicza, *Sława i chwała* Iwaszkiewicza i tak dalej. Dlatego rozważając sprzedaż tomu wydawnictwo wybiera do przedruku lub ponownego tłumaczenia dzieła popularne, opierając się na analizie sytuacji z przeszłości⁷⁰. Twórczość Miłosza – była już o tym mowa – nie należy jednak, niestety, do tych popularnych dzieł.

Jako ważne chińskie czasopismo promujące literaturę wschodnioeuropejską to „Literatura Światowa” uznała konieczność promocji twórczości Czesława Miłosza w Chinach już w latach 80. i 90. XX wieku. „Literatura Światowa” była jednym z pierwszych chińskich periodyków zamieszczających przekłady poezji Miłosza. W lutym 1981 roku w pierwszym numerze „Literatury Światowej” ukazały się *Wybrane wiersze* polskiego poety Cz. Miłosza [波兰诗人切·米沃什诗抄] w przekładzie Yi Lijun (pseud. Han Yi), w którym znalazło się 6 wierszy Miłosza przetłumaczonych z języka polskiego. W 1996 roku „Literatura Światowa” dokonała specjalnego wyboru esejów Miłosza i opublikowała 6 esejów z *Widzeń nad zatoką San Francisco* przetłumaczonych przez Yuan Honggenga [袁洪庚]. Redaktor Gao Xing wspominał, że po zdobyciu przez Miłosza Nagrody Nobla i odkąd w 1980 roku jego utwory weszły w pole widzenia chińskich czytelników, jego poezja stała się bardziej lubiana przez chińskich tłumaczy, ale jego proza była i jest rzadko tłumaczona.

⁶⁹ Warto tu przytoczyć ciekawostkę, że przekład eseju pod tytułem *Truskawka* Iwaszkiewicza, bardziej znanego chińskim czytelnikom, zależał wyłącznie od preferencji tłumacza. Zob. zapisy wywiadów autorki z profesorem Yi Lijun.

⁷⁰ Zob. zapisy wywiadów autorki z profesorem Linem Hongliangiem.

W 2012 roku redaktor naczelny „Literatury Światowej” podjął współpracę z Zhu Yanling [朱燕玲] z Wydawnictwa Huacheng przy wydaniu serii tłumaczeń „Niebieska Europa Wschodnia”, do której wchodzi *Druka przestrzeń*, *Piesek przydrożny* oraz *Ziemia Ulro*. Seria „Niebieska Europa Wschodnia” to projekt tłumaczeń klasyków literatury wschodnioeuropejskiej, zakrojony na szeroką skalę i zainicjowany przez wydawnictwo Huacheng. Pierwszy numer ukazał się w 2012 roku, a planuje się publikację 100 książek. Redaktor naczelny serii powiedział z radością:

Przez długi czas literatura wschodnioeuropejska była splamiona zbyt wieloma kolorami poza sztuką. Nawet dzisiaj, literatura wschodnioeuropejska przypomina tamte czerwone klasyki. Jednym z pierwotnych zamierzeń serii tłumaczeń jest raczej „pozwolić czytelnikom zobaczyć literaturę wschodnioeuropejską w innym kolorze, zobaczyć coraz więcej dzieł literatury wschodnioeuropejskiej”, zamiast ograniczać się do jednostronnego rozumienia przeszłości⁷¹.

Oprócz wydawnictwa Huacheng i serii tłumaczeń „Niebieska Europa Wschodnia”, Miłoszem zainteresowały się także Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego w Guangxi [广西师范大学出版社] i Shanghai Translation Publishing House. Seria „Pomnik Literatury” [文学纪念碑], planowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego w Guangxi Wei Dong [魏东], obejmowała kilka zbiorów prozy Miłosza. W „Pomniku Literackim” ukazało się kilka ważnych zbiorów prac eseistycznych Miłosza, czyli *Zniewolony umysł*, *Świadectwo poezji*, *Rok myśliwego*, *To Begin where I am*, *Widzenia nad zatoką San Francisco* oraz powieści *Dolina Issy* i *Zdobycie władzy*. Kiedy Wei Dong, redaktor naczelny serii, projektował tę serię, pierwotnie opierał się na swoich osobistych zainteresowaniach literaturą rosyjską. Chciał stworzyć zestaw książek o tematyce biograficznej, zestaw pamiętników i wspomnień pisarzy rosyjskich⁷².

⁷¹ Gao Xing [高兴]: *Jiyi, Yuedu, Lingyizhong Muguang (Zong Xu)...*, s. 1-7.

⁷² Weidong [魏东], 2015, *Zuowe Congshu de „Wenxue Jinianbei”* [„Pomnik Literatury” jako seria wydawnicza] (作为丛书的“文学纪念碑”), „Jingbao – Shengang Shuping” [„Gazeta Jing” – Recenzja Książki Shenzhen i

Z drugiej strony, wybór dzieł do tłumaczenia przez chińskich tłumaczy często wynika z miłości do pisarzy. Tłumacze Miłosza, tacy jak Du Guoqing, Zhang Shuguang, Yang Deyou, Li Yiliang i Zhou Weichi, stwierdzają, że przetłumaczyli Miłosza ze względu na uznanie dla jego dzieł, a ich profesjonalne tłumaczenia przeznaczali w sposób świadomy dla czytelnika, który potrafi dokonać głębszej lektury dzieła. Zhang Shuguang wspomniał we wstępie do swojego przekładu *Wybranych wierszy C. Miłosza*, że w latach 80. bardzo rzadko spotykało się dobrze przetłumaczone wiersze. Chociaż przeczytał tylko kilka wierszy Miłosza, od razu poczuł się kimś wyjątkowym, ponieważ poetycki styl Miłosza jest prosty i twardy, a właśnie o to chodziło Zhang Shuguang w tamtym czasie. Później prywatnie przetłumaczył niektóre wiersze z *Winter Bells*, głównie właśnie jako ofertę dla pogłębionej lektury⁷³.

Wspominając o przyczynie, dla której wiersze Miłosza nie były tłumaczone na masową skalę z polskiego w ciągu pierwszych 30 lat po wejściu do Chin, Lin Hongliang powiedział:

W latach 90. Wydawnictwo Lijiang [漓江出版社] zaprosiło mnie do przetłumaczenia wyboru wierszy Miłosza. Przetłumaczyłem więc ponad 70 wierszy. Niestety, w związku z przeniesieniem Wydawnictwa Lijiang i odejściem redaktora Liu Shuolianga [刘硕良] na emeryturę, moje przetłumaczone rękopisy zaginęły. Do czasu, gdy Shanghai Translation Publishing House zaprosiło mnie do przetłumaczenia *Wybrane wiersze Miłosza* (cztery tomy) w 2018 r., szkice wcześniej przetłumaczonych wierszy z lat 80. zostały poprawione i wykorzystane. Osobiście nie przepadam za utworami Miłosza, ale jako jeden z niewielu tłumaczy literatury polskiej w Chinach w tamtym czasie byłem przekonany, że mam obowiązek tłumaczyć poezję polskiego

Hongkong] (晶报·深港书评), 2015.01.18.

⁷³ Zhang Shuguang [张曙光], 2002, *Yizhe Qianyan [Przedmowa tłumacza] (译者前言)*, w: C. Miłosz, *Qie Miwoshi Shixuan [Wybrane wiersze C. Miłosza] (切·米沃什诗选)*, przeł. Zhang Shuguang, Hebei Jiaoyu Chubanshe [Wydawnictwo Pedagogiczne w Hebei] (河北教育出版社), Shijiazhuang (石家庄), s. 1-4.

noblisty. Myślałem jednak również, że jest wciąż wielu znakomitych polskich pisarzy, których dzieła nie są wystarczająco tłumaczone, jak Iwaszkiewicz i Różewicz. Ale chińskie wydawnictwa czasami wolą tłumaczyć twórczość noblisty⁷⁴.

4.3. Wpływ tradycji recepcji literatury Europy Środkowo-Wschodniej w Chinach na recepcję Miłosza

W historii tłumaczenia literatury zagranicznej w Chinach można wyróżnić cztery istotne okresy. Pierwszy z nich to okres tłumaczenia klasyków buddyjskich od dynastii Han Wschodniej do dynastii Tang i Song. Drugi to czas tłumaczenia tekstów z dziedziny nauki i technologii w okresie dynastii Ming i Qing. Trzeci to okres tłumaczenia zachodniej myśli i literatury na przełomie dynastii Qing i początków Republiki Chińskiej. Czwarty wreszcie to okres tłumaczenia literatury zagranicznej trwający do roku 1978. Tłumaczenie literatury wschodnioeuropejskiej w Chinach miało swój początek w czasach późnej dynastii Qing i wczesnej Republiki Chińskiej. W sumie można wyróżnić trzy wewnętrzne okresy tłumaczeń w tej epoce. Pierwszy miał miejsce w latach 20. i 30. XX wieku, drugi w latach 50., a trzeci po roku 1978. W porównaniu z ogólnym kontekstem tłumaczeń i wprowadzania literatury zagranicznej do chińskiego obiegu czytelniczego można zauważyć, że pierwszy i trzeci okres tłumaczeń i wprowadzania literatury wschodnioeuropejskiej na rynek w Chinach pokrywają się z trzecim i czwartym okresem tłumaczeń i wprowadzania literatury zagranicznej w ogóle. Innymi słowy, tłumaczenie literatury wschodnioeuropejskiej w Chinach odbywało się w ramach owych większych, ogólniejszych fal tłumaczeń. W latach 50. XX wieku fala tłumaczeń i rozpowszechniania literatury wschodnioeuropejskiej była ściśle związana z rozkwitem tłumaczeń i rozpowszechnianiem literatury rosyjskiej i radzieckiej w

⁷⁴ Zob. zapis wywiadu autorki z profesorem Linem Hongliangiem.

Chinach, co kontrastowało wyraźnie z niskim ówczesnie w tym kraju poziomem zainteresowania literaturą Zachodu.

Tłumaczenie i propagowanie literatury wschodnioeuropejskiej w Chinach zrodziło się z potrzeby ratowania narodu pod koniec dynastii Qing. W 1898 roku Kang Youwei przedstawił cesarzowi Guangxu tekst „Podział i zniszczenie Polski”, w którym odnotował trzykrotne rozbiory Polski przez Rosję, Prusy i Austrię w XVIII w. Przytoczył fakty historyczne i wyjaśnił cesarzowi Guangxu przyczyny zniewolenia Polski oraz na tym tle znaczenie przeprowadzenia reform. W 1906 roku Wu Chou [吴 棣] z dynastii Qing przetłumaczył z japońskiego *Latarnika* Sienkiewicza. W 1908 roku dramat Leopolda Kampfa *W przededniu* został przetłumaczony z francuskiego na chiński przez Li Shizenga [李石曾]. Dzieło przedstawia historię rosyjskiej bohaterki-nihilistki, która dokonuje zamachu na cara i wyraża pragnienie ludu, by stawić opór mrocznym autokratycznym rządóm. Li Shizeng, który był zwolennikiem anarchizmu, przetłumaczył utwór Leopolda Kampfa, który wierzył w tę samą ideę – oczywiście, było to wydarzenie o silnym zabarwieniu politycznym, a celem było pobudzenie rewolucyjnego entuzjazmu mas chińskich⁷⁵. W 1909 roku ukazał się pierwszy tom *A Collection of Foreign Fiction* [域外小说集], w którym znalazły się dzieła kilku pisarzy wschodnioeuropejskich, m.in. Sienkiewicza. Mniej więcej w tym czasie w długim eseju pod tytułem *O sile poezji demonicznej* [摩罗诗力说] Lu Xun przedstawił trzech wybitnych polskich poetów romantycznych: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego i Zygmunta Krasińskiego, których nazywał największymi poetami romantycznymi.

Pierwszy szczyt przekładów i promowania literatury wschodnioeuropejskiej w Chinach przypadł na lata 20. XX wieku. Najważniejsi chińscy pisarze, m.in. Mao Dun [茅盾], Lin Yutang [林语堂], Ba Jin [巴金], Zheng Zhenduo [郑振铎] i Sun Yong [孙

⁷⁵ Zob. także: Mao Yinhui, Szatkowski M., 2021, *Kulturotwórcza rola dramatu Leopolda Kampfa „Yeweiayang” (W przededniu) w Chinach*, „Pamiętnik Literacki”, z. 4, s. 237-248.

用] tłumaczyli i przedstawiali czytelnikom literaturę wschodnioeuropejską. Lu Xun w roku 1935 mówił: „Zaprezentowanie chińskim czytelnikom polskich poetów rozpoczął mój artykuł pod tytułem *O sile demonicznej poezji*⁷⁶ opublikowany 30 lat temu. [...] sytuacja ówczesnych Chin była podobna do Polski, dlatego czytanie poezji polskiej było współodczuwane przez naszych rodaków”⁷⁷. Drugi okres rozkwitu tłumaczeń i wprowadzania literatury wschodnioeuropejskiej w chiński obieg czytelniczy miał miejsce w latach 50. XX wieku. W tym czasie bliska współpraca polityczna i wymiana kulturalna między Chinami i krajami Europy Wschodniej przyczyniła się do wzrostu zainteresowania literaturą wschodnioeuropejską, zwłaszcza socrealistyczną, ze względów ideologicznych. Trzeci okres nastąpił po roku 1978. Praca nad tłumaczeniami literatury zagranicznej w Chinach została mocno zahamowana podczas rewolucji kulturalnej, jednak po tym czasie doszło do ożywienia przekładów i badań nad literaturą zagraniczną. Tłumaczenie i recepcja literatury zagranicznej w Chinach osiągnęły swoje apogeum w latach 80. XX wieku. Niestety, po zmianach politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej w 1989 roku i zmieniającej się sytuacji międzynarodowej, tłumaczenie i publikacja literatury wschodnioeuropejskiej w Chinach zostały znów ograniczone. Zaistniały trzy główne czynniki, które wpłynęły na tę sytuację: po pierwsze, wpływ ideologii na rodzimych tłumaczy, badaczy i wydawnictwa, po drugie, zespół zajmujący się badaniami nad literaturą wschodnio- i środkowoeuropejską i tłumaczeniami tej literatury był stosunkowo stary, po trzecie wreszcie, orientacja rynkowa całego przemysłu wydawniczego sprawiła, że literatura z „małych krajów” musiała zaakceptować los marginalizacji.

Profesor Song Binghui [宋炳辉] zdefiniował używane w Chinach pojęcie „literatury wschodnioeuropejskiej”⁷⁸ z perspektywy geografii fizycznej, geopolityki,

⁷⁶ Lu Xun, 1980, *Móluó Shīlì Shuō* (摩罗诗力说) [O sile poezji demonicznej], w: *Fén* (坟) [Grób], Renmin Wenxue Chubanshe, Pekin.

⁷⁷ Lu Xun, 1935, „*Tíwèidìng*” *Cǎo* (*Yìzhīsān*) (“题未定”草 (一至三)) [Szkic bez tytułu (1-3)], „*Wénxué*” (文学) [„Literatura”], nr 5 (01).

⁷⁸ Zdaję sobie sprawę z nieprzystawalności tego terminu do tradycji i przyzwyczajień w krajach, o których mowa,

kultury, historii, religii itp. Song Binhui dokonał wyraźnego wydzielenia obszaru, który obejmuje: cztery kraje na wschodzie Europy Środkowej, mianowicie Polskę, Czechy, Słowację i Węgry, a także Rumunię, Bułgarię, Albanię i byłą Jugosławię w południowo-wschodniej Europie i na Półwyspie Bałkańskim (czyli na Półwyspie Bałkańskim wyłączył Grecję)⁷⁹. Taka koncepcja literatury wschodnioeuropejskiej wydaje się ograniczeniem geograficznym, ale w rzeczywistości, jeśli bliżej przyjrzymy się temu wydzieleniu, widzimy wyraźnie, że posiada również aspekty ideologiczne.

Rzeczywiście, analizując teksty dotyczące literatury wschodnioeuropejskiej akceptowanej przez chińskie kręgi akademickie od XX wieku do chwili obecnej, można zauważyć, że często poruszane są w niej tematy związane z antykolonializmem i walką małych narodów przeciwko imperialnej agresji i uciskowi kulturowemu. Takie podejście jest ściśle powiązane z historią (tak rozumianej jak wskazałam) Europy Wschodniej i innych regionów, które były marginalizowane i prześladowane. Wśród najbardziej reprezentatywnych pisarzy literatury wschodnioeuropejskiej, którzy są znani i łatwo rozpoznawalni przez Chińczyków, znajdują się między innymi S. Petöfi, A. Mickiewicz, F. Kafka, M. Kundera i inni pisarze, którzy osadzali swe teksty na tle historycznym i politycznym oraz pisarze, których dzieła niosą misję dla narodu do walki z uciskiem. Można zauważyć, że chińscy uczeni skupiają się na politycznych aspektach literatury wschodnioeuropejskiej, a nie na jej kunszcie literackim. Choć taka perspektywa może być uznana za stronnictwo, to ma ona swoje racjonalne uzasadnienie. Tak, rzeczywiście, w przypadku Miłosza toczy się dyskusja na temat tego, czy jego wiersze są „wierszami politycznymi”. Niektórzy badacze proponują, aby poezję Miłosza uznać za „wiersze polityczne” ze względu na wyczytywaną z nich refleksję nad rzeczywistością, którą niosą w swoim przesłaniu. Sam Miłosz uważał, że nie można

dlatego sama do tej pory wciąż pisałam o Europie Środkowej i Wschodniej czy o literaturze wschodnio- i środkowoeuropejskiej. Jednak dla przeciętnego odbiorcy chińskiego wszystkie te obszary mieszczą się pod pojęciem Europy Wschodniej.

⁷⁹ Song Binghui [宋炳辉], 2010, *Zhengzhi Dongou yu Wenxue Dongou: Lun Dongou Wenxue yu Zhongguo Wenxue Xiandaixing de Neizai Guanlian* [Polityczna Europa Wschodnia i Literatura Europy Wschodniej: o wewnętrznych relacjach chińskiej literatury współczesnej z literaturą Europy Wschodniej] (政治东欧与文学东欧: 论东欧文学与中国文学现代性的内在关联), „Zhongguo Bijiao Wenxue” [„Komparatystyka Chińska”] (中国比较文学), nr 4.

oddzielać poezji od historii i środowiska, w którym powstaje. Jednakże z punktu widzenia funkcji poezji ważne jest, aby poezja ta była przede wszystkim refleksyjna i pozwalała na zrozumienie rzeczywistości w sposób głębszy niż to, co widoczne na pierwszy rzut oka. Tłumacz *Osobnych zeszytów* – pierwszego zbioru wierszy Miłosa opublikowanego w Chińskiej Republice Ludowej – stwierdził w przedmowie, że w burzliwych czasach poeci często nie potrafią oderwać się od otaczających ich bodźców i poczucia odpowiedzialności, a ich wiersze zawsze niosą w sobie elementy polityczne⁸⁰.

Faktycznie Miłosz w swojej twórczości przeszedł przez różne fazy i etapy. Na początku swojej kariery literackiej interesował się poezją symbolistyczną i skupiał się na formie sztuki poetyckiej. Jednakże doświadczenie wojny i okrucieństwa, których doznał wokół i które zobaczył w Warszawie, skłoniło go do zmiany podejścia i skupienia się na praktycznym znaczeniu poezji. W twórczości poetyckiej Miłosa w tym okresie można zauważyć silne poczucie moralności i sumienia oraz inspirację do działania na rzecz dobra, prawdy i piękna. Wiersze te nie tylko ukazują okrucieństwo wojny, ale także dają nadzieję i prezentują silnego humanitarnego ducha. Można zauważyć, że wiersze Miłosa posiadają w pewnym sensie najważniejsze atrybuty literatury wschodnioeuropejskiej zidentyfikowane przez chińskich badaczy, czyli „mówienie w imieniu narodu” i „pisanie historii”. Jednocześnie sam Miłosz wielokrotnie deklarował w swoich utworach, że jego poezja nie dąży do formalnej estetyki, a deklaracja ta wskazuje, że miał on inne cele i priorytety w swojej twórczości. W każdym razie, twórczość Miłosa jest bardzo złożona i wielowymiarowa, a jego wiersze niosą wiele różnych przesłań i inspiracji. Nie można sprowadzać go tylko do jednego aspektu, ale należy docenić wartość artystyczną i uniwersalność jego twórczości. Wiersze Miłosa można oczywiście nazwać „wierszami politycznymi”, ale nie można ich rozumieć wąsko jako wiersze „służące polityce”, bo dążenie Miłosa do obiektywnej prawdy nie pozwala mu zostać poetą politycznym.

⁸⁰ Lv Yuan [绿原], 1989, *Fazi Xingcunzhe de Zerengan* [Poczucie odpowiedzialności za ocalałego] (发自幸存者的责任感), w: C. Miłosz, *Osobny zeszyt*, przeł. Lv Yuan. Lijiang Chubanshe [Wydawnictwo Lijiang] (漓江出版社), Guilin (桂林), s. 5.

Zakończenie

W prezentowanej pracy skupiłam się na badaniu tłumaczeń i recepcji twórczości Miłosza w Chinach z trzech perspektyw: po pierwsze, zbieram i analizuję historyczne materiały związane z tłumaczeniem jego dzieł; po drugie, badam recepcję z perspektywy kultury i społeczeństwa; po trzecie, analizuję recepcję z perspektywy literatury. Te dociekania doprowadziły do sformułowania kilku konstatacji.

Przekładanie dzieł Miłosza na język chiński rozpoczęło się w 1980 roku, jednak przez długi czas tylko niewielka część jego twórczości była tłumaczona z języka polskiego i angielskiego. Pierwszy przekład pojawił się w Chińskiej Republice Ludowej dopiero w 1989 roku. Na początku XXI wieku ukazał się drugi zbiór wierszy Miłosza wybranych przez tłumacza Zhang Shuguanga, który spotkał się z zainteresowaniem chińskich czytelników. Z kolei krajowe przekłady prozy Miłosza były swego czasu zanedbywane. Do pierwszej dekady obecnego wieku tylko jedno dzieło, *Abecadło Miłosza*, zostało przetłumaczone z języka angielskiego w 2004 roku. Dopiero po 2011 roku zostały przetłumaczone kolejne teksty: zbiory wierszy Miłosza: *Druga przestrzeń*, *Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy)*, oraz 6 tomów esejów *Zniewolony umysł*, *Świadectwo poezji*, *To Begin Where I Am*, *Rok myśliwego*, *Piesek przydrożny* oraz *Widzenia nad zatoką San Francisco*. W tym samym czasie ma się ukazać *Dolina Issy*, co stanowić będzie punkt kulminacyjny tłumaczeń i wprowadzania twórczości Miłosza do chińskiej literatury.

Można wyróżnić istotne cechy podłoża dla sytuacji przekładu twórczości Miłosza w Chinach.

Po pierwsze, tłumaczenie polskich utworów literackich w Chinach zawsze było na marginesie, a ich wartość komercyjna jest stosunkowo niewielka, co utrudnia wydawcom podjęcie decyzji o tłumaczeniu kolejnych dzieł. Dopiero po 2011 roku, gdy branża wydawnicza odkryła literaturę Europy Środkowo-Wschodniej, twórczość noblisty Miłosza ponownie pojawiła się w polu zainteresowania wydawców i pojawiło

się kilka reprezentatywnych przekładów. Wprowadzono na rynek cały zbiór jego wierszy.

Po drugie, odkąd twórczość Miłosza znalazła się w polu widzenia chińskich czytelników, tłumacze literatury polskiej w Chinach poświęcali wiele energii retranslacji klasyków polskiej literatury z XIX wieku, a twórczość Miłosza była zanedbywana i nie była w zasadzie promowana.

Po trzecie, choć twórczość Miłosza nie spotkała się z powszechnym zainteresowaniem, niektórzy chińscy poeci zaciekawili się jego twórczością i przetłumaczyli jego wiersze i prozę z angielskiego. Tłumaczenie Miłosza nie wynikało głównie z zaproszeń wydawnictw czy ze studiów nad literaturą polską, ale bardziej z afirmatywnego dojrzenia przez nich literackiej wartości dzieł Miłosza. Tłumaczyli go m.in. Lv Yuan, Zhang Shuguang, Xi Chuan i Beita, którzy sami byli poetami.

Po czwarte wreszcie, recepcja Miłosza i jego twórczości w Chinach wykazuje silne różnice między różnymi grupami odbiorców. Zwykli czytelnicy głównie stykają się z chińskimi tłumaczeniami wierszy Miłosza, a ich upodobania do określonych utworów i wynikająca stąd interpretacja wypaczają obraz Miłosza u chińskich czytelników. Na przykład *Dar* jest uwielbiany przez chińskich czytelników, ponieważ odzwierciedla koncepcję daru w buddyzmie i taoizmie, które są ważnymi elementami kultury chińskiej. Z kolei krytycy literaccy i akademicy skupiają się na analizie i interpretacji twórczości Miłosza w kontekście historii i filozofii Europy Środkowej.

Podsumowując, tłumaczenie twórczości Czesława Miłosza na język chiński było przez długi czas zanedbywane ze względu na niską przewidywaną i realnie osiąganą wartość komercyjną i brak zainteresowania chińskich czytelników. Dopiero po odkryciu literatury Europy Środkowo-Wschodniej przez chińską branżę wydawniczą pojawiły się reprezentatywne przekłady, a twórczość Miłosza zaczęła być nieco mocniej promowana w Chinach. Tłumaczenie jego dzieł wynikało z afirmatywnego uznania literackiej wartości jego twórczości i zainteresowania niektórych chińskich poetów poezją i prozą poety. Odbiór twórczości Miłosza w Chinach różni się wśród zwykłych czytelników i wśród krytyków literackich i akademików, co wpływa na sposób interpretacji jego dzieł.

Chińscy poeci – co właściwie oczywiste – znacznie głębiej rozumieją twórczość Miłosza niż zwykli czytelnicy. Akceptując Miłosza, rozprawiali o jego wierszach nie tylko z perspektywy poetyki wierszy i jej osobliwości, ale z punktu widzenia konstrukcji współczesnej poezji chińskiej. W interpretacji chińskich poetów Miłosz jest reprezentatywnym poetą, przeciwstawiającym się „czystej poezji” i podkreślającym „społeczną i historyczną funkcję świadka” poezji. Wpływ Miłosza na literaturę i kulturę chińską nie był jednak na tyle duży, by przyczynić się do powstania określonego nurtu myślowego lub stać się obiektem naśladownictwa poetów określonego gatunku, podstawą idei twórczych. Niektórzy chińscy poeci sugerowali, że Miłosz wzbudzał w ich sercach „odczucie rezonansu”, jakby był „przyjacielem duszy, którego nigdy nie spotkali”. Jest to zgodne z pragnieniem intelektualistów reprezentowanych przez chińskich poetów, by „powrócić do humanistycznego ducha” pod wpływem zmian w społeczeństwie rynkowym tamtych lat.

Recepcja literatury wschodnioeuropejskiej przez chińskich tłumaczy i badaczy literatury jest złożona i różnorodna. Z jednej strony, literatura ta jest eksplorowana w kontekście historii i kultury Europy Środkowo-Wschodniej, a także w kontekście recepcji literatury wschodnioeuropejskiej. Z drugiej strony, niektórzy chińscy badacze skupiają się na aspektach politycznych i społecznych tej literatury, zwłaszcza w kontekście walki z imperializmem i kolonializmem. Wśród najbardziej reprezentatywnych pisarzy wschodnioeuropejskich wymienionych przez chińskich badaczy są wymienieni już między innymi: Petöfi, Mickiewicz, Kafka i Kundera. Ich dzieła często poruszają tematy związane z historią i kulturą Europy Środkowo-Wschodniej, a także z problemami społecznymi i politycznymi. Niektórzy pisarze byli związani z ruchami narodowymi i pisali z wyznaczonym celem, a ich twórczość była związana z walką o wolność i przeciwstawieniem się uciskowi. Jednocześnie jednak chińscy badacze literatury wschodnioeuropejskiej mogą nie zdawać sobie sprawy z istotnych aspektów kunsztu pisarskiego tych autorów, skupiając się bardziej na politycznym i społecznym przesłaniu ich dzieł. W takim przypadku analiza ich dzieł może być niepełna i nie uwzględniać istotnych aspektów ich twórczości.

W miarę jak coraz więcej dzieł Miłosza było tłumaczonych na język chiński, obraz tego poety w oczach Chińczyków ulegał zmianie. Miłosz zaczyna być postrzegany jako bardziej wielowymiarowa postać, a nie tylko jako „poeta polityczny”. Czytelnicy w Chinach zdają sobie sprawę, że choć noblista był pisarzem-imigrantem, który opuścił Europę Wschodnią i osiedlił się na Zachodzie, jego wiersze nie są związane jedynie z tą tożsamością i nie służą polityce, ale mają wartość pozapolityczną. Jednakże nawet jeśli chińscy czytelnicy zdają sobie sprawę z wielorakich wartości literackiej twórczości Miłosza, nadal bardzo trudno jest im zrozumieć i odczuwać klimat jego dzieła. Głównym powodem tego jest fakt, że wiele wierszy poety porusza tematy metafizyczne i eschatologiczne, jak również etyczne, przede wszystkim problem dobra i zła w życiu ludzkim, a chińska kultura tradycyjnie poświęca tym kwestiom zdecydowanie mniej uwagi. Chińscy pisarze rzadko poruszają te problemy w swoich dziełach, co utrudnia zrozumienie i współodczuwanie z myślą Miłosza wyrażoną w jego utworach literackich.

Jak zawsze w przypadku analiz naukowych, istnieją pewne obszary, które wymagają dalszych badań. Trzeba zwrócić uwagę na fakt, że niektóre badania empiryczne mogą obejmować tylko pewne, dostępne materiałowo sytuacje, np. wprowadzanie na rynek książek Miłosza przez wydawnictwa, a dalsze eksploracje związane z recepcją, potrzebne, aby lepiej zrozumieć odbiór Miłosza w Chinach, są zdecydowanie trudniejsze choćby ze względu na unikalny charakter świadectw odbioru i recepcji. Zapewne moja wiedza na temat tego zagadnienia jest ograniczona, co może prowadzić do stwierdzeń hipotetycznych, niewystarczających lub może polemicznych. Myślę jednak, że nie powinno ich być wiele, gdyż w najlepszej wierze starałam się zebrać i wykorzystać wszelkie dostępne źródła i materiały. Liczę też, że to, co udało mi się zebrać, posłuży kolejnym badaczom zainteresowanym sytuacją polskiej literatury na chińskim rynku wydawniczym i we wspólnotach interpretacyjnych w kontynuowaniu badań nad recepcją twórczości polskiego noblisty wśród chińskiej publiczności literackiej.

Wywiady z tłumaczami Miłosza

Lin Hongliang [林洪亮], badacz w Instytucie Literatury Zagranicznej Chińskiej Akademii Nauk Społecznych, urodził się w Nankang [南康] (dziś dzielnica Nankang w mieście Ganzhou [赣州]) w prowincji Jiangxi [江西]. Studiował literaturę chińską na Wydziale Filologii Chińskiej na Uniwersytecie Wuhan, a potem polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Tytuł magistra polonistyki uzyskał w 1960 roku, a potem wrócił do Chin. Od 1960 roku zajmuje się literaturą polską w Chińskiej Akademii Nauk Społecznych. Jest autorem monografii o historii polskiego teatru i biografii Fryderyka Chopina. W dorobku translatorskim ma m.in. przekłady dzieł Adama Mickiewicza, powieści i nowel Henryka Sienkiewicza, wierszy Czesława Miłosza i Wisławy Szymborskiej. W 1984 roku został wyróżniony złotym medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, a w 2000 roku otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Zasługi RP.

Zhao Weiting: 16 września 2018 roku, ukazały się wydane przez Szanghaj Yiwen Chubanshe [上海译文出版社] *Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy)* [米沃什诗集(总四卷)]. Wiersze, które zostały wybrane do tomów to są utwory napisane przez poetę od roku 1931 do roku 2001. Dzięki długiemu czasowi twórczości Miłosza wybranej do tego tomu, mamy możliwość przeżyć razem z poetą jego dzieciństwo, czas wojny i okupacji oraz ostatnie lata życia. Wydawnictwo zaprosiło trzech profesorów specjalizujących się w literaturze polskiej – Lin Hongliang, Yang Deyou, Zhao Gang do tłumaczenia wierszy polskiego poety z polskiego na chiński. Czy są to pierwsze chińskie przekłady wszystkich wierszy Czesława Miłosza, które zostały przetłumaczone bezpośrednio z języka polskiego?

Lin Hongliang: Nie całkiem. Wydawnictwo chciało, aby spis treści był oparty na angielskim wyborze jego dzieł pod tytułem *New and Collected Poems 1931-2001*, ale jednocześnie, żebyśmy przekładali wiersze bezpośrednio z polskiego. My, czyli ja i

Zhao Gang, bo Yang Deyou nie zna polskiego, więc musiał tłumaczyć z angielskiego. Nie jest to więc dokładnie przekład wszystkich wierszy Miłosza. Polska wersja, czyli *Wszystkie wiersze* obejmuje więcej utworów, szczególnie jest bogatsza o jego wcześniejsze wiersze.

Zhao Weiting: Czy uważa Pan, że występują jakieś istotne różnice między jego wczesną twórczością poetycką i późniejszymi okresami, kiedy tworzył we Francji i Stanach Zjednoczonych?

Lin Hongliang: Tak, w jego poezji wciąż zachodzą zmiany. Myślę, że jego wczesne wiersze bardziej przypominają wiersze okresu romantyzmu. Jego myśli są stosunkowo lewicowe, a jego techniki twórcze z kolei w pewnym sensie awangardowe. W jego debiucie, czyli *Trzech zimach*, były wiersze, które kojarzyły mi się właśnie ze stylem romantycznym.

Zhao Weiting: A potem był długi czas poszukiwania przez Miłosza swojego stylu.

Lin Hongliang: Zgadza się. Potem pisał bardziej metafizyczne wiersze, za którymi nie przepadam. Był pod wpływem Oscara Miłosza i Dostojewskiego. Zaczął studiować te filozofie, a potem powoli wszedł w bardzo głęboką i wąską dziedzinę. W Ameryce prowadził zajęcia, które chyba nosiły nazwę „Literatura i kultura słowiańska”, a oprócz tego zaczął studiować także teologię. Wiem, że na przykład był zafascynowany manicheizmem.

Zhao Weiting: Kiedy wrócił do swojego rodzinnego miasta na ostatnie lata życia, zobaczył rzeki, o czym pisał w *Piesku przydrożnym* i *Na brzegu rzeki*. Czytając te wiersze, odnoszę wrażenie, że poeta powrócił do poszukiwań piękna. Jednocześnie niektóre z jego wierszy przypominają bardziej wspomnienia, eseje, dzienniki, notatki czy pamiętniki niż poezję. Osobiście mam trudności z uchwyceniem sedna jego twórczości, ponieważ jego wiersze czasami wydają mi się sprzeczne. Miał okresy swojej twórczości, które bardzo mocno wyróżniały się z jego dorobku. Po wyjeździe do Stanów Zjednoczonych napisał w swojej prozie, że Ameryka jest zbyt barbarzyńska i nie posiada

kultury, co skłoniło go do próby pisania poezji klasycznej. Później, w 1953 roku zaczął naśladować wiersze z XVIII wieku w *Świetle dziennym*. Ciągłe coś nowego. W każdym razie wydaje mi się, że przez długi czas poeta poszukiwał swojego stylu i drogi twórczej.

Lin Hongliang: Jedną z charakterystycznych cech twórczości Miłosza jest jego nieustanne odkrywanie, poszukiwanie i nadzieja na znalezienie czegoś w poezji. Jego wczesne wiersze są dość żywiołowe, natomiast po opuszczeniu Polski i większym narażeniu na wpływy Zachodu, nastąpiła zmiana w preferowanych przez niego formach i tematyce. I znowu po latach życia na emigracji i powrocie do Polski jego życie ustabilizowało się, stał się względnie spokojny, a wiersze zaczęły być mniej intensywne niż wcześniej. Miłosz coraz częściej podejmował tematy życia, śmierci i filozofii. Jego życie było pełne smutków i radości, które znalazły odzwierciedlenie w wierszach, poruszających wiele różnych tematów. Wiersze Miłosza są ściśle powiązane z rzeczywistością, a ich treść jest mocno związana z jego własnymi przemyśleniami i przeżyciami. Techniki pisania Miłosza są różne, obejmują stylistykę zarówno awangardową, jak i abstrakcyjną. Charakterystyczną cechą jego poezji jest to, że wiele wierszy to tzw. wiersze wolne, bez rymów, upodobnione do prozy. Miłosz poruszał w swoich wierszach również kwestie, których w zasadzie nie da się zawrzeć w poezji.

Zhao Weiting: Zgadam się. Pomimo że poezja Miłosza jest skomplikowana, w Chinach jest pewna grupa jej miłośników.

Lin Hongliang: Sytuacja w Chinach ma wiele podobieństw do sytuacji grup etnicznych w Europie Wschodniej. Podczas II wojny światowej grupy te zbuntowały się przeciwko niemieckiemu faszyzmowi, podobnie jak my zbuntowaliśmy się przeciwko Japonii. Niemniej jednak myśli polskiego poety nie da się całkowicie skopiować, ponieważ wielu naszych poetów nadal mieszka w Chinach i nigdy nie wyjechało z kraju. Więc mają jednak inne doświadczenia. Jego umiejętności poetyckie zaledwie można pożyczyć. Ale ja osobiście wolę poezję Różewicza niż dwojga polskich noblistów XX wieku. Jego reputacja w kraju jest większa niż Szymborskiej, Miłosza i Herberta. Kiedy Szymborska zdobyła tę nagrodę, Polska była w szoku. Nie spodziewano się tego. A

Nagroda Nobla dla Miłosza miała coś wspólnego z Solidarnością w Gdańsku. Różewicz natomiast jest także modernistycznym poetą, a jego technika jest dość wyjątkowa.

Zhao Weiting: Czyli Pan uważa, że Nagroda Nobla w dziedzinie literatury jest w rzeczywistości bardzo polityczna i ideologiczna.

Lin Hongliang: Powiedziałem, że pisarze z krajów socjalistycznych często nie są dobrze traktowani ze względów ideologicznych. Z drugiej strony, Nagroda Nobla w dziedzinie literatury cieszy się szczególnie wysokim prestiżem, dlatego wielu pisarzy zabiega o jej zdobycie. Często robią to po to, by odseparować się od rządu i partii komunistycznej oraz by pokazać swoją niezależność od głównego nurtu ideologicznego.

Zhao Weiting: Przeciwstawienie dla samego przeciwstawienia?

Lin Hongliang: Dokładnie. Widzi Pani, *Dziennik z Wuhan* [武汉日记, *Wuhan Riji*] Fang Fang [方方] ostatnio nabrał światowego rozgłosu. Niektórzy uważają, że pisarka ta pisze bardzo dobrze, podczas gdy inni krytykują ją za to, że poniża i oczernia swoją ojczyznę tylko po to, aby przypodobać się obcokrajowcom, Europejczykom i Amerykanom. W Chinach panują skrajne opinie na jej temat. Uważam jednak, że dobry pisarz powinien nie tylko ujawniać i krytykować złe rzeczy, ale również doceniać i chwalić dobre. W dzisiejszych czasach wielu pisarzy stara się zdobyć Nagrodę Nobla, jak na przykład Fang Fang z Wuhan i Can Xue [残雪] z Hunan oraz kilku innych. Publikują swoje prace za granicą, aby zyskać uznanie i pokazać Chiny w ponurym świetle, co często jest doceniane przez obcokrajowców, a to z kolei może przyczynić się do zdobycia Nagrody. Jednak Miłosz różni się od tego typu pisarzy. Po zdobyciu Nagrody Nobla został ponownie uznany w kraju i powrócił do Polski, ponieważ Polacy potrzebowali go w kraju, a zdobycie Nagrody Nobla przyniosło mu sławę, która pozwoliła mu na powrót.

Zhao Weiting: Miłosz bardzo chciał wrócić do Polski.

Lin Hongliang: Tak, gdy Miłosz zdobył Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury, wielu autorów pytało go, czy jest on z Litwy, Polski czy ze Stanów Zjednoczonych. Faktycznie, Miłosz urodził się na Litwie i tam studiował, a jego przodkowie i rodzina nadal mieszkają na Litwie. Później wyjechał do Stanów Zjednoczonych i otrzymał tam obywatelstwo amerykańskie. Jednakże, Miłosz zawsze określał siebie jako polskiego pisarza i pod tym względem był wyjątkowy.

Zhao Weiting: A więc Nagroda Nobla ma polityczne uwarunkowania dla krajów socjalistycznych i wyraźnie opiera się na standardach ideologicznych. Nie jest sprawiedliwa, zwłaszcza dla krajów socjalistycznych, w tym dla naszego kraju.

Lin Hongliang: To prawda, że Nagroda Nobla w dziedzinie literatury jest bardzo ceniona i szanowana przez środowisko literackie i artystyczne, co przyczynia się do większej chęci tłumaczenia dzieł laureatów na różne języki. W przypadku Miłosza, po zdobyciu Nagrody Nobla, jego prace stały się jeszcze bardziej popularne i szanowane, co przyczyniło się do zwiększonego zapotrzebowania na tłumaczenia jego dzieł przez innych pisarzy. Dlatego też niektórzy pisarze są bardzo chętni do tłumaczenia jego dzieł na inne języki, co zwiększa popularność jego twórczości.

Zhao Weiting: Na rynku wydawniczym faktycznie dominują książki, które zdobyły prestiżowe nagrody, szczególnie Nagrodę Nobla.

Lin Hongliang: Niekoniecznie. Przykładem może być tłumaczenie *Pana Wołodyjowskiego* dokonane przez profesor Yi Lijun. Po zakończeniu tłumaczenia nie udało się znaleźć wydawcy i dopiero po wizycie Yi Lijun w Polsce Wydawnictwo Literatury Ludowej podjęło się wydania *Potopu*, *Ogniem i mieczem* oraz *Pana Wołodyjowskiego*, ale okazało się, że druga książka nie sprzedawała się dobrze. W związku z tym *Pan Wołodyjowski* nie był tłumaczony przez długi czas, bo wydawca martwił się o sprzedaż. Później, podczas wizyty prezydenta Polski, ambasada RP obiecała zapłacić 3000 dolarów za tłumaczenie, choć słyszałem, że Wydawnictwo Literatury Ludowej ostatecznie nie otrzymało tych pieniędzy. Przy okazji wizyty byłego

prezydenta RP w Pekinie nareszcie udało się wydać *Arcydziela Henryka Sienkiewicza* (osiem tomów). Więc sprawa jest bardzo kłopotliwa i niejednoznaczna. Niektórzy tłumacze literatury rezygnowali z przekładów, bojąc się, że ich praca pójdzie na marne.

Zhao Weiting: Zauważam, że w księgarniach wciąż pojawiają się publikacje z klasyki literatury angielskiej, francuskiej i niemieckiej. Nowa literatura nie jest tak popularna jak dawna, z wyjątkiem laureatów z bieżącego roku, a wydawnictwa są bardzo ostrożne, także w krajach o dużej tradycji literackiej. Obecnie największą popularnością cieszy się literatura młodzieżowa, literatura detektywistyczna i popularna. Wartość komercyjna często przeważa nad wartością artystyczną, co sprawia, że „czyste” i niekomercyjne dzieła nie są tak popularne jak kiedyś.

Lin Hongliang: Obecnie wiele dziedzin, w tym literatura, podlega komercjalizacji, ale moje dzieła mają jedną zaletę – nie tylko są wartościowe artystycznie, ale także przynoszą zyski wydawcom. Na szczęście, przekłady mojego autorstwa są w stanie przyciągnąć czytelników i zarabiać pieniądze dla wydawców, co jest dla mnie ważne, ponieważ to pozwala mi kontynuować pracę translatorską.

Zhao Weiting: Więc wydawcy ufają Panu jeszcze bardziej i chętnie zapraszają Pana do tłumaczenia?

Lin Hongliang: Jeśli wydawnictwo nie traci pieniędzy na publikacjach moich dzieł, to zwykle jest skłonne do kontynuowania ze mną współpracy. Przykładowo – *Quo vadis?* miało wiele wydań, a każde kolejne wydanie jest wielokrotnie przedrukowywane. Co pięć lat podpisuję z wydawcą umowę, która pozwala na ponowne wydawanie książek. Wydawnictwa lubią moje dzieła, ponieważ przynoszą one zyski. Na przykład Wydawnictwo Literatury Ludowej wydało osobną książkę, której pierwszy nakład wynosił 10000 egzemplarzy. Po pół roku dodano kolejne 5000 egzemplarzy, a obecnie łączny nakład wynosi 15000 egzemplarzy. Zgodnie z moimi obserwacjami, wydawnictwo przeważnie zakłada, że publikacja co najmniej 3000 do 5000 egzemplarzy jest już opłacalna. Biorąc pod uwagę to, co publikuję, pomyśl, ile

zarobiłem dla wydawnictwa na publikacji 15000 egzemplarzy.

Zhao Weiting: Tak naprawdę rynek wciąż przyjmuje klasykę polskiej literatury i nadal istnieje potrzeba jej publikowania, nawet jeśli jest to literatura poważna. Wydawcom chodzi o to, żeby nie stracić pieniędzy.

Lin Hongliang: Ma pani rację.

Yi Lijun [易丽君], profesor i opiekunka doktorantów w Katedrze Języka Polskiego na Pekińskim Uniwersytecie Języków Obcych [北京外国语大学], urodziła się w mieście Huanggang [黄冈] w prowincji Hubei [湖北] w 1934 roku. Studiowała literaturę chińską na Wydziale Filologii Chińskiej na Uniwersytecie Wuhan [武汉大学, Wuhan Daxue], a potem polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Tytuł magistra warszawskiej polonistyki uzyskała w 1960 roku, a potem wróciła do Chin, żeby pracować w Chińskim Radiu Międzynarodowym [中国国际广播电台] jako dziennikarka. Od 1962 roku pracowała na Wydziale Języków Wschodnioeuropejskich (obecnie Wydział Języków i Kultur Europejskich [欧洲语言文化学院]) Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych. Profesor Yi Lijun od dawna zajmuje się nauczaniem języka polskiego, tłumaczeniem i badaniami literatury polskiej. Jest autorką antologii pt. *Literatura polska* [波兰文学史, Bolan Wenxueshi], *Polska literatura powojenna* [波兰战后文学史, Bolan Zhanhou Wenxueshi]. Do jej dorobku translatorskiego należą m.in. *Dziady*, *Pan Tadeusz*, *Ogniem i mieczem*, *Potop*, *Pan Wołodyjowski*, *Sława i chwała*, *Ferdynand*, *Prawiek i inne czasy* oraz *Dom dzienny, dom nocny*. Otrzymała wiele wyróżnień, w tym nagrodę translatorską „Transatlantyk” w 2012 roku. Za swoją wybitną działalność na rzecz kultury polskiej została nagrodzona

przez Prezydenta RP Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 roku. W 2004 roku otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej, a w 2007 roku Dyplom Ministra Spraw Zagranicznych RP oraz tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego. Prof. Yi Lijun zmarła w 2022 roku.

Zhao Weiting: Czy Pani Profesor zgadza się z opinią, że Miłosz jest poetą politycznym, jak uważa wielu ludzi w Chinach?

Yi Lijun: Uważam, że pierwszym krokiem do zrozumienia, czy Miłosz może być uznawany za pisarza politycznego, jest ustalenie definicji tego pojęcia. Jeśli pisarz polityczny to taki, który pisze dla celów propagandowych i jego dzieła służą polityce, to Miłosz na pewno nie może być uznany za takiego poetę. Opuścił Polskę i wyjechał na Zachód w latach 50., ale już w 1951 roku opublikował artykuł wyjaśniający powody swojego wyjazdu z Polski. W oświadczeniu opublikowanym w czasopiśmie „Kultura” podkreślał, że nie był to wyjazd z pobudek antykomunistycznych, lecz z powodu narzucanych pisarzom wzorców sowieckich. W swojej twórczości wyrażał pogardę dla przywódców londyńskiego rządu na uchodźstwie i potępiał autokrację sowiecką i Polskę pod sowiecką kontrolą. Miłosz został kiedyś uznany przez Zachód za „pisarza politycznego” ze względu na swoje dzieła takie, jak *Zniewolony umysł* i *Zdobycie władzy*, ale sam odrzucał to przyporządkowanie. Mimo to jego twórczość zawiera elementy polityczne, ale raczej można ją określić jako filozoficzną niż propagandową. Warto zauważyć, że Miłosz pozostał wierny językowi polskiemu, pisząc i tłumacząc swoje dzieła, oraz gorąco polecając polską literaturę, zwłaszcza poezję, podczas wykładów na uniwersytecie.

Zhao Weiting: W uzasadnieniu wyboru Miłosza na laureata Nagrody Nobla w dziedzinie literatury przedstawiciele Komitetu Noblowskiego napisali, że Miłosz „z bezkompromisową jasnością postrzegania wyraził warunki, na jakie jest wystawiony człowiek w świecie ostrego konfliktu”. Jak to uzasadnienie można interpretować według

Pani?

Yi Lijun: Interpretacja tego uzasadnienia może być różna, ale można je rozumieć jako uznanie Miłosza za pisarza, który z powodzeniem opisał warunki życia człowieka w świecie pełnym konfliktów i napięć, zrozumiałych zarówno w kontekście jego własnego życia i doświadczeń, jak i w szerszym, globalnym kontekście. Uznanie to może również odnosić się do bezkompromisowości, z jaką Miłosz ukazywał te warunki, nie unikając trudnych tematów i krytykując różne aspekty rzeczywistości. Miłosz uważał, że jako poeta powinien eliminować kłamstwa i historyczne oszustwa, oraz mieć odwagę dociekania istoty życia poprzez groteskowe zjawiska rzeczywistości społecznej i nieustanne poszukiwanie prawdziwego sensu życia. Mówił wielokrotnie: „Dla artysty najniebezpieczniejsze jest angażowanie się w spory polityczne i po prostu służenie pewnej idei”. Wielu ludzi w Chinach uważa Miłosza za „humanistycznego ducha starej Europy” i ceni go za jego wsparcie dla ludzi. Zgadzam się z tym punktem widzenia. Miłosz żył w wysoko rozwiniętej cywilizacji, ale także w materialistycznej rzeczywistości pełnej hipokryzji, próżności, oszustwa i hałasu, natomiast stanowczo uważa, że jednostki żyjące w takim środowisku tracą wolność i stają się „jeńcami niewidzialnych sił historii i biologicznego instynktu”. Dlatego uważał, że należy walczyć z taką sytuacją.

Zhao Weiting: To może mieć związek z doświadczeniami Miłosza, który mieszkał przez wiele lat w Stanach Zjednoczonych?

Yi Lijun: Tak. W początkowych latach pobytu w Stanach Zjednoczonych rola Miłosza jako świadka była dla niego nieunikniona. W swoich wierszach i esejistycznych pracach Miłosz kreślił obraz Ameryki jako świata nowoczesnego, ahistorycznego i materialnego z perspektywy, której przyszłość nie była pozbawiona zagrożenia katastrofą. W swoim zbiorze esejów *Widzenia nad zatoką San Francisco*, Miłosz poruszał ogólny temat czytania Ameryki, opisując jej naturalne piękno, zbiorowe zwyczaje, modę, a także zwiastuny porażki i oznaki nadziei. Jako świadek społeczeństwa Stanów Zjednoczonych, Miłosz nie tylko potępiał Wschód z perspektywy kultury Zachodu, ale także wносił na

Zachód swoje unikalne doświadczenia ze Wschodu i nową wiedzę o świecie. Ten osobisty, współczesny polski kontakt pisarza z kulturą Zachodu miał na celu zademonstrowanie własnej wartości, siły i wyjątkowości. Jednakże w rzeczywistości Miłosz myślał nie tylko o Stanach Zjednoczonych, ale także o swojej ojczyźnie, Europie. Zastanawiał się, dokąd zmierza kultura europejska i czy wysoko rozwinięta nauka i technologia doprowadzą do zróżnicowania kulturowego. W swoich esejach, Miłosz ukazywał współczesną rzeczywistość jako „Ziemie Ulro”, czyli krainę upadku i nędzy, zdeintegrowaną przez przestrzeń pozbawioną świętości, pogrążoną w chaosie, przypadkowości i bezcelowości. Wypełnienie przestrzeni „rzeczami cywilizowanymi” nie mogło zakryć jej pustki, w której tkwiła obecna rzeczywistość. Tworzenie kultury i cywilizacji w pustce prowadziło do śmierci przeszłości, wygaśnięcia wszelkich przeszłych dokonań, a tym samym śmierci teraźniejszości. Dlatego Miłosz uważa, że dla człowieka istotna jest kontynuacja samego siebie, społeczeństwa, kultury, poczucia zakorzenienia w historii i osobistej odpowiedzialności za to, co dzieje się na ziemi.

Zhao Weiting: Kiedy zaczęła Pani tłumaczyć polskie dzieła literackie?

Yi Lijun: Kiedy studiowaliśmy w Polsce, pięciu kolegów chińskich, Pei Yuanying [裴远颖], Lin Hongliang [林洪亮], Zhang Zhenhui [张振辉], Ai Qing [艾青] i ja, założyliśmy czasopismo pt. „Iskra” [星火, Xinghuo]. W czasopiśmie publikowane były wiersze oraz przekłady wierszy i innych utworów literackich. To właśnie były moje pierwsze próby tłumaczeniowe. Nasza piątka to prawdziwi (wówczas) młodzi literaci, którzy kochali literaturę, więc pilnie się uczyliśmy i wszyscy chcieliśmy coś dobrego stworzyć. Ale moje prawdziwe tłumaczenie literackie zaczęło się w wyjątkowym okresie. W czasie rewolucji kulturalnej działalność uczelni w Chinach została zawieszona. Pracownicy na uczelniach musieli przeprowadzić się na wieś, żeby pracować w polu. Wtedy profesorowie i studenci Pekńskiego Uniwersytetu Języków Obcych przeprowadzili się do Shayangu [沙洋] w prowincji Hubei. Warunki życia na wsi były szczególnie trudne. Nie wolno było pracować nad swoimi sprawami,

szczególnie tłumaczeniem literatury zagranicznej. Musiałam więc tłumaczyć w nocy i trzymać to w tajemnicy. Znalazłam małą chatkę, która często była pusta i ukrywałam się tam, aby tłumaczyć *Dziady* na chiński.

Zhao Weiting: Dlaczego właśnie *Dziady*?

Yi Lijun: W styczniu 1968 roku w Teatrze Narodowym w Warszawie ponownie wystawiono *Dziady*. W trakcie spektaklu widzowie wraz z aktorami recytowali wiersze: „Ciemno wszędzie, głucho wszędzie; Co to będzie, co to będzie?”. Nastrój antyradziecki był bardzo silny. Podczas spektaklu radziecki ambasador był bardzo zły i wyszedł z teatru. A potem *Dziady* zostały zakazane w Polsce. Wskutek tego studenci Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowali strajki. To wielkie wydarzenie polityczne odbiło się też w Chinach dużym echem. Na pewnej konferencji dyplomatycznej premier Zhou Enlai zapytał, kto zna tę książkę, ale nikt nie odpowiedział. Premier powiedział, że jeśli taka książka miała tyle mocy, że mogła obudzić całe społeczeństwo, to powinna zostać przetłumaczona na język chiński. Wtedy moją sąsiadką była Ye Mingzhen [叶明珍] z Ludowego Wydawnictwa Literackiego [人民文学出版社]. Podeszła do mnie i zapytała, czy mogłabym przetłumaczyć *Dziady*. Byłam szczęśliwa, ale też zmartwiona tym, że nie będę w stanie dobrze tłumaczyć. Ostatecznie jednak przyjąłm to zadanie. W Shayangu skończyłam szkic, a po powrocie do Pekinu go udoskonaliłam. W 1973 roku chińska delegacja biznesowa wyjechała do Poznania na targi handlowe. Udałam się z delegacją jako tłumaczka. Korzystając z tej szansy, spotkałam się z moją profesorką i rozwiązałam wiele problemów ze zrozumieniem dzieła. Jak wróciłam do Pekinu, dokonałam korekt, a potem poprosiłam mojego męża o ponowne sprawdzenie i skopiowanie rękopisu, bo on pisał znaki chińskie lepiej niż ja. *Dziady* ukazały się w roku 1976, i to było pierwsze zagraniczne dzieło literackie opublikowane po Rewolucji Kulturalnej.

Zhao Weiting: Przełożyła Pani tyle arcydzieł literatury polskiej. Ciekawe, które przetłumaczyła Pani z największą satysfakcją?

Yi Lijun: Czułam się najwygodniej, kiedy tłumaczyłam *Sławę i chwałę* z moim kolegą Pei Yuanyingiem. Mój styl jest podobny do autora, jesteśmy jakby w milczącym porozumieniu. Z kolegą mieliśmy bardzo udaną współpracę. Tłumaczyłam z polską koleżanką też eseje Jarosława Iwaszkiewicza, m.in. *Poziomkę*, która cieszyła się dużą popularnością w Chinach. *Poziomka* nawet stała się tekstem na maturze dla młodzieży, więc obudziła wśród młodych Chińczyków zainteresowanie językiem polskim.

Zhao Weiting: Jest takie powiedzenie, że tłumaczenie literackie to „taniec w kajdanach”. Czy Pani się z nim zgadza?

Yi Lijun: Zgadzam się. Tworzenie literackie bardzo różni się od tłumaczenia literackiego: jedno jest swobodne, a drugie nie. Czasami tłumacze podlegają różnym ograniczeniom, takim jak ograniczenia językowe, kulturowe i historyczne. Ale nie mają prawa dobrowolnie modyfikować oryginału. Dlatego opowiadam się za bezpośrednim tłumaczeniem z języka polskiego, ponieważ tłumaczenie z innych języków traci na smaku, a nawet powoduje śmieszne błędy. Wydaje mi się, że gdyby tłumacz naprawdę był lojalny wobec pisarza, naprawdę go rozumiał, byłby w stanie wyrazić jego słowa po chińsku. Gdyby się nie udało, winiono by za to poziom języka ojczystego tłumacza. Jednocześnie tłumaczenie literackie to nie prosta transformacja słowa, ponieważ za każdym słowem kryje się obraz świata. Tak zwana wierność to nie słowo do słowa, ale zrozumienie ducha utworu i wejście w duchowy świat bohaterów.

Zhao Weiting: Według Pani, dlaczego polska literatura robi tak duże wrażenie na chińskich czytelnikach?

Yi Lijun: Literatura polska jest podobna do literatury chińskiej, bo obie są „literaturą ku pokrzepieniu serc”. W obu literaturach istnieje głębokie poczucie patriotyzmu. Niektórzy mówią, że tłumaczenie literatury polskiej, czy innej mało znanej w Chinach literatury to jakby „jedzenie taniego makaronu w luksusowej restauracji”, z którym się nie zgadzam. Literatura polska to nie tani makaron, ale prawdziwa uczta.

Bibliografia

Cz. I. Zagadnienia odbioru, recepcji i translacji

A. W języku polskim

- Chmielewska J., 2001, *Ukryte założenia i aporie recepcji*, „Pamiętnik Literacki”, z. 4.
- Choi E., 2014, *Recepcja poezji Wisławy Szymborskiej w Korei Południowej*, „Pamiętnik Literacki”, nr 4.
- Choi E., 2016, *Recepcja poezji Wisławy Szymborskiej w Korei Południowej – część druga*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2 (18).
- Cudak R., 2010, *Recepcja literatury jako wyzwanie rzucone polonistyce literackiej?*, w: *Polonistyka bez granic*, t. 1, red. R. Nycz, W. Miodunka, T. Kunz, Kraków.
- Czermińska M., 2002, *Estetyka recepcji – literaturoznawstwo wobec awangard w sztuce XX wieku (glosa do problemu)*, w: *Sporne i bezsporne problemy współczesnej wiedzy o literaturze*, red. W. Bolecki, R. Nycz, Warszawa.
- Escarpit R., 1976, *Literatura i społeczeństwo*, przeł. J. Lalewicz, w: *Współczesna teoria badań literackich za granicą. Antologia*, t. 3, *Perspektywy socjologiczne*, oprac. H. Markiewicz, Kraków.
- Fish S., 2008, *Interpretacja, retoryka, polityka*, red. A. Szahaj, Kraków.
- Głowiński M., 1977, *Style odbioru. Szkice o komunikacji literackiej*. Kraków.
- Jauss H.R., 1999, *Historia literatury jako prowokacja*, tłum. M. Łukasiewicz, posłowie K. Bartoszyński, Warszawa.
- Lalewicz J., 1985, *Socjologia komunikacji literackiej: problemy rozpowszechniania i odbioru literatury*, Wrocław.
- Madejski J., 2002, *Recepcja literatury: przedmiot, zakresy, cele badań*, w: *Sporne i bezsporne problemy współczesnej wiedzy o literaturze*, red. W. Bolecki, R. Nycz, Warszawa.
- Markiewicz H., 1984, *Odbiór i odbiorca w badaniach literackich*, w: tegoż: *Wymiary*

dzieła literackiego, Kraków.

Markowski M.P., 2001, *Interpretacja i literatura*, „Teksty Drugie”, nr 5.

Pióro T., 2000, *Recepcja literatury polskiej za granicą – uwagi tłumacza i wydawcy*, „Tytuł”, nr 4.

Publiczność literacka, 1982, red. S. Żółkiewski, M. Hopfinger, Wrocław.

Skrendo A., 2002, *Recepcja literatury: przedmiot, zakresy, cele badań. Komentarz do tytułu i postscriptum*, w: *Sporne i bezsporne problemy współczesnej wiedzy o literaturze*, red. W. Bolecki, R. Nycz, Warszawa.

Sławiński J., 1982, *Odbiór i odbiorca w procesie historycznoliterackim*, w: *Publiczność literacka*, red. S. Żółkiewski, M. Hopfinger, Wrocław.

Walas T., 2002, *Odbiór i odbiorca w badaniach literackich*, w: *Sporne i bezsporne problemy współczesnej wiedzy o literaturze*, red. W. Bolecki, R. Nycz, Warszawa.

Vodička F., 1977, *Historia literatury. Jej problemy i zadania*, tłum. J. Baluch, w: *Studia z teorii literatury. Seria I. Archiwum przekładów „Pamiętnika Literackiego”*, red. M. Głowiński, H. Markiewicz, Wrocław.

B. W języku chińskim

Cai Zongqi [蔡宗齐], 2007, *Bijiao Shixue Jiegou [Struktura teoria komparatystyki poetyckiej] (比较诗学结构)*, tłum. Liu Qinghai [刘青海], Beijing Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pekińskiego] (北京大学出版社), Pekin (北京).

Hong Zicheng [洪子诚], 2007, *Zhongguo Dangdai Wenxue Shi [Historia Współczesnej Literatury Chińskiej] (中国当代文学史)*, Beijing Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pekińskiego] (北京大学出版社), Pekin (北京).

Le Daiyun [乐黛云], 1988, *Bijiao Wenxue Yuanli [Teoria komparatystyki] (比较文学原理)*, Hunan Wenyi Chubanshe [Wydawnictwo Literatury i Sztuki w Hunan] (湖

南文艺出版社), Changsha (长沙).

Liao Qiyi [廖七一], 2020, *Ershi Shiji Zhongguo Fanyi Piping Huayu Yanjiu* [Badania dyskursu krytyki tłumaczeń w Chinach w XX wieku] (20 世纪中国翻译批评话语研究), Beijing Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pekińskiego] (北京大学出版社), Pekin (北京).

Ren Hujun [任虎军], 2005, *Cong Duzhe Jingyan dao Chanshi Shehui – Sitanli Feishi de Duzhe Fanying Piping Lilun Pingjie* [Od doświadczeń odbiorców do społeczności interpretacyjnej – o krytyki ze strony czytelnika Stanley Fish] (从读者经验到阐释社会——斯坦利·费什的读者反应批评理论评介), „Sichuan Waiyu Xueyuan Xuebao” [„Gazeta Akademicka Szkoły Języków Obcych w Syszuanie”] (四川外语学院学报), nr 1.

Song Binghui [宋炳辉], 2013, *Shijie yu Fangfa: Zhongwai Wenxue Guanxi Yanjiu* [Perspektywy i metodyka: relacje między literaturą chińska a literaturą zagraniczną] (视界与方法：中外文学关系研究), Fudan Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Fudan] (复旦大学出版社), Szanghaj (上海).

Song Binghui [宋炳辉], 2013, *Wenxue Shi Shiye Zhong de Zhongguo Xiandai Fanyi Wenxue – Yi Zuojia Fanyi Wei Zhongxin* [Chińska literatura translatorska w kontekście historii współczesnej literatury chińskiej – problematyka tłumaczenia przez pisarzy] (文学史视野中的中国现代翻译文学——以作家翻译为中心), Fudan Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Fudan] (复旦大学出版社), Szanghaj (上海).

Tieghem, Paul van., 2015, tłum. Dai Wangshu [戴望舒], *La littérature compare*, Jilin Chuban Jituan Youxian Gongsì [Spółka Wydawnicza w Jinlin] (吉林出版集团有

限公司), Changchun (长春).

Wang Dongfeng [王东风], 2003, *Yizhi Kanbujian de Shou – Lun Yishixingtai Dui Fanyi Shijian de Caozong* [Niewidzialna ręka– manipulacja ideologią w praktyce translatorskiej] (一只看不见的手——论意识形态对翻译实践的操纵), „Zhongguo Fanyi” [„Tłumacze Chińscy”] (中国翻译), nr (5)16.

Wang Xiangyuan [王向远], 2004, *Fanyi Wenxue Daolun* [Wprowadzenie do teorii literatury translatorskiej] (翻译文学导论), Beijing Shifan Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego w Pekinie] (北京师范大学出版社), Pekin (北京).

Wang Xiangyuan [王向远], 2020, *Hongguan Bijiao Wenxue Shijiu Jiang* [19 wykładów o makrokomparatystyce] (宏观比较文学 19 讲), Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pedagogicznego w Guangxi] (广西师范大学出版社), Guilin (桂林).

Yuan Li [袁莉], 2019, *Wenxue Fanyi Zhuti Lun* [O podmiotach translacji literackiej] (文学翻译主体论), Shanghai Yiwen Chubanshe [Wydawnictwo Translatorskie w Szanghaju] (上海译文出版社), Szanghaj (上海).

Xie Tianzhen [谢天振], 2007, *Yijie Xue Daolun* [Wprowadzenie do mediatranslatologii] (译介学导论). Beijing Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Pekńskiego] (北京大学出版社), Pekin (北京).

Xu Jun [许钧], 1998, *Lun Fanyi Huodong de Sange Cengmian* [O trzech poziomach aktywności translatorskiej] (论翻译活动的三个层面), „Waiyu Jiaoxue yu Yanjiu” [„Dydaktyka i Badania Języków Obcych”] (外语教学与研究), nr 3.

Xu Jun [许钧], 1992, *Wenxue Fanyi Piping Yanjiu* [Badania krytyk tłumaczenia literatury] (文学翻译批评研究), Yilin Chubanshe [Wyd. Przekłady] (译林出版社), Nankin (南京).

Zha Mingjian [查明建], 2002, *Wenhua Caoyong yu Liyong: Yishi Xingtai yu Fanyi Wenxue Jingdian de Jiangou* [Manipulacja i zawłaszczenie kulturowe: ideologia i kształtowanie kanonu literatury translatorskiej – wokół przekładów literatury zagranicznej w Chinach od lat 50. do lat 60. XX wieku] (文化操纵与利用：意识形态与翻译文学经典的建构——以 20 世纪五六十年代中国的翻译文学为研究中心), „Zhongguo Bijiao Wenxue” [„Komparatystyka Chińska”] (中国比较文学), nr 19(2).

Cz. II. Prace poświęcone recepcji literatury polskiej w Chinach (A), twórczości Czesława Miłosza (B) i recepcji dzieła Czesława Miłosza w Chinach (C) wykorzystane w pracy

A. Recepcja literatury polskiej w Chinach

W języku polskim

Li Yinan, 2017, *Literatura polska w Chinach*, Katowice.

Li Yinan, 2021, *Czuła narracja: nowe oblicze literatury polskiej w oczach Chińczyków*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”, nr 40(60).

Mao Yinhui, Szatkowski M., 2021, *Kulturotwórcza rola dramatu Leopolda Kampfa „Yeweigang” (W przededniu) w Chinach*, „Pamiętnik Literacki”, z. 4, s. 237-248.

Yi Lijun, 2010, *Recepcja literatury polskiej w Chinach*, w: *Literatura polska w świecie*,

t. 3, *Obecności*, red. R. Cudak, Katowice.

W języku chińskim

Zhao Weiting, 2020, *Honglan Erchongyou: Xuezhe Jujiao Dongou Wenxue zai Zhongguo de Chuanbo yu Jieshou* [*Duet czerwieni i błękitu: chińscy uczeni rozmawiają o rozpowszechnieniu i recepcji literatury wschodnioeuropejskiej w Chinach*] (红蓝二重奏: 学者聚焦东欧文学在中国的传播与接受), „Zhongguo Shehui Kexue Bao” [„Gazeta Chińskich Nauk Społecznych”] (中国社会科学报), 02.04.2020.

Ding Chao [丁超], Song Binghui [宋炳辉], 2015, *Zhongwai Wenxue Jiaoliu Shi: Zhongguo -Zhongdongou Juan* [*Historia wymiany literackiej Chin, t. Chiny i państwa Europy Środkowo-Wschodniej*] (中外文学交流史: 中国—中东欧卷), Shandong Jiaoyu Chubanshe [Wydawnictwo Edukacyjne w Shandong] (山东教育出版社), Jinan (济南).

Gao Xing [高兴], 2010, *Liushi Nian Quzhe de Daolu: Dongou Wenxue Fanyi he Yanjiu* [*Kręta droga 60 lat: tłumaczenie i badanie literatury wschodnioeuropejskiej*] (六十年曲折的道路: 东欧文学翻译和研究), „Wenyi Lilun Piping” [„Teoria i Krytyka Literatury i Sztuki”] (文艺理论与批评), nr 25(6).

Gao Xing [高兴], 2016, *Jiyi, Yuedu, Lingyizhong Muguang (Zong Xu)* [*Pamięć, czytanie, inne spojrzenie: przedmowa redaktorska do serii wydawniczej „Niebieska Europa Wschodnia”*] (记忆, 阅读, 另一种目光 [总序]), w: Miłosz C., *Piesek przydrożny*, przeł. Zhao Weiting [赵玮婷], Huacheng Chubanshe [Wydawnictwo Miasto Kwiatów] (花城出版社), Guangzhou (广州).

Song Binghui [宋炳辉], 2002, *Ruoxiao Minzu Wenxue de Yijie yu Zhongguo Wenxue de*

Xiandaixing [Tłumaczenie i promowanie literatury narodów słabszych oraz nowoczesność literatury chińskiej] (弱小民族文学的译介与中国文学的现代性), „Zhongguo Bijiao Wenxue” [„Komparatystyka Chińska”] (中国比较文学), nr 19(2).

Song Binghui [宋炳辉], 2003, *Ruoxiao Minzu Wenxue de Yijie yu Ershi Shiji Zhongguo Wenxue de Minzu Yishi [Tłumaczenie i promowanie literatury narodów słabszych oraz świadomość narodowa w literaturze chińskiej XX wieku]* (弱小民族文学的译介与 20 世纪中国文学的民族意识), Fudan Daxue Chubanshe [Wydawnictwo Uniwersytetu Fudan] (复旦大学出版社), Szanghaj (上海).

Song Binghui [宋炳辉], 2007, *Ruoshi Minzu Wenxue de Yingxiang Jieshou yu Zhongguo Wenxue de Zhuti Jianli – Zhongwai Wenxue Guanxi Yanjiu de Yige Cemian [Wpływ i recepcja literatury narodów słabszych oraz budowanie literatury chińskiej jako podmiotu recepcji – aspekt z dziedziny badania relacji literatury Chin z innymi]* (弱势民族文学的影响接受与中国文学的主体建立——中外文学关系研究的一个侧面), „Dangdai Zuojia Pinglun” [„Krytyki Współczesnych Pisarzy”] (当代作家评论), nr 24(3).

Song Binghui [宋炳辉], 2010, *Zhengzhi Dongou yu Wenxue Dongou: Lun Dongou Wenxue yu Zhongguo Wenxue Xiandaixing de Neizai Guanlian [Polityczna Europa Wschodnia i Literatura Europy Wschodniej: o wewnętrznych relacjach chińskiej literatury współczesnej z literaturą Europy Wschodniej]* (政治东欧与文学东欧: 论东欧文学与中国文学现代性的内在关联). „Zhongguo Bijiao Wenxue” [„Komparatystyka Chińska”] (中国比较文学), nr 4.

B. Prace o twórczości Czesława Miłosza

W języku polskim

- Banowska L., 2010, *Wileńskie dziady Czesława Miłosza. O „Mieście bez imienia”*, „Česlovo Milošo skaitymai”, nr 3.
- Barańczak S., 1981, *Język poetycki Czesława Miłosza. Wstępne rozpoznanie*, „Teksty”, nr 4-5.
- Błoński J., 1998, *Miłosz jak świat*, Kraków.
- Breczko J., 2017, *Przypływy i odpływy katolicyzmu Miłosza (wymiar społeczny)*. „Folia Philosophica”, nr 38.
- Budrewicz-Beratan A., 2011, *Miłosz translated by Miłosz (Kuźnia/Blacksmith shop)*, „Przekładaniec”, nr 25.
- Bukowski P., 2010, *W przestrzeni przekładu. Czesława Miłosza i Emanuela Swedeborga tłumaczenia rzeczy ostatecznych*, „Teksty Drugie”, nr 5.
- Dakowicz, P., 2005, *Rzeki Miłosza*. „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica”, nr 7.
- Dembińska-Pawelec J., 2011, *Rytmiczne szepty dajmoniona. O mediumicznej funkcji poezji Czesława Miłosza*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 7.
- Dudek J., 1991, *Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada. Europejskie korzenie poezji Czesława Miłosza*, Kraków.
- Fiut A., 1981, *Rozmowy z Miłoszem*, Kraków.
- Fiut A., 1987, *Moment wieczny. Poezja Czesława Miłosza*, Paryż.
- Fiut A., 2003, *W stronę Miłosza*, Kraków.
- Franaszek A., 2011, *Miłosz. Biografia*, Kraków 2011.
- Gorbaniewska N., 2012, *Nie traktat, a traktat wierszem...*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”, nr 20.
- Gorczyńska R. (Czarnecka E.), 1992, *Podróżny świata: rozmowy z Czesławem Miłoszem, komentarze*, Kraków.
- Górny K., 2011, *Rodzinna Europa – antropologiczna lektura*, w: *Spotkanie z*

- człowiekiem. *Zaczynając od Czesława Miłosza*, red. G. Dąbrowski, B. Dwilewicz, K. Pietrowiak, Wrocław.
- Grodzki B., 2017, *Czym jest Miłoszowskie „to”. O ciemnych epifaniach Czesława Miłosza*, „Ruch Literacki”, nr 6.
- Hertl J., 2012, *Czesław Miłosz w poszukiwaniu innej historyczności*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”, nr 20.
- Karwowska B., 2000, *Miłosz i Brodski: recepcja krytyczna twórczości w krajach anglojęzycznych*, Warszawa.
- Każmierczyk Z., 2016, *Wschodnia świadomość zła według Miłosza*, „Acta Polono-Ruthenica”, nr 21.
- Kiślak E., 1998, *Druga emigracja Czesława Miłosza*, „Teksty Drugie”, nr 5.
- Kłuba A., 2012, *Miłosz w sporze z formą poetycką*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka”, nr 20.
- Kołodziejczyk E., 2012, *Światło dzienne i doświadczenie amerykańskie Czesława Miłosza*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica”, nr 4.
- Kunisz K., 2012, *Tożsamość religijna Czesława Miłosza i jego gnostyckie inspiracje*. „Logos i Ethos”, nr 2.
- Legeżyńska A., 2015, *Poeta w roli tłumacza*, „Pamiętnik Literacki”, nr 4.
- Lewandowski W., 2011, *O trudnej sztuce czytania Miłosza (ze zrozumieniem) słów kilka*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 7.
- Marinelli L., 2011, *Czesława Miłosza rodzinna Europa pomiędzy Sztejniami a zatoką San Francisco*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 7.
- Masłowski M., 2011, *Wobec nicości. Miłosz–dysydent*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 7.
- Mielhorski R., 2012, *„I wracam między dawno zapomnianych ludzi”: o konstrukcji cyklu Dla Heraklita (1984-1985) Czesława Miłosza*, w: *Pogranicza, cezury, zmierzchy Czesława Miłosza : studia*, red. A. Janicka, K. Korotkich, J. Ławski, Białystok.
- Miklas-Frankowski J., 2014, *Katastrofizm Czesława Miłosza*, „Studia Gdańskie. Wizje

i rzeczywistość”.

Miłosz C., 1981, *Gorliwość tłumacza*. „Literatura na Świecie”, nr 6.

Miłosz C., 2011, *Dwujęzyczność*, w: *Spizarnia literacka*. Wydawnictwo Literackie, Kraków.

Miłosz C., Aleksander F., 1994, *Czesława Miłosza autoportret przekorny*, Kraków.

Mrazek H., 1993, „*A poezja jest prawdą*”: o cnotach poetyckich Czesława Miłosza (*propozycja interpretacji*), „Polinistyka”, nr 9.

Nycz R., 2001, *Miłosz wśród prądów epoki: cztery poetyki*, „Teksty Drugie”, nr 3-4.

Nycz R., 2011, *Czesław Miłosz: poeta XX wieku w przestrzeni publicznej*, „Teksty Drugie”, nr 5.

Okulicz-Kozaryn R., 2012, *Poezja przypisów. Czesława Miłosza „Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada”*, „Porównania”, nr 10.

Olejniczak J., 1977, *Czytając Miłosza*, Katowice.

Olejniczak J., 2005, *Tożsamość emigranta*, w: *Wielokulturowość: postulat i praktyka*, red. L. Drong, W. Kalaga, Katowice.

Olejniczak J., 2011, *Antologia Miłosza*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 7.

Poznanwanie Miłosza. Studia i szkice o twórczości poety, 1985, red. J. Kwiatkowski, Kraków.

Raczkiewicz M., 2004, *Hymn o perle*, Studia Redemptorystowskie, nr 2.

Rambowicz P., 2011, *Doświadczenie starości w późnej twórczości Czesława Miłosza*, „Archiwum Emigracji”.

Siedlecki M., 2007, *Litewskie konteksty Czesława Miłosza*, w: *Zagadnienia bilingwizmu I: Dwujęzyczni pisarze litewscy i polscy*, red. A. Baranow, J. Ławski, Białystok, Kraków.

Stabro S., 2012, „*U kresu drogi*” – Czesława Miłosza „*Wiersze ostatnie*”, „Ruch Literacki”, nr 4-5.

Stankowska A., 2010, *Litwa i tożsamość. Miłosz i Miłosz o potrzebie „określonego miejsca na ziemi”*, „Česlovo Milošo skaitymai”, nr 3.

Szymik J. Ks., 1996, *Problem teologicznego wymiaru dzieła Czesława Miłosza*,

Katowice.

Tomasik T., 2011, *Heraklit Miłosza*, „Świat Tekstów. Rocznik Słupski”, nr 9.

Walczak-Matuszyńska A., 2001, „Klarowność pręseł”: *Miłosz gnostykiem? Miłosz manichejczykiem?*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica”, nr 2.

C. Recepcja dzieła Czesława Miłosza w Chinach

Lu Beibei [卢贝贝], Xiong Hui [熊辉], 2020, *Miwoshi zai Zhongguo de Jieshou yu Xingxiang Bianqian [Recepcja i zmiana wizerunku Miłosza w Chinach]* (米沃什在中国与接受与形象变迁). „Lanzhou Daxue Xuebao (Shehui Kexue Ban)” [Gazeta Akademicka Uniwersytetu w Lan Zhou (Dziedzina: Nauka społeczna)] (兰州大学学报[社会科学版]).

Wu Lan, 2010, *Czesław Miłosz – spojrzenie z Chin*, w: *Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia – Rocznik 2010/2011*, red. Zhao Gang, Pekin (北京).

Xiong Hui [熊辉], 2017, *Lishi he Xianshi de Jianzhengzhe: Miwoshi zai Zhongguo [Świadek historii i rzeczywistości: Miłosz w Chinach]* (历史和现实的见证者: 米沃什在中国). W: *Yinxing de Liliang: Fanyi Shige yu Zhongguo Xinshi Wenti Diwei de Queli [Niewidzialna siła: tłumaczenie poezji i ustanowienie formy chińskiej poezji współczesnej]* (隐形的力量: 翻译诗歌与中国新诗文体地位的确立). Wyd. Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [Uniwersytetu Pedagogicznego w Guangxi] (广西师范大学出版社), Guilin (桂林).

Zhao Weiting, 2018, *Recepcja twórczości Czesława Miłosza w Chinach – Co się zmieniło z upływem czasu?*, w: *Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Chiny, Korea, Japonia – Rocznik 2018/2019*.

Zhao Weiting, 2020, „*Współodczuwanie*”. *Drogi recepcji twórczości Czesława Miłosza w Chinach*. „Transfer. Reception Studies”, nr 5.

Wykazy i zestawienia

Chińskie przekłady wierszy Czesława Miłosza

Tytuł oryginału	Z którego zbioru Miłosza pochodził oryginał oraz rok wydania	Tytuł przekładu	Na łamach którego czasopisma/W której antologii /W którym chińskim zbiorze utworów Miłosza znajduje się przekład	Nazwisko tłumacza	Z którego języka był przełożony
1981 (rok publikacji przekładu)					
Okno	Miasto bez imienia, 1969	窗	„Poezja” [诗刊, Shi Kan]	Chen Jingrong [陈敬容]	Angielski
Upadek	Hymn o perle, 1982	衰落	„Poezja” [诗刊, Shi Kan]	Chen Jingrong [陈敬容]	Angielski
Na małą murzynkę grającą Chopina	Światło dzienne, 1953	黑人小姑娘演 奏肖邦	„Poezja” [诗刊, Shi Kan]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Ars poetica?	Miasto bez imienia, 1969	诗的艺术?	„Poezja” [诗刊, Shi Kan]	Wang Yongnian [王永年]	Angielski
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	天赋	„Dushu” [读书]	Zhu Shida [朱世 达]	Angielski

Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	天赋	„Poezja” [诗刊, Shi Kan]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Do Tadeusza Różewicza, poety	Światło dzienne, 1953	致诗人塔德乌什·鲁热维奇	„Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Ile świetnych zamiarów	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	多少美妙的打算	„Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Ryba	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	鱼	„Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Tak mało	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	如此之少	„Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Z chłopaka król	Król Popiel i inne wiersze, 1962	农民出身的君王	„Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Zadanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	使命	„Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Który skrzywdziłeś	Światło dzienne, 1953	你侮辱了……	„Poezja” [诗刊]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
1982					
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	美好的一天	金果小枝--外国历代著名短诗欣赏	Xue Fei [薛菲]	Angielski

Album snów	Król Popiel i inne wiersze, 1962	梦痕集	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Biel	Miasto bez imienia, 1969	白色	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Co było wielkie	Król Popiel i inne wiersze, 1962	曾经是伟大的	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Co znaczy	Król Popiel i inne wiersze, 1962	什么意思	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	礼物	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Do Robinsona Jeffersa	Wiersze rozproszone, 1967-1968	致杰佛斯	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Dużo śpię	Gucio zaczarowany, 1965	我睡很多	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Dytyramb	Gucio zaczarowany, 1965	酒神的颂歌	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Dziecię Europy	Światło dzienne, 1953	欧洲之子	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski

Dzień tworzenia	Ocalenie, 1945	创造日	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Elegia dla N.N.	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	哀歌	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Biedny chrześcijanin patrzy na getto	Ocalenie, 1945	一个可怜的基督徒对犹太人区的看法	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Biedny poeta	Ocalenie, 1945	可怜的诗人	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Kawiarnia	Ocalenie, 1945	咖啡馆	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Pieśń obywatela	Ocalenie, 1945	市民之歌	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Piosenka o końcu świata	Ocalenie, 1945	世界末日颂	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Przedmieście	Ocalenie, 1945	郊区	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Gucio zaczarowany	Gucio zaczarowany, 1965	玻璃变形记	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski

Heraklit	Król Popiel i inne wiersze, 1962	赫拉克赖塔斯	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Hymn	Trzy zimy, 1936	赞歌	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
I świeciło to miasto	Gucio zaczarowany, 1965	而城市屹立于 光辉灿烂中	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Król Popiel	Król Popiel i inne wiersze, 1962	波庇耶王	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
List	Wiersze rozproszone, 1969	致雷杰·饶	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Mistrz	Król Popiel i inne wiersze, 1962	主	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Mittelbergheim	Światło dzienne, 1953	密特堡根	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Na trąbach i na cytrze	Miasto bez imienia, 1969	吹弹集	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Nauki	Król Popiel i inne wiersze, 1962	教训	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski

Nie więcej	Król Popiel i inne wiersze, 1962	无常	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
O aniołach	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	论天使	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
O duchu praw	Światło dzienne, 1953	律法的精神	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Ocean	Światło dzienne, 1953	海洋	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Oeconomia divina	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	神的摄理	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Po drugiej stronie	Gucio zaczarowany, 1965	彼岸	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Po ziemi naszej	Król Popiel i inne wiersze, 1962	凡我国土	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Portret grecki	Król Popiel i inne wiersze, 1962	希腊肖像	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Portret z połowy XX wieku	Światło dzienne, 1953	二十世纪中叶画像	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski

Posąg małżonków	Trzy zimy, 1936	夫妇雕像	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Powinien, nie powinien	Król Popiel i inne wiersze, 1962	应该, 不应该	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Przedmowa	Ocalenie, 1945	献辞	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Rady	Miasto bez imienia, 1969	劝告	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Rok	Miasto bez imienia, 1969	岁月	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Rzeki maleją	Gucio zaczarowany, 1965	河流越来越小	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Sentencje	Gucio zaczarowany, 1965	宣判	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Sroczość	Król Popiel i inne wiersze, 1962	鹊的本性	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Świat, poema naiwne: Odnalezienie	Ocalenie, 1945	大地重光	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski

Szczęście	Król Popiel i inne wiersze, 1962	幸福	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Trzy rozmowy o cywilizacji	Gucio zaczarowany, 1965	文明三讲	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Twierdzenie i odpowiedź	Miasto bez imienia, 1969	命题与反命题	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Ucieczka	Ocalenie, 1945	逃亡	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
Zadanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	使命	Wybrane wiersze Miłosza [米洛舒诗选, Miluoshu Shixuan]	Du Guoqing [杜国清]	Angielski
1983					
Obłoki	Trzy zimy, 1936	云	Wybór wierszy zagranicznych [世界抒情诗选, Shijie Shuqingshi Xuan]	Wang Yongnian [王永年]	Angielski
Przedmowa	Ocalenie, 1945	献词	Wybór wierszy zagranicznych [世界抒情诗选, Shijie Shuqingshi Xuan]	Ai Xun [艾迅]	Angielski
Spotkanie	Ocalenie, 1945	偶然相逢	Wybór wierszy zagranicznych [世界抒情诗选, Shijie Shuqingshi Xuan]	Ai Xun [艾迅]	Angielski
1986					

Ucieczka	Ocalenie, 1945	离去	孤独的玫瑰——当代外国抒情诗选	Wang Yongnian [王永年]	Angielski
Campo di Fiori	Ocalenie, 1945	“鲜花广场”	Wybór wierszy laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖获得者诗选, Nuobeier Wenxuejiang Huodezhe Shixuan]	Ai Xun [艾迅]	Angielski
Który skrzywdziłeś	Światło dzienne, 1953	你带来了损害	Wybór wierszy laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖获得者诗选, Nuobeier Wenxuejiang Huodezhe Shixuan]	Wang Yongnian [王永年]	Angielski
Jakże obrzydliwe	Wiersze rozproszone, 1957-1961	多么丑啊	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski
Kiedy księżyc	Miasto bez imienia, 1969	当月亮	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski
Pomyłka	Wiersze rozproszone, 1957-1961	一件错误	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski
Pory roku	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	季节	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski
Przypowieść	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一个故事	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski

Rachunek	Miasto bez imienia, 1969	记事	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski
Stan poetycki	Hymn o perle, 1982	一个诗的国度	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski
Te korytarze	Gucio zaczarowany, 1965	那些通道	Wierszy zagraniczne (5) [外国诗（五），Waiguoshi (Wu)]	A Mu [阿木]	Angielski
1988					
Ballada Jerzemu Andrzejewskiemu	Król Popiel i inne wiersze, 1962	歌谣	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Błądząc	Ocalenie, 1945	彷徨	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Do Tadeusza Różewicza, poety	Światło dzienne, 1953	致诗人塔杜施·鲁热维奇	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人作品选, Nuobeier	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski

			Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]		
I świeciło to miasto	Gucio zaczarowany, 1965	这座城市灯火 辉煌	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人 作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Moja wierna mowa	Miasto bez imienia, 1969	我忠实的语言	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人 作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Pieśń	Trzy zimy, 1936	歌	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人 作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Piosenka pasterska	Ocalenie, 1945	牧歌	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人 作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Tak mało	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	这么少	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski

			[诺贝尔文学奖金获奖诗人作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]		
W Warszawie	Ocalenie, 1945	华沙	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Z chłopaka król	Król Popiel i inne wiersze, 1962	农民国王	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Zakłęcie	Miasto bez imienia, 1969	誓言	Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖金获奖诗人作品选, Nuobeier Wenxuejiangjin Huojiang Shiren Zuopin Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Świat, poema naiwne: Miłość	Ocalenie, 1945	爱情	Wybór poezji miłosnej zagranicznej [世界爱情诗荟萃, Shijie Aiqingshi Huicui]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
1989					

Była zima	Gucio zaczarowany, 1965	这是冬天	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Campo di Fiori	Ocalenie, 1945	康波·代·菲奥里	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Czytając japońskiego poetę Issa	Hymn o perle, 1982	读日本诗人一茶	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Esse	Wiersze rozproszone, 1953-1954	存在	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Pieśń Adriana Zielińskiego	Ocalenie, 1945	阿德里安·齐林斯基之歌	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Jakże obrzydliwe	Wiersze rozproszone, 1957-1961	多么丑啊	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Kiedy księżyc	Miasto bez imienia, 1969	当月亮	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Książka z ruin	Ocalenie, 1945	废墟中的一本书	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Miasto bez imienia	Miasto bez imienia, 1969	没有名字的城	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Moja wierna mowa	Miasto bez imienia, 1969	我忠实的母语	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Oda do ptaka	Król Popiel i inne wiersze, 1962	一只鸟的颂歌	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Osobny zeszyt: Gwiazda Piołun	Hymn o perle, 1982	茵陈星	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Osobny zeszyt: Kartki dotyczące lat niepodległości	Hymn o perle, 1982	关于独立岁月的篇页	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski

Osobny zeszyt: Przez galerie luster	Hymn o perle, 1982	一个装镜子的画廊	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Pieśń	Trzy zimy, 1936	歌	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Pomyłka	Wiersze rozproszone 1957-1961	一件错误	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Pory roku	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	季节	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Powolna rzeka	Trzy zimy, 1936	缓流的河	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Pożegnanie		告别	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Przypowieść	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一个故事	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Rachunek	Hymn o perle, 1982	记事	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Rue Descartes	Hymn o perle, 1982	路过笛卡尔大街	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Rzeki	Hymn o perle, 1982	河流	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Stan poetycki	Hymn o perle, 1982	一个诗的国度	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Droga	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：小路	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Furtka	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：篱门	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski

Świat, poema naiwne: Ganek	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：门廊	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Jadalnia	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：餐厅	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Królestwo ptaków	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：鸟的王国	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Miłość	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：爱情	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Nadzieja	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：希望	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Obrazki	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：图画	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Odnalezienie	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：复原	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Ojciec objaśnia	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：父亲的解说	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Ojciec w bibliotece	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：父亲在书房里	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski

Świat, poema naiwne: Przy piwoniach	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：在牡丹花旁	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Przypowieść o maku	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：罌粟种子的寓言	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Schody	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：楼梯	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Słońce	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：太阳	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Trwoga	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：恐惧	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Wiara	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：信念	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Wyprawa do lasu	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：一次林中远足	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Z okna	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：从窗口	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Świat, poema naiwne: Zaklęcia ojca	Ocalenie, 1945	世界（一首天真的诗）：父亲的符咒	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski

Te korytarze	Gucio zaczarowany, 1965	那些通道	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Veni Creator	Miasto bez imienia, 1969	Veni Creator	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
W drodze	Miasto bez imienia, 1969	在路上	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Zaklęcie	Miasto bez imienia, 1969	符咒	Osobne zeszyty [拆散的笔记簿, Chaisan de Bijibu]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
1992					
Głosy biednych ludzi: Piosenka o końcu świata	Ocalenie, 1945	世界末日之歌	Wybór poezji polskiej w XX wieku [波兰二十世纪诗选, Bolan Ershi Shiji Shixuan]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Obloki	Trzy zimy, 1936	云	Wybór poezji polskiej w XX wieku [波兰二十世纪诗选, Bolan Ershi Shiji Shixuan]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Świat, poema naiwne: Droga	Ocalenie, 1945	道路	Wybór poezji polskiej w XX wieku [波兰二十世纪诗选, Bolan Ershi Shiji Shixuan]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
Świat, poema naiwne: Słońce	Ocalenie, 1945	太阳	Wybór poezji polskiej w XX wieku [波兰二十世纪诗选, Bolan Ershi Shiji Shixuan]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski

Władca Albanii	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	小国的君主	Wybór poezji polskiej w XX wieku [波兰二十世纪诗选, Bolan Ershi Shiji Shixuan]	Yi Lijun (pseud. Han Yi) [易丽君 (韩逸)]	Polski
1995					
Obłoki	Trzy zimy, 1936	云	诺贝尔文学奖获奖作家短诗精品	Wang Yongnian [王永年]	Angielski
Album snów	Król Popiel i inne wiersze, 1962	梦痕录	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Shen Rui [沈睿]	Angielski
Co było wielkie	Król Popiel i inne wiersze, 1962	那曾伟大的东西	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Shen Rui [沈睿]	Angielski
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	礼物	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów	Shen Rui [沈睿]	Angielski

			literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]		
Głosy biednych ludzi: Biedny poeta	Ocalenie, 1945	可怜的诗入	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Shen Rui [沈睿]	Angielski
Godzina	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一小时	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Hymn	Trzy zimy, 1936	赞美诗	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Shen Rui [沈睿]	Angielski

Pokusa	Hymn o perle, 1982	诱惑	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Rozmowa płocha	Dalsze okolice, 1991	没有意义的交谈	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Spotkanie	Ocalenie, 1945	偶遇	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Sroczość	Król Popiel i inne wiersze, 1962	鹊性	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

			literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]		
Szczęście	Król Popiel i inne wiersze, 1962	幸福	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Shen Rui [沈睿]	Angielski
Tak mało	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	那么少	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Wieść	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	消息	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Zadanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	任务	To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze – nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu laureatów literackiej Nagrody Nobla [最明亮与最黑暗的——二十家诺贝尔文学奖获奖诗人作品新译集]	Shen Rui [沈睿]	Angielski
1997					
Esse	Wiersze rozproszone, 1953-1954	存在	Arcydzieła literatury światowej XX wieku – tom prozy poetyckiej [20 世纪世界文学精品·散文诗卷]	A Mu [阿木]	Angielski
Okno	Miasto bez imienia, 1969	窗	Arcydzieła literatury światowej XX wieku – tom prozy poetyckiej [20 世纪世界文学精品·散文诗卷]	Dong Jiping [董继平]	Angielski
W drodze	Miasto bez imienia, 1969	在路上	Arcydzieła literatury światowej XX wieku – tom prozy poetyckiej [20 世纪世界文学精品·散文诗卷]	Dong Jiping [董继平]	Angielski
Bryczką o zmierzchu	Kroniki, 1987	坐在黄昏时的 轻便马车里	Zbiór prozy 20 laureatów literackiej Nagrody Nobla [钟的神秘心脏 二十家诺贝尔]	Zhang Ziqing [张子清]	Angielski

			尔文学奖获奖作家随笔精选]		
Haftki gorsetu	Nieobjęta ziemia, 1984	紧身胸衣钩	Zbiór prozy 20 laureatów literackiej Nagrody Nobla 钟的神秘心脏 二十家诺贝尔文学奖获奖作家随笔精选	Zhang Ziqing [张子清]	Angielski
Le Transsiberien	Kroniki, 1987	西伯利亚大铁路	Zbiór prozy 20 laureatów literackiej Nagrody Nobla 钟的神秘心脏 二十家诺贝尔文学奖获奖作家随笔精选	Zhang Ziqing [张子清]	Angielski
2002					
1913	Nieobjęta ziemia, 1984	1913	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
(Zamieszkać w zdaniu)	Nieobjęta ziemia, 1984	寻找我的家	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Była zima	Gucio zaczarowany, 1965	这是冬天	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Caesarea	Hymn o perle, 1982	凯撒里亚	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Caffe Greco	Kroniki, 1987	契里科咖啡馆	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Campo di Fiori	Ocalenie, 1945	菲奥里广场	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Chłopiec	Nieobjęta ziemia, 1984	一个男孩	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Ciało	Na brzegu rzeki, 1994	身体	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Co było wielkie	Król Popiel i inne wiersze, 1962	曾经伟大的	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Co znaczy	Król Popiel i inne wiersze, 1962	这意味着什么	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Czarodziejska góra	Hymn o perle, 1982	魔山	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Człowiek-mucha	Na brzegu rzeki, 1994	飞人	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	礼物	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Dlaczego?	Na brzegu rzeki, 1994	为什么	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Do poety Roberta Lowella	To, 2000	致罗伯特·洛厄尔	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Dowód	Hymn o perle, 1982	证据	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Dużo śpię	Gucio zaczarowany, 1965	我睡得太多	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Dziękczynny	Nieobjęta ziemia, 1984	感谢	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Eheu!	Na brzegu rzeki, 1994	哎！	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Elegia dla N.N.	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	N.N. 的哀歌	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Elegia dla Ygrek Zet	Nieobjęta ziemia, 1984	Y. Z. 的哀歌	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Biedny chrześcijanin patrzy na getto	Ocalenie, 1945	不幸人的歌: 一个不幸的基督徒 察看着犹太区	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Głosy biednych ludzi: Biedny poeta	Ocalenie, 1945	不幸人的歌: 不幸的诗人	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Kawiarnia	Ocalenie, 1945	不幸人的歌: 咖啡馆	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Pieśń Adriana Zielińskiego	Ocalenie, 1945	不幸人的歌: 艾德里安·齐林斯基之歌	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Pieśń obywatela	Ocalenie, 1945	不幸人的歌: 一个市民的歌	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Piosenka o końcu świata	Ocalenie, 1945	不幸人的歌: 一首关于世界末日的歌	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Głosy biednych ludzi: Przedmieście	Ocalenie, 1945	不幸人的歌: 郊外	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Głowa	To, 2000	头	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Heraklit	Król Popiel i inne wiersze, 1962	赫拉克利特	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Hymn	Trzy zimy, 1936	赞美诗	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

I świeciło to miasto	Gucio zaczarowany, 1965	城市在它的辉煌中	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Idea	Hymn o perle, 1982	思想	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Jak powinno być w niebie	Kroniki, 1987	在天堂会怎样	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Kiedy księżyc	Miasto bez imienia, 1969	在月亮	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Kiedy po długim życiu	Hymn o perle, 1982	当度过了漫长的一生	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Kroniki Miasteczka Pornic: Dziedzice	Król Popiel i inne wiersze, 1962	摘自波尔尼克城的编年史: 主人	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Kroniki Miasteczka Pornic: Madonna Ocalenia	Król Popiel i inne wiersze, 1962	摘自波尔尼克城的编年史: 我们的里卡弗里的女士	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Kroniki Miasteczka Pornic: Wandejczycy	Król Popiel i inne wiersze, 1962	摘自波尔尼克城的编年史: 万迪恩斯	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Kroniki Miasteczka Pornic: Zamek Sinobrodego	Król Popiel i inne wiersze, 1962	摘自波尔尼克城的编年史: 蓝胡子城堡	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Książka z ruin	Ocalenie, 1945	一本废墟里的书	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Lektury	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	阅读	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Bogini	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年 后: 一位女神	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Dwór	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年 后: 庄园	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Kto?	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年 后: 谁?	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Łąka	Na brzegu rzeki, 1995	立陶宛, 五十二年 后: 草地	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Pewna okolica	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年 后: 周围	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: To lubię	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年 后: 一位水仙女	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Miasto wiwatowało	Nieobjęta ziemia, 1984	城市	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Mistrz	Król Popiel i inne wiersze, 1962	大师	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Mittelbergheim	Światło dzienne, 1953	密特伯格海姆	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Mojość	Nieobjęta ziemia, 1984	我的状况	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Narodziny	Światło dzienne, 1953	出生	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Nie więcej	Król Popiel i inne wiersze, 1962	不再	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
O aniołach	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	关于天使	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
O zaranku	Hymn o perle, 1982	清晨	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
O!	To, 2000	啊！	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Ocean	Światło dzienne, 1953	海洋	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Odczyt	Na brzegu rzeki, 1994	一次讲演	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Okno	Miasto bez imienia, 1969	窗子	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Pamiętnik naturalisty	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一个自然主义者的日记	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Pastele Degasa	To, 2000	德加的蜡笔画	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Pielgrzymując	Hymn o perle, 1982	关于朝圣	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Pieśń	Trzy zimy, 1936	歌	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Piosenka o porcelanie	Światło dzienne, 1953	瓷器之歌	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Po ziemi naszej	Król Popiel i inne wiersze, 1962	遍及我们的国土	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Podróż	Światło dzienne, 1953	旅程	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Podziw	Hymn o perle, 1982	惊异	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Poeta siedemdziesięcioletni	Nieobjęta ziemia, 1984	诗人七十	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Portal	Hymn o perle, 1982	入口	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Portret grecki	Król Popiel i inne wiersze, 1962	希腊画像	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Portret z kotem	Kroniki, 1987	有一只猫的照片	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Pory roku	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	季节	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Posąg małżonków	Trzy zimy, 1936	一对夫妇的雕像	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Powinien, nie powinien	Król Popiel i inne wiersze, 1962	该, 不该	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Pożegnanie	Ocalenie, 1945	告别	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Przed Majestatem	Hymn o perle, 1982	在圣像前	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Przedmowa	Ocalenie, 1945	献辞	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Przeszłość	Na brzegu rzeki, 1994	克拉斯诺格鲁 达的房子	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Przywołanie do porządku	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	要求秩序	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Rady	Miasto bez imienia, 1969	忠告	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Realizm	Na brzegu rzeki, 1994	现实主义	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Rodzina	Światło dzienne, 1953	一个家庭	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Rok 1945	Kroniki, 1987	1945	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Rzeki maleją	Gucio zaczarowany, 1965	河流变小了	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Sala	Na brzegu rzeki, 1994	大厅	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Ściana muzeum	Na brzegu rzeki, 1994	博物馆的墙	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Sekretarze	Hymn o perle, 1982	秘书	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Sentencje	Gucio zaczarowany, 1965	命题	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Sezon	Kroniki, 1987	万圣节前夜	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Sprawozdanie	Na brzegu rzeki, 1994	报告	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Stół I	Nieobjęta ziemia, 1984	桌子（一）	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Stół II	Nieobjęta ziemia, 1984	桌子（二）	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Studium samotności	Hymn o perle, 1982	寂寞研究	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Świat, poema naiwne: Droga	Ocalenie, 1945	世界：路	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Furtka	Ocalenie, 1945	世界：门	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Ganek	Ocalenie, 1945	世界：门廊	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Jadalnia	Ocalenie, 1945	世界：餐室	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Królestwo ptaków	Ocalenie, 1945	世界：鸟的王国	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Miłość	Ocalenie, 1945	世界：爱	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Nadzieja	Ocalenie, 1945	世界：希望	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Obrazki	Ocalenie, 1945	世界：图片	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Odnalezienie	Ocalenie, 1945	世界：复原	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Świat, poema naiwne: Ojciec objaśnia	Ocalenie, 1945	世界：爸爸在 解说	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Ojciec w bibliotece	Ocalenie, 1945	世界：爸爸在 藏书室	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Przy piwoniach	Ocalenie, 1945	世界：在牡丹 花旁	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Przypowieść o maku	Ocalenie, 1945	世界：罌粟的 比喻	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Schody	Ocalenie, 1945	世界：楼梯	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Słońce	Ocalenie, 1945	世界：太阳	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Trwoga	Ocalenie, 1945	世界：恐惧	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Wiara	Ocalenie, 1945	世界：信念	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Wyprawa do lasu	Ocalenie, 1945	世界：去森林 的远足	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Świat, poema naiwne: Z okna	Ocalenie, 1945	世界：从窗子	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świat, poema naiwne: Zaklęcia ojca	Ocalenie, 1945	爸爸的咒语	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Świty	Trzy zimy, 1936	黎明	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Szczęście	Król Popiel i inne wiersze, 1962	幸福	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Sześć wykładów wierszem	Kroniki, 1987	诗的六篇演讲辞	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Wykład I	Kroniki, 1987	讲座一	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Wykład II	Kroniki, 1987	讲座二	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Wykład III	Kroniki, 1987	讲座三	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski

Wykład IV	Kroniki, 1987	讲座四	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Wykład V	Kroniki, 1987	讲座五	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Wykład VI	Kroniki, 1987	讲座六	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ten świat	Na brzegu rzeki, 1994	这个世界	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Teodycea	Nieobjęta ziemia, 1984	自然神学	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Texas	To, 2000	德克萨斯	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
To	To, 2000	这	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
To jedno	Kroniki, 1987	这惟一的	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Trwoga – sen (1918)	Kroniki, 1987	可怕的梦	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Ucieczka	Ocalenie, 1945	逃离	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Udane życie	Hymn o perle, 1982	幸福的生活	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Upadek	Hymn o perle, 1982	衰落	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Vipera berus	To, 2000	蝮蛇	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
W Mediolanie	Król Popiel i inne wiersze, 1962	在米兰	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
W mieście Salem	Nieobjęta ziemia, 1984	在塞勒姆	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
W pewnym wieku	Na brzegu rzeki, 1994	在某种年龄	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
W południe	Nieobjęta ziemia, 1984	在中午	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

W słoju	Kroniki, 1987	在罐子里	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
W Warszawie	Ocalenie, 1945	在华沙	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Wezwanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一个请求	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Widok	Hymn o perle, 1982	风景	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Wołacz	Na brzegu rzeki, 1994	你的名字	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Wstęp	Traktat poetycki, 1957	前言	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Wyznanie	Kroniki, 1987	坦白	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Z nią (1985)	Kroniki, 1987	和她一道	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Zadanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	使命	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Zakłęcie	Miasto bez imienia, 1969	咒语	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Zdarzenia gdzie indziej	Na brzegu rzeki, 1994	发生在别处	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Ziemia	Światło dzienne, 1953	大地	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Zima	Nieobjęta ziemia, 1984	冬天	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Żółty rower	Nieobjęta ziemia, 1984	黄色自行车	Wybrane wiersze C. Miłosza [切·米沃什诗选, Qie Miwoshi Shixuan]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Stan poetycki	Hymn o perle, 1982	诗歌创作态	Kryteria i skala – słynni poeci o literaturze [准则与尺 度——外国著名诗人文论]	Zhang Ziqing [张 子清]	Angielski
2007					
Caffe Greco	Kroniki, 1987	格雷科风咖啡 馆	„Poezja i Człowiek” [诗歌与 人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以 亮]	Angielski
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	礼物	„Poezja i Człowiek” [诗歌与 人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以 亮]	Angielski
Eheu!	Na brzegu rzeki, 1994	悲叹	„Poezja i Człowiek” [诗歌与 人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以 亮]	Angielski
Godzina	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一小时	„Poezja i Człowiek” [诗歌与 人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以 亮]	Angielski

Nie mój	Piesek przydrożny, 1997	非我所属	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Odległość	Hymn o perle, 1982	距离	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Pająk	Dalsze okolice, 1991	蜘蛛	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Przedmowa	Ocalenie, 1945	献词	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Rok 1945	Kroniki, 1987	1945	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Rozmowa z Jeanne	Dalsze okolice, 1991	与简妮交谈	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Rue Descartes	Hymn o perle, 1982	途经笛卡尔大街	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Studium samotności	Hymn o perle, 1982	孤独研究	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Świat, poema naiwne: Miłość	Ocalenie, 1945	爱	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Tłumacząc Annę Świrszczyńską na wyspie Morza Karaibskiego	Na brzegu rzeki, 1994	在加勒比海一座岛上翻译安娜·斯维尔	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Veni Creator	Miasto bez imienia, 1969	造物主	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Vipera Berus	To, 2000	蟒蛇	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
W pewnym wieku	Na brzegu rzeki, 1994	在某个年龄	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski

Zadanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	使命	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Zakłęcie	Miasto bez imienia, 1969	咒语	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Zapomnij	To, 2000	忘却	„Poezja i Człowiek” [诗歌与人, Shige Yu Ren]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Rozmowa z Jeanne	Dalsze okolice, 1991	跟苒谈心	Życie Poetyckie. Rocznik 2006 [诗生活年选 2006 年]	Xu Zhi [虚抵]	Angielski
2010					
Texas	To, 2000	德克萨斯	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
W czarnej rozpacz	To, 2000	在黑色的绝望里	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Wyznanie	Kroniki, 1987	自白	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
2012					
Przeciwko poezji Filipa Larkina	To, 2000	反对拉金之诗	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Przepis	To, 2000	处方	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Przygotowanie	Nieobjęta ziemia, 1984	准备	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski
Zanurzenie	To, 2000	湮没	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Li Yiliang [李以亮]	Angielski

Hymn	Trzy zimy, 1936	赞歌	„Współczesna Poezja Światowa” [当代国际诗坛, Dangdai Guoji Shitan]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
2013					
Nie ten	Piesek przydrożny, 1997	另有其人	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Odwrócona lutena	Piesek przydrożny, 1997	倒转的望远镜	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: O, przedmioty mego pożądanja...	Piesek przydrożny, 1997	啊！	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Pragnienie prawdy	Piesek przydrożny, 1997	语言	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Przeszłość	Na brzegu rzeki, 1994	过去	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Skąd się to bierze	Piesek przydrożny, 1997	来自何方	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Stan poetycki	Hymn o perle, 1982	诗况	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
W Afryce	Piesek przydrożny, 1997	在非洲	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Wymyć	Piesek przydrożny, 1997	入浴	„Fala Poetycka” [诗潮, Shichao]	Xiu Tao [秀陶]	Angielski
Adam i Ewa	Dalsze okolice, 1991	亚当和夏娃	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Bramy arsenału	Trzy zimy, 1936	军械库大门	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Dytyramb	Gucio zaczarowany, 1965	酒神颂	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Dziecię Europy	Światło dzienne, 1953	欧洲的孩子	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Król Popiel	Król Popiel i inne wiersze, 1962	波庇尔王	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Kuźnia	Dalsze okolice, 1991	铁匠铺	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Legenda	Światło dzienne, 1953	传说	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Moja wierna mowa	Miasto bez imienia, 1969	我忠诚的母语	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Na pożegnanie mojej żony Janiny	Kroniki, 1987	关于和我妻子的离别，詹妮娜	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Następca	Dalsze okolice, 1991	后继者	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

Odległość	Hymn o perle, 1982	距离	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Pieśń Levallois	Ocalenie, 1945	勒瓦卢瓦的谣曲	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Po drugiej stronie	Gucio zaczarowany, 1965	在另一边	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Portret z połowy XX wieku	Światło dzienne, 1953	二十世纪中叶的肖像	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Powolna rzeka	Trzy zimy, 1936	慢的河流	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Rok	Miasto bez imienia, 1969	年代	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Rozmowa z Jeanne	Dalsze okolice, 1991	和珍妮谈话	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Ustawią tam ekrany	Gucio zaczarowany, 1965	他们将在那里安放电视屏幕	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski
Wieczór	Dalsze okolice, 1991	傍晚	„Poezja Chińska i Zagraniczna” [中西诗歌, Zhongxi Shige]	Zhang Shuguang [张曙光]	Angielski

2015					
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	礼物	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Godzina	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	钟点	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Łąka	Na brzegu rzeki, 1994	草地	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Obłoki	Trzy zimy, 1936	云	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
One	Dalsze okolice, 1991	她们	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Oset, pokrzywa	Dalsze okolice, 1991	飞廉, 荨麻	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Sens	Dalsze okolice, 1991	意思	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski

			诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]		
Spotkanie	Ocalenie, 1945	相遇	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代 诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Świat, poema naiwne: Miłość	Ocalenie, 1945	爱情	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代 诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
Świat, poema naiwne: Z okna	Ocalenie, 1945	从窗子里望去	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代 诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
To jedno	Kroniki, 1987	这一个	Wybór współczesnych wierszy polskich [波兰当代 诗歌选, Bolan Dangdai Shige Xuan]	Zhang Zhenhui [张振辉]	Polski
„Ja”	Druga przestrzeń, 2002	我	Druga przestrzeń [第二空 间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周 伟驰]	Angielski
Anioł Stróż	Druga przestrzeń, 2002	守护天使	Druga przestrzeń [第二空 间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周 伟驰]	Angielski
Czeladnik	Druga przestrzeń, 2002	学徒	Druga przestrzeń [第二空 间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周 伟驰]	Angielski
Człowiek wielopiętrowy	Druga przestrzeń, 2002	多层次的人	Druga przestrzeń [第二空 间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周 伟驰]	Angielski
Degradacja	Druga przestrzeń, 2002	退化	Druga przestrzeń [第二空 间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周 伟驰]	Angielski

Druga przestrzeń	Druga przestrzeń, 2002	第二空间	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Jeżeli nie ma	Druga przestrzeń, 2002	假如没有上帝	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Koleżanka	Druga przestrzeń, 2002	同学	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Ksiądz Seweryn	Druga przestrzeń, 2002	赛维利奴斯神父	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Kufer	Druga przestrzeń, 2002	保险柜	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Lokator	Druga przestrzeń, 2002	房客	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Mistrz mego rzemiosła	Druga przestrzeń, 2002	教我手艺的一个师傅	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Nieprzystosowanie	Druga przestrzeń, 2002	不适	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Notatnik	Druga przestrzeń, 2002	笔记本	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
O starych kobietach	Druga przestrzeń, 2002	一个老妇人	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Oczy	Druga przestrzeń, 2002	眼睛	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Oprawa	Druga przestrzeń, 2002	框架	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Orfeusz i Eurydyka	Druga przestrzeń, 2002	俄耳甫斯和欧律狄刻	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Piękna nieznajoma	Druga przestrzeń, 2002	美丽的陌生人	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski

Pobyt	Druga przestrzeń, 2002	一次停留	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Powinienem teraz	Druga przestrzeń, 2002	我现在应该	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Późna dojrzałość	Druga przestrzeń, 2002	晚熟	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Przekupnie	Druga przestrzeń, 2002	商贩	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Przewaga	Druga przestrzeń, 2002	优势	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Traktat teologiczny	Druga przestrzeń, 2002	关于神学的论文	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Uczeni	Druga przestrzeń, 2002	科学家们	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
W Krakowie	Druga przestrzeń, 2002	在克拉科夫	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Wbrew naturze	Druga przestrzeń, 2002	贬低本性	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Werki	Druga przestrzeń, 2002	维尔基	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Wiek nowy	Druga przestrzeń, 2002	新时代	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Wysłuchaj	Druga przestrzeń, 2002	倾听我	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Wysokie tarasy	Druga przestrzeń, 2002	高地	Druga przestrzeń [第二空间, Dier Kongjian]	Zhou Weichi [周伟驰]	Angielski
Anioł stróż	Druga przestrzeń, 2002	守护天使	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski

Bryczką o zmierzchu (1930)	Kroniki, 1987	黄昏, 一只轻便马车	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Dante	Dalsze okolice, 1991	但丁	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Emeryt	Na brzegu rzeki, 1994	退休者	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Filologija	Dalsze okolice, 1991	语言学	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Fotografia	Dalsze okolice, 1991	一张照片	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Kula (Costa Rica)	Piesek przydrożny, 1997	一个球体	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Pan Anusewicz (1922)	Kroniki, 1987	哈努塞维奇先生	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Posłuchanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	揭示	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Przeciwieństwo	To, 2000	彼此相对	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Przypowieść chasydzka	Kroniki, 1987	一个哈西德派的故事	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Świadomość	Nieobjęta ziemia, 1984	意识	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Uczestnik	Dalsze okolice, 1991	共有	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
W głąb drzewa	Nieobjęta ziemia, 1984	进入树	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
W tumanie	Wiersze ostatnie, 2006	雾中	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski

Wcielony	Dalsze okolice, 1991	化身	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Werki	Druga przestrzeń, 2002	魏基	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Żółw	Wiersze ostatnie, 2006	乌龟	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
2017					
Biegają	Piesek przydrożny, 1997	奔跑	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Brie	Piesek przydrożny, 1997	布里	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Dzień stworzenia	Piesek przydrożny, 1997	创造日	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Helenka	Piesek przydrożny, 1997	海伦卡	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Kula (Costa Rica)	Piesek przydrożny, 1997	球 (哥斯达黎加)	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Nazwa	Piesek przydrożny, 1997	名称	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Nie mój	Piesek przydrożny, 1997	不是我的	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Niemożliwe	Piesek przydrożny, 1997	不可能	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: 26 IX 1976	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人笔记: 一九七六年四月二十六日	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski

Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Aby uśmierzona była ciemność	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人 笔记：为了摆 脱黑夜的折磨	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: America	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人 笔记：美国	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Anioł śmierci powabny	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人 笔记：死亡天 使极富魅力	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Katedra moich olśnień	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人 笔记：我的顿 悟所建成的大 教堂	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Nawet rzecz najmniej urodzista	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人 笔记：再无足 轻重的事物	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: O, przedmioty mego pożądania...	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人 笔记：噢，我 所渴望的一切	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Z okna mego dentysty	Piesek przydrożny, 1997	被找到的私人 笔记：在我牙 医诊所的窗外	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Pelikany (Costa Rica)	Piesek przydrożny, 1997	鹈鹕（哥斯达 黎加）	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski
Religia Helenki	Piesek przydrożny, 1997	海伦卡的信仰	Piesek przydrożny [路边 狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵 玮婷]	Polski

Roztropność	Piesek przydrożny, 1997	谨慎	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Sny	Piesek przydrożny, 1997	梦	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Też lubilem	Piesek przydrożny, 1997	我也曾喜欢	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Yokimura	Piesek przydrożny, 1997	幸村	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Zaćmienia	Piesek przydrożny, 1997	迟钝	Piesek przydrożny [路边狗, Lubian Gou]	Zhao Weiting [赵玮婷]	Polski
Gdziekolwiek	To, 2000	无论在哪里	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Helenka	Piesek przydrożny, 1997	海伦娜	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Krzyś	Piesek przydrożny, 1997	克里斯托弗·罗宾	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Katedra moich olśnień	Piesek przydrożny, 1997	秋天	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Z okna mego dentysty	Piesek przydrożny, 1997	从我牙科医生的窗口	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Platońskie dialogi	Na brzegu rzeki, 1994	柏拉图的对话	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski
Sens	Dalsze okolice, 1991	意义	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan] 2017 年 02 期	Lian Hansheng [连晗生]	Angielski

W Szetejniach	Na brzegu rzeki, 1994	在塞特伊涅	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连哈生]	Angielski
W Yale	Dalsze okolice, 1991	在耶鲁大学	„Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan]	Lian Hansheng [连哈生]	Angielski
2018					
(Szerokie palce hawajskiej paproci)...	Dalsze okolice, 1991	无题	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
(Zamieszkać w zdaniu)	Nieobjęta ziemia, 1984	以一句话为家	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
A jednak	Dalsze okolice, 1991	然而	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Adam i Ewa	Dalsze okolice, 1991	亚当和夏娃	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Albo – albo	Dalsze okolice, 1991	二者必居其一	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Album snów	Król Popiel i inne wiersze, 1962	梦幻集	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Ale książki	Kroniki, 1987	但是还有书籍	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Alkoholik wstępuje w bramę niebios	To, 2000	酒鬼进入天堂 之门	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Anka	Nieobjęta ziemia, 1984	安卡	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Annalena	Nieobjęta ziemia, 1984	安娜莱娜	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ars poetica?	Miasto bez imienia, 1969	诗的艺术?	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Beinecke Library	Dalsze okolice, 1991	拜内克图书馆	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Bieg	To, 2000	奔跑	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Zhao Gang [赵刚]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Biegają	Piesek przydrożny, 1997	他们奔跑	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Biel	Miasto bez imienia, 1969	白色	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Biografia artysty	Na brzegu rzeki, 1994	一个艺术家的 生平	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Blisko	Piesek przydrożny, 1997	近前	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Bramy arsenału	Trzy zimy, 1936	军火库大门	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Brie	Piesek przydrożny, 1997	布里	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Bryczką o zmierzchu	Kroniki, 1987	黄昏中的无篷 马车	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Była zima	Gucio zaczarowany, 1965	这是冬天	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Caesarea	Hymn o perle, 1982	凯撒里亚	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Caffe Greco	Kroniki, 1987	希腊咖啡馆	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Campo di Fiori	Ocalenie, 1945	菲奥里广场	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Capri	Na brzegu rzeki, 1994	卡普里岛	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Chłopiec	Nieobjęta ziemia, 1984	男孩	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ciało	Na brzegu rzeki, 1994	身体	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Zhao Gang [赵刚]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Co było wielkie	Król Popiel i inne wiersze, 1962	曾经是伟大的	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Co znaczy	Król Popiel i inne wiersze, 1962	这意味什么	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Czarodziejska góra	Hymn o perle, 1982	魔山	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Czaszka	Kroniki, 1987	骷髅	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Czego nauczyłem się od Jeanne Hersch?	To, 2000	我从珍妮·海尔 施那里学到了 什么?	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Człowiek-mucha	Na brzegu rzeki, 1994	蜘蛛人	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Czytając japońskiego poetę Issa	Hymn o perle, 1982	读日本诗人一茶（一七六二至一八二六）	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Czytając Notatnik Anny Kamieńskiej	Dalsze okolice, 1991	阅读安娜·卡敏斯卡的笔记本	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Daemones	To, 2000	恶魔	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Dalsze okolice	Dalsze okolice, 1991	彼岸	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Dante	Dalsze okolice, 1991	但丁	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Dar	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	礼物	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Dawno i daleko	Dalsze okolice, 1991	很久以前很遥远	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski

Dlaczego?	Na brzegu rzeki, 1994	为什么	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Do Allena Ginsberga	Na brzegu rzeki, 1994	致艾伦·金斯伯格	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Do dajmoniona	Na brzegu rzeki, 1994	致良心	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Do leszczyny	To, 2000	致榛树	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Do Pani Profesor w obronie honoru kota i nie tylko	Na brzegu rzeki, 1994	为维护骨猫的 荣誉致信教授 女士及其他	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Do poety Roberta Lowella	To, 2000	致诗人罗伯 特·洛维尔	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Do Robinsona Jeffersa	Wiesze rozproszone 1954-1969	致罗宾逊·杰弗 斯	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Dobranoc	Dalsze okolice, 1991	晚安	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Dom filozofa	Dalsze okolice, 1991	哲学家之家	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Dowód	Hymn o perle, 1982	证据	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Droga północna (1913)	Kroniki, 1987	北方航线	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Drzewo	Piesek przydrożny, 1997	树	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Dużo śpię	Gucio zaczarowany, 1965	我睡得太多	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Dwa wiersze	Dalsze okolice, 1991	两首诗	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

Dytyramb	Gucio zaczarowany, 1965	酒神赞歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Dziecię Europy	Światło dzienne, 1953	欧洲之子	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Dziękczynny	Nieobjęta ziemia, 1984	感激	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Dzień stworzenia	Piesek przydrożny, 1997	创造日	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Dzień tworzenia	Ocalenie, 1945	创造日	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Eheu!	Na brzegu rzeki, 1994	哎呼!	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Elegia dla N.N.	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	给 N.N.的哀歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Elegia dla Ygrek Zet	Nieobjęta ziemia, 1984	给伊格莱柯·载特的挽歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Emeryt	Na brzegu rzeki, 1994	退休的老人	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Esse	Wiesze rozproszone 1954-1969	存在	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Filina	Hymn o perle, 1982	费利娜	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Filologija	Dalsze okolice, 1991	语文学	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Fotografia	Dalsze okolice, 1991	照片	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada: I. Posłuchanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	太阳从何处升起何处降落: 一 听从	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada: II. Pamiętnik naturalisty	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	太阳从何处升起何处降落: 二 一个自然主义者的回忆录	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada: III. Lauda	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	太阳从何处升起何处降落: 三 拉乌达	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
I Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada: V. Nad miastami	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	太阳从何处升起何处降落: 四 在城市上空	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada: V. Mała pauza	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	太阳从何处升起何处降落: 五 短暂休息	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada: VI. Oskarżyciel	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	太阳从何处升起何处降落: 六 控告者	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada: VII. Dzwony w zimie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	太阳从何处升起何处降落: 七 冬天的钟声	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Gdziekolwiek	To, 2000	无论身在何方	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Głosy biednych ludzi	Ocalenie, 1945	穷人的声音:	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Głosy biednych ludzi: Biedny chrześcijanin patrzy na getto	Ocalenie, 1945	穷人的声音: 一个可怜的基 督徒望着犹太 区	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Głosy biednych ludzi: Kawiarnia	Ocalenie, 1945	穷人的声音: 咖啡馆	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Głosy biednych ludzi: Pieśń Adriana Zielińskiego	Ocalenie, 1945	穷人的声音: 阿德里安·吉林 斯基之歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Głosy biednych ludzi: Pieśń obywatela	Ocalenie, 1945	穷人的声音: 公民之歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Głosy biednych ludzi: Piosenka o końcu świata	Ocalenie, 1945	穷人的声音: 世界末日的歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Głosy biednych ludzi: Przedmieście	Ocalenie, 1945	穷人的声音: 郊区	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Głowa	To, 2000	头颅	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Godzina	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	钟点	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Gucio zaczarowany	Gucio zaczarowany, 1965	着魔的古乔	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Haftki gorsetu	Nieobjęta ziemia, 1984	紧身胸衣的诱惑——扣钩	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Helenka	Piesek przydrożny, 1997	海兰卡	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Heraklit	Król Popiel i inne wiersze, 1962	赫拉克利特	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Hymn	Trzy zimy, 1936	赞歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Idea	Hymn o perle, 1982	思想	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
I świeciło to miasto	Gucio zaczarowany, 1965	这城市灿烂辉煌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Jak było	Miasto bez imienia, 1969	怎么回事	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Jak powinno być w niebie	Kroniki, 1987	天堂应该怎样	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Jakże obrzydliwe	Wiesze rozproszone 1954-1969	多么丑陋	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Jan Andrzej Kłoczowski OP, Hiobowe zabawy?	Na brzegu rzeki, 1994	戏耍约伯？ (杨·安杰伊·克沃彻夫斯基 OP)	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Jasności promieniste	To, 2000	放射的光亮	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Jasny umysł (1913)	Kroniki, 1987	清晰的头脑	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Jeden i wiele	To, 2000	一和多	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Jeszcze jedna sprzeczność	Na brzegu rzeki, 1994	还有一个矛盾	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Jeżeli	To, 2000	如果	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Jezioro	To, 2000	湖	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Kazia	Dalsze okolice, 1991	卡佳	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Kiedy księżyc	Miasto bez imienia, 1969	当月亮	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Kiedy po długim życiu	Hymn o perle, 1982	当度过了漫长的一生	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Konewka	Piesek przydrożny, 1997	水壶	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Krawat Aleksandra Wata	To, 2000	亚历山大·瓦特的领带	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Kresy	Król Popiel i inne wiersze, 1962	边陲	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Król Popiel	Król Popiel i inne wiersze, 1962	波庇尔王	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Kroniki Miasteczka Pornic: Dziedzice	Król Popiel i inne wiersze, 1962	选自《波尔尼克小城的编年史》：主人	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Kroniki Miasteczka Pornic: Galipaud	Król Popiel i inne wiersze, 1962	选自《波尔尼克小城的编年史》：加利波	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Kroniki Miasteczka Pornic: Madonna Ocalenia	Król Popiel i inne wiersze, 1962	选自《波尔尼克小城的编年史》：奥查勒尼亚女士	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Kroniki Miasteczka Pornic: Wandejczycy	Król Popiel i inne wiersze, 1962	选自《波尔尼克小城的编年史》：旺代人	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Kroniki Miasteczka Pornic: Zamek Sinobrodego	Król Popiel i inne wiersze, 1962	选自《波尔尼克小城的编年史》：蓝胡子城堡	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Krzyś	Piesek przydrożny, 1997	克里斯	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Książ Ch., po latach	Nieobjęta ziemia, 1984	乔姆斯基神父，多年之后	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Książka z ruin	Ocalenie, 1945	废墟中的一本书	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Który skrzywdziłeś	Światło dzienne, 1953	你侮辱了……	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Kula (Costa Rica)	Piesek przydrożny, 1997	石球	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Kuźnia	Dalsze okolice, 1991	铁匠作坊	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
L'acceleration de l'histoire	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	历史的加速推 进	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
La Belle Epoque (1912)	Kroniki, 1987	美丽的年代 (一九一三)	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
La Belle Epoque (1912) Wycinek z gazety paryskiej	Kroniki, 1987	巴黎场景	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Le Transsiberien	Kroniki, 1987	西伯利亚大铁 路	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Legenda	Światło dzienne, 1953	传说	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Lektury	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	阅读	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Leszek Kołakowski, Udręczenie	Na brzegu rzeki, 1994	折磨 (莱舍克·考瓦科夫斯基)	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Linnaeus	Dalsze okolice, 1991	林奈	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
List	Wiesze rozproszone 1954-1969	信 (致拉贾·罗奥)	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Bogini	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年后: 女神	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Dwór	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年后: 庄园	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Kto?	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛, 五十二年后: 谁?	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Łąka	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛，五十二年后：草地	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Miasto młodości	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛，五十二年后：青春之城	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: Pewna okolica	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛，五十二年后：某个地方	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Litwa, po pięćdziesięciu dwóch latach: To lubię	Na brzegu rzeki, 1994	立陶宛，五十二年后：这我喜欢	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Maria Magdalena i ja	Kroniki, 1987	抹大拉的马利亚和我	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Medytacja	Dalsze okolice, 1991	沉思	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Miasto bez imienia	Miasto bez imienia, 1969	没有名字的城	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Miasto wiwatowało	Nieobjęta ziemia, 1984	城市	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Mistrz	Król Popiel i inne wiersze, 1962	大师	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Mittelbergheim	Światło dzienne, 1953	密特伯格海姆	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Młodość	Dalsze okolice, 1991	青年时代	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Moce	Kroniki, 1987	神	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Modlitwa	To, 2000	祈祷	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Mój dziadek Zygmunt Kunat	To, 2000	我的爷爷齐格 蒙特·库纳特	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Moja wierna mowa	Miasto bez imienia, 1969	我的忠实的母 语	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Mojość	Nieobjęta ziemia, 1984	我的	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Na moje 88 urodziny	To, 2000	写在我八十八 生日之际	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Na plaży	Dalsze okolice, 1991	沙滩	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Na pożegnanie mojej żony Janiny	Kroniki, 1987	和妻子雅妮娜 诀别	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Na śmierć poety	To, 2000	致诗人之死	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Na trąbach i na cytrze	Miasto bez imienia, 1969	管弦齐奏	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Nad strumieniem	To, 2000	在溪边	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Naród	Światło dzienne, 1953	民族	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Narodziny	Światło dzienne, 1953	出生	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Następca	Dalsze okolice, 1991	继承者	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Nauki	Król Popiel i inne wiersze, 1962	教训	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Nazwa	Piesek przydrożny, 1997	名称	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Nie mój	Piesek przydrożny, 1997	不是我的	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Nie rozumiem	To, 2000	我不明白	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Nie tak	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	不是这样	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Nie więcej	Król Popiel i inne wiersze, 1962	不在更多	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Nieemożliwe	Piesek przydrożny, 1997	不可能	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
O aniołach	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	关于天使	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
O duchu praw	Światło dzienne, 1953	论法的精神	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
O modlitwie	Nieobjęta ziemia, 1984	祷告	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

O nierówności ludzi	To, 2000	关于人的不平等	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
O poezji, z powodu telefonów po śmierci Herberta	To, 2000	关于诗歌, 源于赫伯特病故的电话	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
O świcie	Nieobjęta ziemia, 1984	黎明	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
O zaranku	Hymn o perle, 1982	凌晨	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
O!	To, 2000	噢!	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
O! Edward Hopper, Pokój hotelowy, Thyssen Collection, Lugano	To, 2000	噢! (爱德华·霍普)	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
O! Gustav Klimt, Judyta, Österreichische Galerie	To, 2000	噢! (古斯塔夫·克里姆特)	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

O! Salvator Rosa, Pejzaż z postaciami, Yale University Gallery	To, 2000	噢！（萨尔瓦多·罗萨）	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Obrzęd	To, 2000	仪式	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Obudzony	To, 2000	从梦中醒来	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Ocean	Światło dzienne, 1953	海洋	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Oda	Traktat poetycki, 1957	颂歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Oda do ptaka	Król Popiel i inne wiersze, 1962	鸟颂	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Oda na osiemdziesiąte urodziny Jana Pawła II	To, 2000	保罗二世八十寿辰颂	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集（总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Odczyt	Na brzegu rzeki, 1994	朗诵	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Odległość	Hymn o perle, 1982	距离	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Oeconomia divina	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	神的摄理	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Ogród ziemskich rozkoszy: 1. Lato	Nieobjęta ziemia, 1984	人间乐园：一 夏天	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ogród ziemskich rozkoszy: 2. Kula	Nieobjęta ziemia, 1984	人间乐园：二 圆球	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ogród ziemskich rozkoszy: 3. Raj	Nieobjęta ziemia, 1984	人间乐园：三 天堂	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ogród ziemskich rozkoszy: 4. Ziemia	Nieobjęta ziemia, 1984	人间乐园：四 人间	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

Ogród ziemskich rozkoszy: 5. Jeszcze ziemia	Nieobjęta ziemia, 1984	人间乐园：五 人间续集	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ogrodnik	To, 2000	园丁	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Okazy	To, 2000	标本	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Okno	Miasto bez imienia, 1969	窗子	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Oset, pokrzywa	Dalsze okolice, 1991	蓟菜、荨麻	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: America	Piesek przydrożny, 1997	另一个笔记本 ——寻回的纸 页：美国	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Osobny zeszyt – kartki odnalezione: Z okna mego dentysty	Piesek przydrożny, 1997	另一个笔记本 ——寻回的纸 页：从我的牙	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

		医诊所的窗口 望去			
Osobny zeszyt (1977- 1979)	Hymn o perle, 1982	另一个笔记本 ——寻回的纸 页：单独的笔 记本（一九七 七至一九七 九）	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Osobny zeszyt: Przez galerie luster	Hymn o perle, 1982	另一个笔记本 ——寻回的纸 页：一 装有镜 子的画廊	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Osobny zeszyt: Kartki dotyczące lat niepodległości	Hymn o perle, 1982	另一个笔记本 ——寻回的纸 页：二 有关独 立年代的页篇	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Osobny zeszyt: Gwiazda Piołun	Hymn o perle, 1982	另一个笔记本 ——寻回的纸 页：三 茵陈星	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Osoby	To, 2000	人们	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Pająk	Dalsze okolice, 1991	蜘蛛	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

Pastele Degasa	To, 2000	德加的蜡笔画	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Pelikany (Costa Rica)	Piesek przydrożny, 1997	鹈鹕	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Pielgrzymując	Hymn o perle, 1982	前去朝圣	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Pierson College	Na brzegu rzeki, 1994	皮尔逊学院	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Pierwsze wykonanie (1913)	Kroniki, 1987	首演	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Piesek przydrożny	Piesek przydrożny, 1997	路边的小狗	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Pieśń	Trzy zimy, 1936	歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Pieśń Levallois	Ocalenie, 1945	勒瓦卢瓦之歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Piosenka o porcelanie	Światło dzienne, 1953	瓷器之歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Platońskie dialogi	Na brzegu rzeki, 1994	柏拉图对话集	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Po	To, 2000	之后	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Po drugiej stronie	Gucio zaczarowany, 1965	彼岸	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Po odcierpieniu	Na brzegu rzeki, 1994	摆脱痛苦之后	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Po osiemdziesiątce	Na brzegu rzeki, 1994	八十以后	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Po podróży	To, 2000	旅途归来	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Po wygnaniu	Nieobjęta ziemia, 1984	逐出乐园之后	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Po ziemi naszej	Król Popiel i inne wiersze, 1962	沿着我们的国 土	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Podróż	Światło dzienne, 1953	旅途	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Podziw	Hymn o perle, 1982	惊异	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Poeta siedemdziesięcioletni	Nieobjęta ziemia, 1984	七十岁的诗人	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Pokusa	Hymn o perle, 1982	诱惑	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Pomyłka	Wiesze rozproszone 1954-1969	一个错误	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Portal	Hymn o perle, 1982	正门	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Portret grecki	Król Popiel i inne wiersze, 1962	希腊肖像	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Portret z kotem	Kroniki, 1987	有一只猫的肖像	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Portret z połowy XX wieku	Światło dzienne, 1953	二十世纪中叶 的肖像	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Pory roku	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一年四季	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Posąg małżonków	Trzy zimy, 1936	一对夫妇的雕像	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Powinien, nie powinien	Król Popiel i inne wiersze, 1962	该, 不该	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Powolna rzeka	Trzy zimy, 1936	缓流的河	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Powrót	Dalsze okolice, 1991	故地重游	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Powrót do Krakowa w roku 1880	Nieobjęta ziemia, 1984	一八八〇年返 回克拉科夫	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Pożegnanie	Ocalenie, 1945	告别	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Przeciwieństwo	To, 2000	对立	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Przeciwko poezji Filipa Larkina	To, 2000	反对菲利普·拉 金的诗歌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Przed Majestatem	Hymn o perle, 1982	在圣像前	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Przedmowa	Ocalenie, 1945	献词	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Przemilczane strefy	To, 2000	被回避的区域	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Przepis	To, 2000	规则	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Przeszłość	Na brzegu rzeki, 1994	过去	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Przybytek	Dalsze okolice, 1991	长住之地	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Przygotowanie	Nieobjęta ziemia, 1984	准备	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

Przykład	To, 2000	榜样	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Przypowieść	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	一个故事	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Przywołanie do porządku	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	号召遵守秩序	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Rachunek	Hymn o perle, 1982	算账	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Rady	Miasto bez imienia, 1969	忠告	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Realizm	Na brzegu rzeki, 1994	现实主义	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Religia Helenki	Piesek przydrożny, 1997	海兰卡的宗教	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Rodowód (Janowi Lebensteinowi)	Kroniki, 1987	给扬·莱本斯坦 因	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Rodzina	Światło dzienne, 1953	家庭	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Rok	Miasto bez imienia, 1969	岁月	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Rok 1900	To, 2000	一九〇〇年	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Rok 1945	Kroniki, 1987	一九四五年	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Rozbieranie Justyny	Na brzegu rzeki, 1994	为尤斯蒂娜宽 衣	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Różewicz	To, 2000	鲁热维奇	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Rozmowa płocha	Król Popiel i inne wiersze, 1962	轻率的谈话	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Rozmowa z Jeanne	Dalsze okolice, 1991	和让娜的谈话	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Roztropność	Piesek przydrożny, 1997	审慎	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Rue Descartes	Hymn o perle, 1982	笛卡尔大街	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Rzeki	Hymn o perle, 1982	河流	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Rzeki	Piesek przydrożny, 1997	河流	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Rzeki maleją	Gucio zaczarowany, 1965	江河变小了	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Sala	Na brzegu rzeki, 1994	圣殿	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Sarajewo	Na brzegu rzeki, 1994	萨拉热窝	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Ściana muzeum	Na brzegu rzeki, 1994	博物馆的墙壁	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Sekretarze	Hymn o perle, 1982	秘书	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Sens	Dalsze okolice, 1991	意义	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Sentencje	Gucio zaczarowany, 1965	格言	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Sezon	Kroniki, 1987	万圣节前夕	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

Sicilia live insula Mirandae	To, 2000	西西里又或米 兰达之岛	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Sny	Piesek przydrożny, 1997	梦	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Spotkanie	Ocalenie, 1945	偶遇	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Sprawca	Poemat o czasie zastygłym, 1933	肇事者	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Sprawozdanie	Na brzegu rzeki, 1994	报告	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Sroczość	Król Popiel i inne wiersze, 1962	饶舌	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Stan poetycki	Hymn o perle, 1982	诗的状况	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Stare kobiety	Kroniki, 1987	老妇人	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Stół I	Nieobjęta ziemia, 1984	餐桌 之一	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Stół II	Nieobjęta ziemia, 1984	餐桌 之二	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Studium samotności	Hymn o perle, 1982	孤独研究	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Stwarzanie świata	Dalsze okolice, 1991	创世	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Suknia w groszki	Na brzegu rzeki, 1994	波点连衣裙	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Świadomość	Nieobjęta ziemia, 1984	意识	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

Świat, poema naiwne: Droga	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：路	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Furtka	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：小门	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Ganek	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：门廊	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Jadalnia	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：餐厅	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Królestwo ptaków	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：鸟的王国	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Nadzieja	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：希望	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Obrazki	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：图画	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Świat, poema naiwne: Odnalezienie	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：找到	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Ojciec objaśnia	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：父亲在解说	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Ojciec w bibliotece	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：父亲在书房	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Przy piwoniach	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：在牡丹花旁	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Przypowieść o maku	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：罌粟的寓言	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Schody	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：楼梯	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Słońce	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：太阳	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Świat, poema naiwne: Trwoga	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：恐惧	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Wiara	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：信念	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Wyprawa do lasu	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：林中旅行	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Z okna	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：窗外	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świat, poema naiwne: Zaklęcia ojca	Ocalenie, 1945	世界（天真的诗）：父亲的咒语	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Świty	Trzy zimy, 1936	黎明	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Szczęście	Król Popiel i inne wiersze, 1962	幸福	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 （总四卷），Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Sześć wykładów wierszem	Kroniki, 1987	诗体讲座六次	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Sztukmistrz	To, 2000	杂技演员	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Tak mało	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	那么少	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Tak zwane życie	To, 2000	所谓生活	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Te korytarze	Gucio zaczarowany, 1965	这些走廊	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Ten świat	Na brzegu rzeki, 1994	这个世界	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Teodycea	Nieobjęta ziemia, 1984	神正论	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski

Texas	To, 2000	德克萨斯	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Też lubiłem	Piesek przydrożny, 1997	我也曾喜欢	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Tłumacząc Annę Świrszczyńską na wyspie Morza Karaibskiego	Na brzegu rzeki, 1994	在加勒比海岛屿上翻译安娜·希维尔什琴斯卡	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
To	To, 2000	这	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
To jasne	To, 2000	显而易见	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
To jedno	Kroniki, 1987	这一个	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Traktat poetycki	Traktat poetycki, 1957	诗论	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Trwałość	Dalsze okolice, 1991	持久的影子	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Trwoga – sen (1918)	Kroniki, 1987	惊恐之梦	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Trytony (1913-1923)	Kroniki, 1987	蝾螈	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Trzy rozmowy o cywilizacji	Gucio zaczarowany, 1965	三论文明	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Twierdzenie i odpowiedź	Miasto bez imienia, 1969	论证与回答	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Tytanik	Kroniki, 1987	泰坦尼克号	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Ucieczka	Ocalenie, 1945	逃走	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

Uczciwie opisanie samego siebie nad szklanką whisky na lotnisku, dajmy na to w Minneapolis	To, 2000	如实自述，在 机场就着一杯 威士忌，或者 是在明尼阿波 利斯	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷)，Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Uczestnik	Dalsze okolice, 1991	共有	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷)，Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Udane życie	Hymn o perle, 1982	幸福的一生	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷)，Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Unde malum	To, 2000	恶由何来	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷)，Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Upadek	Hymn o perle, 1982	衰落	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷)，Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Ustawia tam ekrany	Gucio zaczarowany, 1965	他们要在那儿 安装电视屏幕	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷)，Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Veni Creator	Miasto bez imienia, 1969	快来吧，圣灵	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷)，Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Vipera berus	To, 2000	极北蝰	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Voyeur	To, 2000	窥淫狂	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
W czarnej rozpacz	To, 2000	在黑色的绝望中	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
W drodze	Miasto bez imienia, 1969	在路上	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
W głąb drzewa	Nieobjęta ziemia, 1984	进入树里	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
W Mediolanie	Król Popiel i inne wiersze, 1962	在米兰	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
W mieście	To, 2000	在城里	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Zhao Gang [赵刚]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
W mieście Salem	Nieobjęta ziemia, 1984	萨勒姆市	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
W muzyce	Dalsze okolice, 1991	音乐	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
W parafii	To, 2000	在教区教堂	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
W pewnym wieku	Na brzegu rzeki, 1994	在某个年龄	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
W południe	Nieobjęta ziemia, 1984	中午	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
W słoju	Kroniki, 1987	陶罐	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
W Szetejniach	Na brzegu rzeki, 1994	在谢泰伊涅	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Zhao Gang [赵刚]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
W Warszawie	Ocalenie, 1945	在华沙	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
W Yale	Dalsze okolice, 1991	在耶鲁大学	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
I. Rozmowa	Dalsze okolice, 1991	一 谈话	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
II. Pan de Balzac	Dalsze okolice, 1991	二 德·巴尔扎 克先生	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
III. Turner	Dalsze okolice, 1991	三 特耐	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
IV. Constable	Dalsze okolice, 1991	四 康斯泰博	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
V. Corot	Dalsze okolice, 1991	五 柯罗	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Wanda	Na brzegu rzeki, 1994	万达	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Wcielony	Dalsze okolice, 1991	化身	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Wezwanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	呼吁	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Widok	Hymn o perle, 1982	风景	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Wieczór	Dalsze okolice, 1991	傍晚	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Wiersz na koniec stulecia	Dalsze okolice, 1991	诗论世纪末	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Wieść	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	消息	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Własne tajemnice	To, 2000	自己的秘密	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Wołacz	Na brzegu rzeki, 1994	呼格	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Wśród niedo-prawdy	Nieobjęta ziemia, 1984	在不十分的真实之中	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Wstęp	Traktat poetycki, 1957	前言	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Wtajemniczenie	Nieobjęta ziemia, 1984	悟出	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Wy, pokonani	To, 2000	你们, 被征服的人	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski

Wybierając wiersze Jarosława Iwaszkiewicza na wieczór jego poezji	To, 2000	为雅罗斯瓦 夫·伊瓦什凯维 奇诗歌之夜选 诗	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Wyspa	Miasto bez imienia, 1969	海岛	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Wyznanie	Kroniki, 1987	忏悔	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Wyższe argumenty na rzecz dyscypliny zaczerpnięte z przemówienia na Radzie Powszechnego Państwa w roku 2068	Miasto bez imienia, 1969	在二〇六八年 全球国家理事 会上的发言中 关于纪律性的 更具说服力的 论据	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Yokimura	Piesek przydrożny, 1997	幸村	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Z nią (1985)	Kroniki, 1987	和她同在	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Za Uralem (1913)	Kroniki, 1987	乌拉尔山以东	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Zaćmienia	Piesek przydrożny, 1997	短路	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Zadanie	Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada, 1974	使命	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Zakłęcie	Miasto bez imienia, 1969	咒语	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Zanurzeni	To, 2000	沉没的人们	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Zapomnij	To, 2000	忘了吧	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Zbieranie moreli	Dalsze okolice, 1991	摘杏	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨 德友]	Angielski
Zdania	Hymn o perle, 1982	句子	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
Zdarzenia gdzie indziej	Na brzegu rzeki, 1994	其他地方的一些事	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Zdziechowski	To, 2000	兹杰霍夫斯基	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Ze szkodą	To, 2000	带着伤害	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Zhao Gang [赵刚]	Polski
Zgoda	Dalsze okolice, 1991	和解	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Ziemia	Światło dzienne, 1953	大地	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Lin Hongliang [林洪亮]	Polski
Zima	Nieobjęta ziemia, 1984	冬季	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
Żółty rower	Nieobjęta ziemia, 1984	黄色自行车	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集	Yang Deyou [杨德友]	Angielski

			(总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]		
1 grudnia	Dalsze okolice, 1991	十二月一日	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski
1913	Nieobjęta ziemia, 1984	一九一三年	Wybrane wiersze Miłosza (cztery tomy) [米沃什诗集 (总四卷), Miwoshi Shiji (Zong Si Juan)]	Yang Deyou [杨德友]	Angielski

Chińskie przekłady esejów Czesława Miłosza

1. Pojedyncze utwory eseistyczne

Tytuł oryginału	Z którego zbioru Miłosza pochodził oryginał	Tytuł przekładu	Na łamach którego czasopisma/W której antologii /W którym chińskim zbiorze utworów Miłosza znajduje się przekład	Nazwisko tłumacza	Z którego języka był przełożony
1993					
Essay in Which the Author Confesses That He Is on the Side of human, for Lack of Anything Better	To Begin Where I Am	作家的自白	Magiczne momenty w podróży pomarańczowym – wybór prozy zagranicznej, tom Europy Wschodniej [桔黄色旅行中的奇妙瞬间,	Lv Yuan [绿原]	Angielski

			Juhuangse Lvxing Zhong de Qimiao Shunjian]		
1994					
Co jest moje?	Widzenia nad zatoką San Francisco	什么东西是我的?	100 arcydzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖得主美文 100 篇, Nuobeier Wenxuejiang Dezhū Mieren 100 Pian]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Wizerunek bestii	Widzenia nad zatoką San Francisco	野兽的肖像	100 arcydzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖得主美文 100 篇, Nuobeier Wenxuejiang Dezhū Mieren 100 Pian]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
Młody człowiek i sekrety	Widzenia nad zatoką San Francisco	青年人和神秘事物	100 arcydzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学奖得主美文 100 篇, Nuobeier Wenxuejiang Dezhū Mieren 100 Pian]	Lv Yuan [绿原]	Angielski
1995					
Carmel	Widzenia nad zatoką San Francisco	卡梅尔	Zbiór prozy poetyckiej laureatów literackiej Nagrody Nobla [诺贝尔文学 奖获奖作家散文精品, Nuobeier Wenxuejiang	Lv Yuan [绿原]	Angielski

			Huojiang Zuojia Sanwen Jingpin]		
1996					
„Ja i oni”	Widzenia nad zatoką San Francisco	我与他们	„Literatura Światowa” [世界 文学, Shijie Wenxue]	Yuan Honggeng [袁洪庚]	Angielski
Krótką dygresja o kobiecie jako przedstawicielce Natury	Widzenia nad zatoką San Francisco	片言只语论作 为自然之代表 的女人	„Literatura Światowa” [世界 文学, Shijie Wenxue]	Yuan Honggeng [袁洪庚]	Angielski
Migracje	Widzenia nad zatoką San Francisco	迁徙	„Literatura Światowa” [世界 文学, Shijie Wenxue]	Yuan Honggeng [袁洪庚]	Angielski
O Henrym Millerze	Widzenia nad zatoką San Francisco	亨利·米勒	„Literatura Światowa” [世界 文学, Shijie Wenxue]	Yuan Honggeng [袁洪庚]	Angielski
O moim zamiarze	Widzenia nad zatoką San Francisco	我的意图	„Literatura Światowa” [世界 文学, Shijie Wenxue]	Yuan Honggeng [袁洪庚]	Angielski
Wspomnienie pewnej miłości	Widzenia nad zatoką San Francisco	此情可待成追 忆	„Literatura Światowa” [世界 文学, Shijie Wenxue]	Yuan Honggeng [袁洪庚]	Angielski
1997					
Rozdział X	Ziemia Ulro	厄尔罗之乡	Zbiór prozy 20 laureatów literackiej Nagrody Nobla [二十家诺贝尔文学奖获奖 作家随笔精选, Ershi Jia Nuobeier Wenxuejiang Huojiang Zuojia Suibi Jingxuan]	Zhang Ziqing [张 子清]	Angielski
2000					
Alfa, czyli moralista	Zniewolony umysł	阿尔法, 道德 家	„Awangarda Teraźniejsza” [今日先锋, Jinri Xianfeng]	Cui Weiping [崔 卫平]	Angielski

Delta – czyli trubadur	Zniewolony umysł	戴奥特，行吟诗人	„Awangarda Teraźniejsza” [今日先锋, Jinri Xianfeng]	Cui Weiping [崔卫平]	Angielski
Delta – czyli trubadur	Zniewolony umysł	戴奥特，行吟诗人	„Zbadanie Poezji” [诗探索, Shi Tansuo]	Tang Xiaodu [唐晓渡]	Angielski
2001					
Gamma – czyli niewolnik dziejów	Zniewolony umysł	伽马，历史的奴隶	„Pamięć” [记忆, Ji Yi]	Ye Yuanhou [叶远厚]	Angielski
2005					
Noty o wygnaniu	To Begin Where I Am	流亡手记	Wybór prozy, tom letni 2005 [2005 人文随笔·夏之卷, 2005 Renwen Suibi · Xia Zhi Juan]	Zhou Lin [周琳]	Angielski
Szczęście	To Begin Where I Am	幸福	Wybór prozy, tom letni 2005 [2005 人文随笔·夏之卷, 2005 Renwen Suibi · Xia Zhi Juan]	Zhou Lin [周琳]	Angielski
Rozdział 1, 2, 3	Ziemia Ulro	我是谁	Wybór prozy, tom letni 2005 [2005 人文随笔·夏之卷, 2005 Renwen Suibi · Xia Zhi Juan]	Zhou Lin [周琳]	Angielski
2012					
Lekcja biologii	Świadectwo poezji	生物学科	„Współczesna Poezja Światowa” [当代国际诗坛, Dnag dai Guoji Shitan]	Huang Canran [黄灿然]	Angielski

2. Zbiory esejów

Przełożone z języka angielskiego:

Miłosz C., *Abecadło*, przeł. Xi Chuan [西川], Bei Tai, wyd. Sanlian Shudian [三联书店], Pekin 2004.

Miłosz C., *Świadectwo poezji*, przeł. Huang Canran, wyd. Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [广西师范大学出版社], Guilin 2011.

Miłosz C., *Rok myśliwego*, przeł. Li Yiliang, wyd. Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [广西师范大学出版社], Guilin 2019.

Miłosz C., *To Begin where I am*, przeł. Huang Canran, wyd. Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [广西师范大学出版社], Guilin 2019.

Miłosz C., *Widzenia nad zatoką San Francisco*, wyd. Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [广西师范大学出版社], Guilin 2023.

Przełożone z języka polskiego:

Miłosz C., *Zniewolony umysł*, przeł. Yi Liju, Wu Lan, wyd. Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [广西师范大学出版社], Guilin 2013.

Miłosz C., *Piesek przydrożny*, przeł. Zhao Weiting, wyd. Huacheng Chubanshe [花城出版社], Guangzhou 2017.

Miłosz C., *Ziemia Ulro*, przeł. Hang Xinzhong, Yan Wenchi, wyd. Huangcheng Chubanshe, Guangzhou 2019.

Rozprawy o Czesławie Miłoszu

- Zhong Qun [钟群], 1980, *Polski poeta pochodzenia polskiego Czesław Miłosz zdobył Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury w Stanach Zjednoczonych, gdzie przebywał na wygnaniu* [流亡美国的波兰诗人米沃什获诺贝尔文学奖], „Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue], nr 6.
- Ai Si [艾思], 1981, *C. Miłosz zdobył Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury roku 1980* [C·米罗什获 1980 年诺贝尔文学奖], „Zagraniczna Nauka Społeczna” [国外社会科学], nr 2.
- Chen Guang [晨光], 1981, *Czesław Miłosz* [切斯瓦夫·米沃什], „Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue], nr 1.
- Jiang Jian [蒋建], 1981, *Czesław Miłosz zdobył Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury* [斯·米罗什获诺贝尔文学奖], „Przekłady” [译林, Yi Lin], nr 1.
- Zhi Xiaojun [支晓君], 1981, *Przegląd nowych książek wydanych wiosną w Stanach Zjednoczonych* [美国春季文坛一瞥], „Czytelnictwo” [读书, Du Shu], nr 5.
- Zhu Shida [朱世达], 1981, „*Musimy kochać ludzi*” – *Czesław Miłosz, laureat literackiej Nagrody Nobla w 1980 roku* [“我们要热爱人民”——一九八〇年诺贝尔文学奖获得者切·米罗什], „Czytelnictwo” [读书, Du Shu], nr 1.
- Jing Ren [泾人], 1982, *Rodzinna Europa Czesława Miłosza* [米沃什《故国》], „Czytelnictwo” [读书, Dushu], nr 8.
- Bai Xiang [白翔], 1993, *Korzeń: Polska – Czesława Miłosza, laureat literackiej Nagrody Nobla 1980 roku* [魂系波兰——1980 年获奖者契斯拉夫·米沃什], w: *Przedstawienie laureatów literackiej Nagrody Nobla* [世纪的星河: 历届诺贝尔

- 文学奖获得者介绍], wyd. Beiyue Wenyi [北岳文艺出版社, Beiyue Wenyi Chubanshe].
- Zang Di [藏棣], 1993, *Mitologia Horacego* [霍拉旭的神话: 幸存和诗歌], „Gazeta Akademicka Uniwersytetu w Yan Bian (Dziedzina: filozofia i nauki społeczne)” [延边大学学报 (哲学社会科学版)], Yanbian Daxue Xuebao (Zhexue Shehui Kexue Ban)], nr 1.
- Xie Mian [谢冕], 1993, *Przedmowa: refleksja w czasie zmierzchu* [前言: 苍茫时分的随想], „Gazeta Akademicka Uniwersytetu w Yan Bian (Dziedzina: filozofia i nauki społeczne)” [延边大学学报(哲学社会科学版)], Yanbian Daxue Xuebao (Zhexue Shehui Kexue Ban)], nr 1.
- A Meng [阿蒙], 1994, *Notatki przy czytaniu wierszy: Księżyc Miłosza* [读诗札记: 米沃什的月亮], „Nowa Młodzież” [新青年, Xin Qingnian], nr 1.
- Geng Zhanchun [耿占春], 1994, *Rozmowa na archipelagu* [群岛上的谈话], „Zbadanie Poezji” [诗探索, Shi Tansuo], nr 1.
- Wang Jiaxin [王家新], 1994, *Kto stoi wśród nas* [谁在我们中间], „Zbadanie Poezji” [诗探索, Shi Tansuo], nr 4.
- Wang Jianzhao [汪剑钊], 1995, *O „Poezji Po-mglistej”* [“后朦胧”诗初论], „Zbadanie Poezji” [诗探索, Shi Tansuo], nr 4.
- Hai Lun [海仑], 1995, *Ukazał się Rok Myśliwego Miłosza* [米沃什的《猎人的一年》出版], „Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue], nr 1.
- Jia Zuzhang [贾祖璋], 1995, *Porównanie dwóch utworów o tym samym tytule – Życie i śmierć Czesława Miłosza (Osobny zeszyt: Gwiazda Północy, strona 41) i Leonardo da Vinci* [米沃什《生与死》(达芬奇同题散文)], w: *Arcydzieła wielkich pisarzy światowych pod tymi samymi tytułami* [世界文豪同题散文经典], wyd. Guizhou Wydawnictwo Ludowe [贵州人民出版社, Guizhou Renmin Chubanshe].

- Wang Jiabin [王家新], 1996, *Słownik w swoim czasie – o współczesnej poetyce* [夜莺在它自己的时代——关于当代诗学], „Zbadanie Poezji” [诗探索, Shi Tansuo], nr 1.
- Wang Jiabin [王家新], 1997, *O problemach samokonstrukcji chińskiej poezji współczesnej* [中国现代诗歌自我建构诸问题], „Zbadanie Poezji” [诗探索, Shi Tansuo], nr 1.
- Huang Canran [黄灿然], 1997, *Podziwianie i naiwność* [怀疑和天真], „Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue], nr 1.
- Ben Liren [贲立人], 1997, *Interpretacja Okna Miłosza – krótki i wyrafinowany wiersz* [一首精妙的小诗——米沃什《窗》简析], „Czytanie i Pisanie” [阅读与写作, Yuedu Yu Xiezuo], nr 11.
- Cui Weiping [崔卫平], 2000, *Po stronie przegranych* [站在失败者这一边], „Rzeka Żółta” [黄河, Huanghe], nr 1.
- Cui Weiping [崔卫平], 2004, *Ponieważ pamięta pewien poeta* [因为一个诗人记得], „Chiński Biznesowy Raport Książek” [中国图书商报, Zhongguo Tushu Shangbao], 29.10.2004.
- Bei Ta [北塔], 2004, *Wspomnienie nadchodzi na powierzchnię ciemnej wody* [《米沃什词典》:“回忆降临在黑暗的水面”], „Chiński Tygodnik Czytelniczy” [中华读书报, Zhonghua Dushu Bao], 15.09.2004.
- Xi Chuan [西川], 2004, *Inna Europa Miłosza* [米沃什的另一个欧洲], „Październik” [十月, Shiyue], nr 1.
- Cui Weiping [崔卫平], 2004, *C. Miłosz: odejście brata* [米沃什:一位兄弟的离去], „Okno Południowego Wiatru” [南风窗, Nanfeng Chuang], nr 17.
- Sun Wenbo [孙文波], 2004, *Czytałem Czesława Miłosza* [我读切·米沃什], w: *Najlepsza proza roku 2003* [2003 中国随笔年选], wyd. Huacheng Chubanshe [花

城出版社].

Lin Xianzhi, 2005, [林贤治], *Korzeń Czesława Miłosza* [米沃什的根], w: *Notatki o inteligentach* [午夜的幽光：关于知识分子的札记], Guangxi Shifan Daxue Chubanshe [广西师范大学出版社].

Zhang Jun [张俊], Kuang Mingyan [邝明艳], 2005, *Na pograniczu samo-wyobcowania oraz nowoczesna forma rozpacz i nicości, interpretacja Spotkania Czesława Miłosza* [自我异化的边缘与现代式的绝望虚无，《偶然相逢》], w: *Czytanie twórczości laureatów literackiej Nagrody Nobla* [诺贝尔文学奖名著速读], wyd. Chińskie Książki [中国书籍出版社, Zhongguo Shuji Chubanshe].

Chang Yu [常雨], 2005, *Dwa klucze do szczęścia – interpretacja Okna i Daru* [开启幸福的两把钥匙——赏析《窗》、《礼物》], „Nowe Pisanie” [新作文, Xin Zuowen], nr 11.

Da Jie [大解], 2006, *Interpretacja Da Jie* [大解解读], „Periodyk Poezji” [诗刊, Shi Kan], nr 1.

Yi Lijun [易丽君], 2006, *Zbliżyć się do Czesława Miłosza* [走近诗人米沃什], „Badania Języków i Kultur Europejskich” [欧洲语言文化研究] nr 2, red. Feng Zhichen [冯志臣], wyd. Shishi Chubanshe [时事出版社].

Dong Dingshan [董鼎山], 2006, *Pamiętać o Miłoszu* [回忆诗人米沃什], w: *Za peep-show* [西洋镜背后], wyd. Hubei Wydawnictwo Ludowe [湖北人民出版社, Hubei Renmin Chubanshe].

Xiao Sen [小森], 2006, *Czy to jest tamten poeta lekki, ale złowieszczy?* [“是那个灵巧而愤怒的诗人吗?”(外一篇)], „Encyklopedia Wydawnicza” [出版广角, Chuban Guangjiao] nr 2.

Xi Chuan [西川], 2007, *Niewłaściwa pozycja Miłosza* [米沃什的错位], „Czytelnictwo” [读书, Dushu], nr 1.

- Xiao guodong [肖国栋], Li Huijun [李慧军], 2007, *Głos duszy i głos ciała – interpretacja wierszu Miłosza zatytułowanego Pokusa* [灵魂的声音与身体的声音——米沃什〈诱惑〉细读], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 9.
- Wang Mingyun [王明韵], 2007, *Śmierć Czesława Miłosza* [米沃什之死], w: *Nieśmiertelna książka* [不死之书], wyd. Huacheng Chubanshe [花城出版社].
- Zhang Shuguang [张曙光], 2007, *Czesława Miłosz: świadek czasów* [米沃什: 时代的见证人], w: *Poezja Amerykańska – od modernizmu do postmodernizmu* [从现代主义到后现代主义 二十世纪美国诗歌], wyd. Uniwersytet w Heilongjiang [黑龙江大学出版社, Heilongjiang Daxue Chubanshe].
- Xi Chuan [西川], 2007, *Niewłaściwe umieszczenie Miłosza* [米沃什的错位], w: „Czytelnictwo” [读书, Dushu], nr 1.
- Wang Jiabin [王家新], 2007, *W świadectwie poezji* [在诗歌的目睹下], „Koniec Świata” [天涯, Tian Ya], nr 6.
- Zhang Shuguang [张曙光], 2007, *Po tłumaczeniu Miłosza* [翻译米沃什之后], „Literatura Hunańska” [湖南文学, Hunan Wenxue], nr 8X.
- Jian Nan [剑男], 2007, *Naiwna łąka i ojczyzna* [纯真的草地与故乡], „Badania i dydaktyka literatury” [语文教学与研究, Yuwen Jiaoxue yu Yanjiu], nr 24.
- Xu Xiaoxu [续小絮], 2007, *Izolacja w świetle: analiza twórczości poetyckiej pokolenia lat 80. na podstawie ankiety* [光辉中的孤立: 八零后诗歌写作问卷调查], „Nowe Pisanie” [新作文, Xin Zuowen], nr 12.
- Xia Yu [夏榆], 2008, *Miłosz opuszczający rodzinne miejsce* [离乡的米沃什], *Portret Czesława Miłosza* [米沃什肖像], w: *Otwierać zamknięty świat: moje słuchanie i*

- pisanie za granicą* [打开一个封闭的世界：我的异域听与写], wyd. Huacheng Chubanshe [花城出版社, Huacheng Chubanshe].
- Zhang Qinghua [张清华], 2008, *Czesław Miłosz w czasie* [时间上的米沃什], „Literatura Ludowa” [人民文学, Renmin Wenxue], nr 3.
- Yu Di [余地], 2008, *Wiersz dedykacyjny do Miłosza – śmierć pewnego naturalisty* [一位自然主义者之死——为米沃什而作], w: *Wybrane wiersze Yu Di* [余地诗选], wyd. Yunnan Wydawnictwo Ludowe [云南人民出版社, Yunnan Renmin Chubanshe].
- Xi Chuan [西川], 2008, *Inna Europa Miłosza* [米沃什的另一个欧洲], w: *Nowe krytyki literackie pisarzy zagranicznych* [外国文学名家新评], wyd. Shandong Wenyi Chubanshe [山东文艺出版社].
- Long Ping [龙坪], 2008, *Wspomnienie z wieku XX na sposób Abecadła* [像词典一样追忆 20 世纪], „Okno Południowego Wiatru” [南风窗, Nanfeng Chuang], nr 20.
- Zhang Shuguang [张曙光], 2008, *Czas i ocalenie w poezji Miłosza – o komparatystyce chińskiej i zagranicznej poezji współczesnej* [米沃什诗中的时间与拯救——关于当代中外诗歌及其比较], „Gazeta Akademicka Uniwersytetu w Jiangnan” [江汉大学学报[（人文科学版）], Jiangnan Daxue Xuebao (Renwen Kexue Ban)], nr 5.
- Mei Shenyong [梅申友], 2008, *Ostatni śpiew Orfeusza – recenzja wyboru wierszy Miłosza zatytułowanego Druga przestrzeń*, [俄耳甫斯的绝响——评米沃什诗集〈二度空间〉], „Literatura Zagraniczna” [外国文学, Waiguo Wenxue], nr 5.
- Zhu Ying [朱颖], 2009, *Miłosz i jego dzieła* [米沃什和他的作品], „Materiały Kulturalne i Edukacyjne” [文教资料, Wenjiao Ziliao], nr 7.
- Zhao Baitian [赵柏田], 2009, *Czytać Miłosza w Polsce* [去波兰读米沃什], „Miasto

- Książek” [书城, Shucheng], nr 2.
- Liang Kai [梁凯], 2009, *Małe życie w długiej rzece jak ziarenka piasku – czytać Spotkanie Miłosza* [长河中渺如粟粒的生命——读米沃什《邂逅》], „Czytanie i Pisanie” [阅读与写作, Yuedu Yu Xiezu], nr 9.
- Rada redakcyjna serii „rozpowszechnienie nauki” [《科学素质》丛书编委会组织], 2009, *Miłosz gdzie indziej* [永远在别处的米沃什], w: *Łąka literatury* [科学原野], wyd. Rozpowszechnienie Nauki [科学普及出版社, Kexue Puji Chubanshe].
- Ou Fan [欧凡], 2010, *Wielki poeta polski – Czesław Miłosz* [波兰诗豪米沃什], w: *Refleksje pewnego matematyka nad kulturą* [柏林苍穹下:一位数学家的文化随想], wyd. Centralne Biuro Kompilacji i Tłumaczeń [中央编译出版社, Zhongyang Bianyi Chubanshe].
- Huang Lihai [黄礼孩], 2010, *Im lepiej znany, tym trudniej go wyrazić* [越是了解, 越是害怕表达], „Czerwona Fasola” [红豆, Hongdou], nr 3.
- Li Jianzhou [李建周], 2010, *Ciężar dźwigany na jasnym wierszu – interpretacja wiersza Miłosza zatytułowanego Przywołanie do porządku* [清晰诗节承载的重量——细读米沃什《要求秩序》], „Las Poetycki” [诗林, Shi Lin], nr 4.
- Ji Mei [纪梅], 2010, *Miłosz: przejść przez historię, dojść do natury* [米沃什: 穿越历史到自然], „Rzeka Yan” [延河, Yan He], nr 11.
- Yan Guangying [闫广英], 2010, *Inna Europa* [另一个欧洲], „Gospodarka Środowiskowa” [环境经济, Huangjing Jingji], nr 3.
- Du Jing [杜京], 2011, *Funkcja ocalenia poezji* [诗歌的拯救功能], „Dziennik Oświecenia” [光明日报, Guangming Ribao], nr 14.
- Bei Ta [北塔], 2011, *Odbyło się Seminarium upamiętniające 100. rocznicę urodzin*

- Miłosza* [纪念米沃什诞辰一百周年学术研讨会召开], „Aktualności Literatury Zagranicznej” [外国文学动态, Waiguo Wenxue Dongtai], nr 4.
- Bei Ta [北塔], 2011, *Dla pamięci najwybitniejszego poety naszych czasów: Seminarium upamiętniające 100. rocznicę urodzin Czesława Miłosza w Pekinie* [纪念“我们时代最伟大的诗人之一”——切斯瓦夫·米沃什诞辰 100 周年北京学术研讨会], „Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan], nr 9.
- Zhang Hao [张昊], 2012, *O refleksji Miłosza nad Buddyzmem* [浅析切·米沃什的佛教思想], „Gazeta Akademicka Uniwersytetu Pedagogicznego of Daqing” [大庆师范学院学报, Daqing Shifan Xueyuan Xuebao], nr 2.
- Hua Qianshu [花千树], 2012, *Miłosz: szukanie przyszłości w rozbitej ciemności* [米沃什: 在破碎的阴郁中寻找未来], „China Times” [华夏时报, Huaxia Shibao], nr 36.
- Long Qilin [龙其林], 2012, *Wspomnienia ziemskiej Utopii – świadomość ekologiczna w poezji Miłosza* [大地乌托邦的记忆者——切·米沃什诗歌的生态意识], „Gazeta Akademicka Uniwersytetu Pedagogicznego of Xu Zhou (Dziedzina: filozofia i nauki społeczne)” [徐州师范大学学报（哲学社会科学版）], Xuzhou Shifan Daxue Xuebao (Zhexue Shehui Kexue Ban)], nr 2.
- Li Yiliang [李以亮], 2012, *Oświecenie Miłosza* [米沃什的启示], „Wybór Wierszy” [诗选刊, Shi Xuan Kan], nr 6.
- Yang Deyou [杨德友], 2013, *Wybór wierszy Czesława Miłosza: Gdzie wschodzi słońce i kędy zapada* [切斯瓦夫·米沃什诗集: 《从日出之地到日落之处》], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 13.
- Yang Deyou [杨德友], 2013, *O wyborze wierszy Czesława Miłosza: Dalsze okolice* [故里熟知而生疏: 米沃什诗集《故里》], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo

- Xinshang], nr 16.
- Yang Deyou [杨德友], 2013, *O wyborze wierszy Czesława Miłosza: Na brzegu rzeki* [米沃什诗集《河畔》短评], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 19.
- Yang Deyou [杨德友], 2013, *O wyborze wierszy Czesława Miłosza: TO* [米沃什诗集《它》短评], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 22.
- Yang Deyou [杨德友], 2013, *O wyborze wierszy Czesława Miłosza: Druga przestrzeń* [米沃什诗集《第二空间》短评], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 25.
- Yang Deyou [杨德友], 2013, *O wyborze wierszy Czesława Miłosza: Ostatnie wiersze* [米沃什诗集《最后的诗》短评], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 28.
- Wang Yin [王寅], 2013, *Widziałem białą Polskę* [我看见了白色的波兰], „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 19.
- Quan Zi [泉子], Zhang Shuguang [张曙光], 2013, *Wywiad z Zhang Shuguang: cnotą poezji jest prawda* [张曙光访谈: 真实就是诗歌的伦理], „Miesięcznik Poezji” [诗歌月刊, Shige Yuekan], nr 11.
- Huang Zhong [黄钟], 2013, *Nietrwale udawanie: o Zniewolonym umyśle* [无法永续的伪装], „Studyjne Czytanie Różnorodnych Tekstów” [学习博览, Xuexi Bolan], nr 10.
- Li Yiliang [李以亮], 2013, *Pomiędzy dwiema wielkimi osobami: o przyjaźni i konflikcie między Miłoszem a Herbertem* [两个巨人之间——米沃什和赫伯特的友谊与冲突], „Młodość” [青春, Qing Chun], nr 3.
- Cui Weiping [崔卫平], 2013, *Miłosz: grzesznik w dramacie moralnym* [米沃什: 一出道德剧的罪人], *Miłosz: uząqalenie o stylu G.W.F. Hegel* [米沃什: 黑格尔式的蜚]

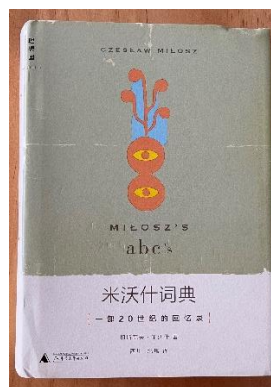
- 伤], w: *Życ w prawdzie [生活在真实中]*, wyd. Waiwen Chubanshe [外文出版社].
- Zhang Shuguang [张曙光], 2014, *Czas i ocalenie w poezji Czesława Miłosza [米沃什诗中的时间与拯救]*, *Lamentowanie nad Miłoszem [悼念米沃什]*, w: *Upiór Don Kichot [堂·吉珂德的幽灵]*, wyd. Uniwersytetu Pekńskiego [北京大学出版社, Beijing Daxue Chubanshe].
- Zhou Weitchi, 2014, *Teologia i poezja Miłosza [米沃什的神学之诗思]*, w: *Mała odpowiedź [小回答]*, wyd. Uniwersytetu Pekńskiego [北京大学出版社, Beijing Daxue Chubanshe].
- Ha Mi [哈米], 2014, *Towarzysz Wschodu, towarzysz Zachodu [“东方”同志—“西方”同志]*, „Miesięcznik Esejów” [杂文月刊, Zawen Yuekan], nr 6.
- Lei Yun [雷韵], 2014, *Abecadło Miłosza: literatura jako pamięć wieczna [《米沃什词典》: 文学作为永恒的纪念]*, „Młodość” [青春, Qing Chun], nr 4.
- Bei Ta [北塔], 2015, *Wpływ Abecadła Miłosza na mnie [《米沃什词典》的影响——《石头里的琼浆》跋(选段)]*, w: *Rozświecić sobie otchłań [照亮自身的深渊: 北塔诗学文选]*, wyd. Zuoja Chubanshe [作家出版社].
- Li Hao [李浩], 2015, *Wygnaniec, indywidualista oraz halucynogeny – o Czesławie Miłoszu [流亡者, 个人与致幻剂——关于切斯瓦夫·米沃什]*, „Miasto Kwiatów” [花城, Huacheng], nr 5.
- Chang Feng [长风], 2015, *Lata są ciche i piękne, a świat jest spokojny – interpretacja Godziny Miłosza [岁月静美, 尘世安好——读米沃什之《一小时》]*, „Innowacyjne Pisanie Wewnątrz i na Zewnątrz Klasy” [课堂内外创新作文, Ketang Neiwai Chuangxin Zuowen], nr 3.
- Long Bide [龙彼德], 2015, *Myśleć o esse [思索存在]*, „Poezja Eseistyczna” [散文诗, Sanwenshi], nr 21.

- Yang Lin [杨林], 2015, *Yang Lin czyta wiersze – Miłosz i Meng Tianlan* [杨林读诗之米沃什与梦天岚], „Literatura Hunańska” [湖南文学, Hunan Wenxue], nr 3.
- Quan Zi [泉子], 2015, *Wypatrywanie oraz identyfikacja* [凝望与辨认], „Literatura Światowa” [世界文学, Shijie Wenxue], nr 6.
- Sun Chunazhao [孙传钊], 2015, *Przed i po Zniewolonym umyśle* [《被禁锢的头脑》的里里外外], „Kultura Szanghajska” [上海文化, Shanghai Wenhua], nr 1.
- Zhou Jianglin [周江林], 2016, *Duchowa „ziemia jałowa” Miłosza* [米沃什的精神“荒原”], „China Times” [华夏时报, Huaxia Shibao], nr 37.
- Jing Kaixuan [景凯旋], 2016, *Dwa modernizmy Europy Wschodniej* [东欧的两种现代性], „Czasopismo Akademickie Guandong” [关东学刊, Guandong Xuekan], nr 7.
- Xiong Hui [熊辉], 2016, *Przegląd historii przekładów Miłosza w Chinach* [米沃什在中国的译介历程], „Gwiazda” [星星], nr 5Z.
- Zhang Xia [张霞], 2016, *Dar czasów – interpretacja Daru Miłosza* [时光的礼物——读米沃什的诗歌《礼物》有感], „Jurysdykcja Ludowa” [人民司法, Renmin Sifa], nr 9.
- Cai Bo [蔡波], 2016, *Zbiór zapisów myśli zawierający cierpienie polskich intelektualistów – Zniewolony umysł* [一部浸透了波兰知识分子苦难的思想文集——读切斯瓦夫·米沃什的《被禁锢的头脑》], „Forum Nauki Społecznej” [社会科学论坛, Shehui Kexue Luntan], nr 11.
- Yuan Ye [原野], 2017, *Marnował czas na poszukiwanie takiego ogrodu na świecie – interpretacja Piosenki pasterskiej Miłosza* [走遍天涯也找不到这样的花园——切·米沃什《牧歌》赏析], „Uczniowie Gimnazjum” [初中生, Chuzhongsheng], nr 32.

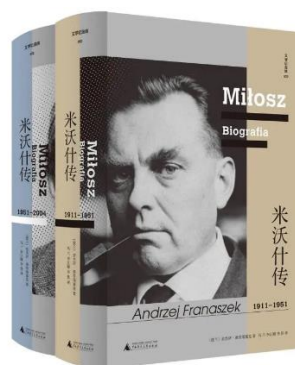
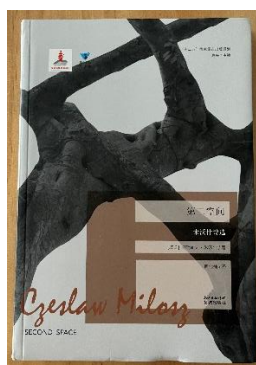
- Liu Xiangdong [刘向东], 2017, *Notatki z lektury wierszy [读诗记]*, „Fala Poezji” [诗潮, Shi Chao], nr 7.
- Xu Xin [徐鑫], 2017, *Poetyka na podstawie realizmu – świadectwo Poezji Miłosza [立足于现实主义的诗歌理论——从〈诗的见证〉看米沃什的诗歌理论]*, „Gazeta Magistrantów Uniwersytetu Pedagogicznego of Centrum Chin” [华中师范大学研究生学报, Huadong Shifan Daxue Yanjiusheng Xuebao], nr 3.
- Xiong Huanying [熊焕颖], 2017, *Dar Boga – interpretacja Daru Miłosza [上帝的礼物——对米沃什诗歌《天赋》的解读]*, „Przegląd Arcydzieł” [名作欣赏, Mingzuo Xinshang], nr 3.
- Ting Yun [停云], 2017, *Miłość laureata Nagrody Nobla do kultury chińskiej [一位诺奖诗人对中国文化的倾慕]*, „Metoda Nauczycielska” [师道, Shi Dao], nr 12.
- Gu Chao [顾超], 2018, *Charakterystyka gatunku non-fiction na przykładach Zniewolonego umysłu i Czasów secondhand [非虚构文学的特质——以《被禁锢的头脑》和《二手时间》为例]*, „Nauka Soochou” [东吴学术, Dongwu Xueshu], nr 4.
- Lu Beibei [卢贝贝], Xiong Hui [熊辉], 2020, *Recepcja i zmiana wizerunku Miłosza w Chinach [米沃什在中国与接受与形象变迁]*, „Gazeta Akademicka Uniwersytetu w Lan Zhou (Dziedzina: Nauki Społeczne)” [兰州大学学报（社会科学版）, Lanzhou Daxue Xuebao (Shehui Kexue Ban)], nr 3

Aneksy

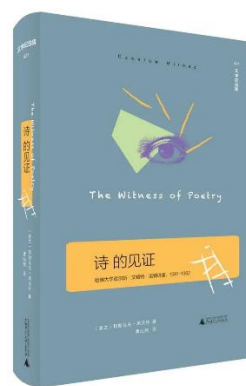
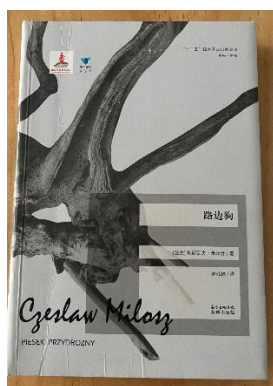
Okladki chińskich przekładów dzieł Czesława Miłosza i publikacji związanych z Miłoszem

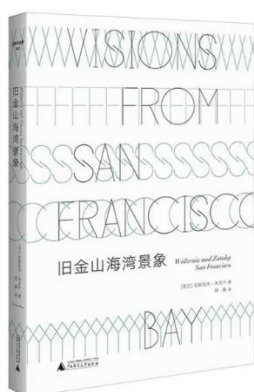
Abecadło Miłosza, tłum. Xi Chuan, Bei Ta, 2004 *Abecadło Miłosza*, tłum. Xi Chuan, Bei Ta, 2014

Druga przestrzeń, tłum. Zhou Weichi, 2015 *Miłosz – biografia*, tłum. Wu Lan, Li Jiangyi, Li Jia, 2023

Piesek przydrożny, tłum. Zhao Weiting, 2017 *Świadek poezji*, tłum. Huang Canran, 2011

Widzenia nad zatoką San Francisco, tłum. Hu Sang, 2023

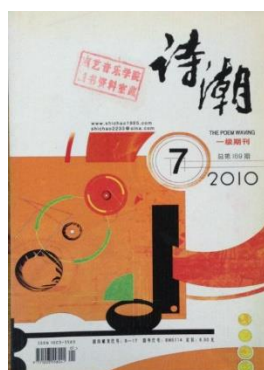
Wybór współczesnych wierszy polskich, tłum. Zhang Zhenhui, 2015

Zbiór prozy 20 laureatów literackiej Nagrody Nobla, tłum. Zhang Ziqing, 1997

Ziemia Ulro, tłum. Han Xinzhong, Yan Wenchi, 2018

„Fala poetycka” 2010 nr 7, tłum. Li Yiliang

„Literatura Światowa” 1981 nr 1, tłum. Han Yi (Yi Lijun)

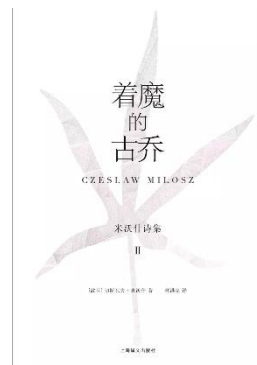
Rok myśliwego, tłum. Li Yiliang, 2019

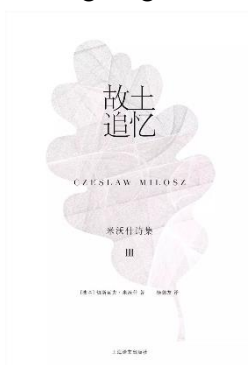
To Begin Where I Am, tłum. Huang Canran, 2019

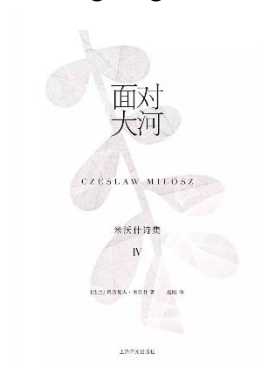
Wybrane wiersze Miłosza, t. I, tłum. Lin Hongliang, 2018

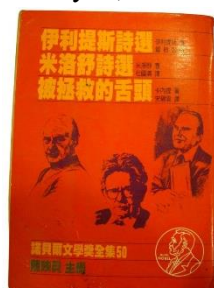
Wybrane wiersze Miłosza, t. II, tłum. Lin Hongliang, 2018

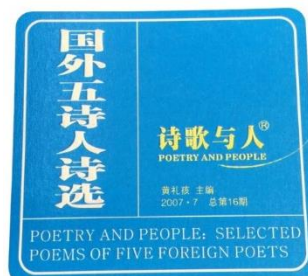
Wybrane wiersze Miłosza, t. III, tłum. Yang Deyou, 2018

Wybrane wiersze Miłosza, t. IV, tłum. Zhao Gang, 2018

Wybrane wiersze Miłosza, tłum. Du Guoqing, 1982

„Poezja i Człowiek”, tłum. Li Yiliang, red. Huang Lihai, 2007

Lament o północy – Seria Dzieł wygnańców, t.:
Poezja, tłum. Lv Yuan, Shen Rui, Zhang
 Shuguang, red. Wang Jiaxin Wang Jianzhao,
 1999

Osobne zeszyty, tłum. Lv Yuan, 1989

*To, co było najjaśniejsze i najciemniejsze –
 nowo przetłumaczone wiersze dwudziestu
 laureatów literackiej Nagrody Nobla*, tłum. Shen
 Rui, Zhang Shuguang, 1995

*Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody
 Nobla*, tłum. Zhang Zhenhui, 1988

Wybór poezji polskiej XX wieku, tłum. Yi Lijun
 1992

Zdjęcia chińskich tłumaczy utworów Miłosza

Hu Sang 胡桑

Yi Lijun 易丽君

Zhou Weichi 周伟驰

Zhao Gang 赵刚

Wu Lan 乌兰

Lin Hongliang 林洪亮

Lian Hansheng 连晗生

Li Yiliang 李以亮

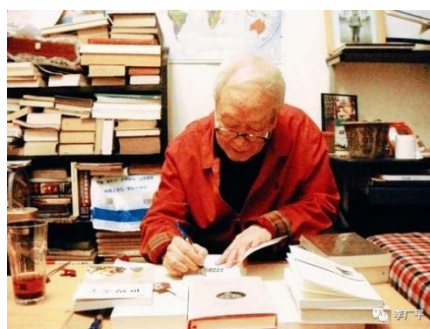
Zhang Zhenhui 张振辉

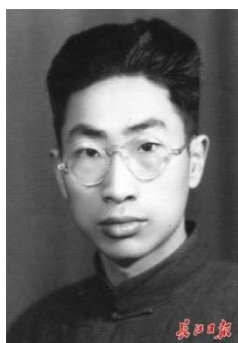
Xi Chuan 西川

Zhang Shuguang 张曙光

Yang Deyou 杨德友

Lv Yuan 绿原

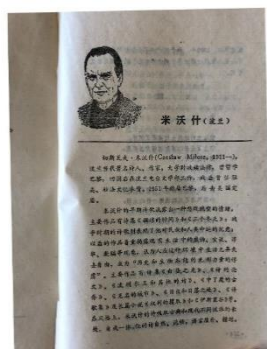

Huang Canran 黄灿然

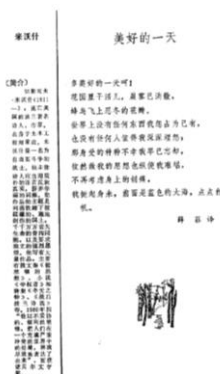

Bei Ta 北塔

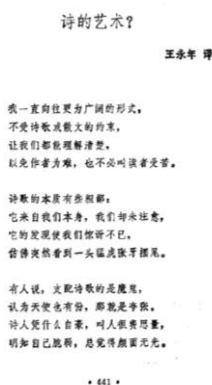
Skany i zdjęcia tłumaczeń wierszy Miłosza opublikowanych w czasopismach i antologiach

C. Miłosz, *Wybór dzieł laureatów literackiej Nagrody Nobla*, tłum. Zhang Zhenhui, 1988

Zbiór wierszy tysięcy poetów zagranicznych: Dar, tłum. Xue Fei, 1985

兰驻美国和法国使馆文化专员，陆续发表了《解救》、《白昼的光线》、《无名的城市》、《日出和日落之处》等诗集。1951年，他宣布旅居国外，先在巴黎，1960年到美国，在加利福尼亚大学伯克利分校斯拉夫语言文学系任教。

米沃什的创作不仅继承了波兰古代诗歌和浪漫主义的传统，而且吸收了现代不同流派的长处，“犹如一道彩虹，将波兰诗歌的两峰联成一体”。他主张诗人应当用质朴的语言反映真实，摒弃言之无物的华丽词藻。在风格上，他写的诗自然、流畅、语言丰富多采，寓意深刻。

1973年，波兰笔会为了表彰米沃什在翻译和介绍波兰文学方面的成就，授予他翻译文学奖。1955年，他因小说《夺权者》获得欧洲文学奖。诺贝尔奖金委员会授予他1980年文学奖的理由是他“以不妥协的、明快的笔触，描绘了当今存在严重冲突的世界上作为人所必须具备的条件”。

哪个有理智的人愿意让魔鬼
占据他的躯壳，而魔鬼说：
它们夺去了你灵魂和手并不满足，
还有你灵魂和你的命运。

庸俗的东西如今大受欢迎，
也许你们以为是些开玩笑，
或是想出些什么旁门歪道，
现代诗的艺术却陷于冷淡。

有一个时期，人们只道圣徒清静，
原这种办法来克服恐惧和罪恶。
把精神献给正写的基督教徒于狂，
平安和没有共同之处。

不过世界并不建它的外在形，
我们也不是少些中的那层，
人们在维护远逝的正直，
从而赢得得屈和悲哀的慰藉。

如果诗歌不继续回吻，又有什么用？
困难的不是个证明的人必能证明，
因为我们的家门不开，进门是锁，
荒唐的客人在随便进出。

Wybór wierszy zagranicznych, tłum. Wang Yongnian, Ai Xun, 1983

我瞧着他们，佯装睡意朦胧，垂下了眼帘。我就这样装疯卖傻，过了一天又一天。

他们在他们心目中将永远留下这副容颜。
 我知道，另一个世界从今再也看不见。
 我怎么办？我恨，这仇恨之火把我烧得通红透亮，
 这是我婚礼的火炬，欢乐的灯光。
 任何人从这副丑恶的面容都猜不透我的思想，
 我一生只能如此，没有别的下场。

正是由于他们蹦蹦跳跳，吹吹拍拍，献媚讨好，
我才感到：我是火，我是石头，我是钢。

（选自《波别尔王和其它的诗》，1962）

多少美妙的打算

多少美妙的打算，多少花招，多少计谋，
曾几何时，我的朋友
庇护过我们的是天上的祥云，林中的光荣圣像，
还有在小街巷上飞翔的天使——圣玛之周。
你们的政局早定，你们却浑然不觉。
你们的政局早定，对此我十分清楚，
无论是你们还是对我自己，我都不肯承认要揭开这个
秘密完全是一种使诈。
如今预言已成现实，风把多少人的名字吹开。

大凡一个朝代过后便出现
 冰封雪盖的寂寥。
 有理智的人，选择了一种主义，
 那里面光怪陆离，但却一无所有。
 有良心的人，受到了博爱的引诱。
 追求美的人，一生跟石头打交道，
 得到的是一块石头

我们的时代对那些把失望和希望托于它的人们
给予了这样的报酬。
而胜利又意味着什么？说句半吞半吐。
到处都听到叫喊，受到尊敬的是假话，因为真理已不存在。
走过坟墓的时候，装出跟死人一脉同源，
同时又把自己看作上帝的选民
从心底里为他们
感到羞愧。

(选自《太阳从何方升起，在何处下沉》，1974)

如此之少

我说得如此之少。
日子转瞬即逝了。
短暂的白昼，
短暂的夜，

01004-9016 China Academic Journal Electronic Publishing House. All rights reserved. http://www.cnki.net

短暂的年。

我说得如此之少，
我来不及说完。

我的心已经疲惫不堪
由于兴奋，
由于悲伤，
由于热情，
由于希望。

海中怪兽张开血盆大口
赫然把我封在里面。

我赤身裸体
躺在无人孤岛的岸边。

世界的白色巨鲸
把我拖进了大海的深渊。

如今我昏昏沉沉
真假莫辨。

(选自《太阳从何方升起，在何处下沉》，1974)

„Literatura Światowa” 1981, nr 1, tłum. Han Yi (Yi Lijun)

Zdjęcia i plakaty z wydarzeń związanych z Miłoszem

Z okazji 100. rocznicy urodzin Miłosza chiński aktor Tang Guoqiang czytał wiersze Miłosza

Recenzja *Pieska przydrożnego*

对经验、可能性的避开

胡金銓先介紹，20世紀七十年代，吳宇森的聲名達到頂峰。《金血狂潮》豪氣
的寫作方式向被譽的電影，吳宇洪1990年順利到美國，并定居在加州。
1999年出版版本3。這本吳宇洪生平第一部小說，但吳宇洪被評為文壇上有感
應。《吳宇洪》與胡金銓的《胡金銓的筆墨》，梳理了20世紀中葉的這些重要人
物。他的思想：吳宇洪是《胡金銓的筆墨》，是對作為歐洲和日子的胡金銓的总结。
《胡金銓的胡金銓》是第三部三篇專著。美國加州大學伯克利分校教授胡金銓評
語，又與杜斯杜斯杜斯杜斯杜斯。在杜斯杜斯杜斯，胡金銓或胡金銓杜斯杜斯
。胡金銓杜斯杜斯杜斯杜斯杜斯，是吳宇洪的寫作。

Wydarzenie z okazji publikacji w 2018 r.
Wybranych wierszy Miłosza

Wydarzenie z okazji publikacji
w 2023 r. *Widzeń nad zatoką Fan Francisco*

Dar czytał aktor chiński na kanale Wechat

米沃什的诗从何而来？故乡、自然、战争、灾难，还有波兰

2018-11-20 20:30

切斯瓦夫·米沃什

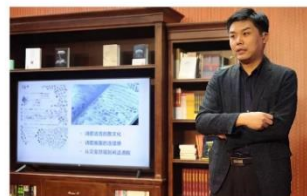
(图：David A. Johnson)

波兰诗人、作家切斯瓦夫·米沃什（Czesław Miłosz, 1911 – 2004）的创作时间很长，从1933年最初的诗作《冻结时期的诗》（Poemat o czasie zastygłym）以小说家的语言叙述被监禁的生涯，到1970年代长达七十年的创作生涯。

米沃什生平经历，长大在波兰，先后到法国、美国工作、生活、定居，经历过二战、冷战，东迁外交，做过大学教授，丰富多彩的生活又让米沃什的创作及事件多元化。

在上海译文出版社的几次米沃什作品读书会分享会上，他都有被读者提出类似于“我们应该怎样读米沃什”、“怎样理解米沃什的诗”这样的问题。其中有一次，分享会的嘉宾诗人、诗人和译者王康老师提了一个不同的问题。王老师说：“米沃什早期的诗歌相对相对比较沉闷，好像没有那么宏大，可以从他早期的诗歌入手。”

另一位嘉宾老师、《米沃什诗选》第四卷《面对大河》的译者、北京外国语大学教授胡利明老师，则从波兰语、波兰历史和文化、米沃什的生活、诗歌特点等角度，为读者介绍了米沃什和波兰的诗歌作品，今天与大家分享近期读到的心得体会。

赵刚，北京外国语大学欧洲语言文化学院院长

《米沃什诗选》之《面对大河》译者

Wykład o Miłoszu wygłoszony przez Zhao Ganga z okazji publikacji w 2018 r. *Wybranych wierszy Miłosza* (cztery tomy)

Plakat z okazji publikacji w 2018 r. *Wybranych wierszy Miłosza* (cztery tomy)

Grupa stworzona przez chińskich miłośników twórczości Miłosza (Czesław Miłosz) – www.douban.com

Nie mój, tłum. Zhao Weiting na kanale Wechat